

■ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ,
ΑΠΟ ΤΟ **ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ** ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

■ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ

■ Βλέπε ενότητα: «Επιτυχίες» στο site φροντιστηρίου:
www.theoritiko.gr

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

■ Βλέπε ενότητα: «Προγράμματα Σπουδών» στο site
φροντιστηρίου: www.theoritiko.gr

-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
2025

Αγαπητή/ έ υποψήφια/ε,

Το **ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ** Φροντιστήριο, διανύοντας ακόμη μια χρονιά **συντονισμένων προσπαθειών** και **επιτυχημένων αποτελεσμάτων** στο φροντιστηριακό χώρο και απευθυνόμενο όχι μόνο στους μαθητές του, αλλά και στο σύνολο των υποψηφίων, **προσφέρει μια νέα πλούσια σειρά εκδόσεων – βιβλίων.**

Εκτός από την πλήρη & ολοκληρωμένη σειρά εσωτερικών εκδόσεων, οι οποίες ανανεώνονται διαρκώς, το Φροντιστήριό μας ως μια **πολύτιμη συνεισφορά** στον αγώνα όλων των υποψηφίων για τις εξετάσεις του Λυκείου, επιμελήθηκε τα εξής:

- Έκδοση **τυπολογίου – βιβλίου σύμφωνα με τη νέα ύλη** : «Τεχνική με πίνακες για τα μαθήματα: Αρχαία, Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία, Ιστορία και Λατινικά».
- Έκδοση βιβλίου: «Προετοιμαστείτε για τη Γ΄ Λυκείου» με απαραίτητες γνώσεις και επαναληπτικές ασκήσεις από την Α΄ και Β΄ Λυκείου.
- Έκδοση νέου τόμου με **Διαγωνίσματα Προσομοίωσης** για όλα τα Πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα Ανθρωπιστικών Σπουδών.

Επίσης σας υπενθυμίζουμε τις **πολλές και τακτικές εκδόσεις των 40 τελευταίων ετών**, που διανεμήθηκαν **δωρεάν** σε πλήθος μαθητών και συναδέλφων καθηγητών, σε περισσότερα από 800.000 αντίτυπα, καθώς και τη **διαρκή παρουσία** του, με **πολύ χρήσιμα προτεινόμενα θέματα**, σε συνεργασία με όλο το φάσμα του ημερήσιου Τύπου: «**Ελευθεροτυπία**» (1992), «**Μεσημβρινή**» (1992), «**Έθνος**» (1994), «**Απογευματινή**» (1994), «**Καθημερινή**» (1994), «**Αδέσμευτος Τύπος**» (1996), «**Ελευθεροτυπία**» (1996), «**Ελευθεροτυπία**» (1997), «**Ελευθεροτυπία**» (1999), «**Ελευθεροτυπία**» (2000), «**Ελευθεροτυπία**» (2001), «**Ελεύθερος Τύπος**» (2007-2008).

Επιπροσθέτως, αξιοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία προσφέρουμε **ειδική έκδοση σε CD-ROM**, με πληροφορίες για το **ΝΕΟ ΛΥΚΕΙΟ**, πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για όλους τους υποψηφίους & τους συναδέλφους καθηγητές στον ιστότοπό μας:

www.theoritiko.gr

Εκεί θα βρείτε:

- ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2000-2024 ΜΕ ΤΙΣ ΛΥΣΕΙΣ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥΣ
- ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ (40^{ος} Τόμος) ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΝΕΑ ΥΛΗ
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΝΕΑ
- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΕΞΟΔΟΥΣ, κάνοντας «κλικ» στον ΟΔΗΓΟ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

Διεύθυνση Σπουδών
ΡΟΥΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

☎ Πληροφορίες:

210 3824659

210 3830085

210 2114118

210 2113353

✉ Ηλεκτρονική Διεύθυνση:

www.theoritiko.gr

Κτήριο 1^ο & Γραμματεία:

Κάνιγγος 12, Πλ. Κάνιγγος, 3^{ος} όροφος

Κτήριο 2^ο & Γραμματεία:

Αγίας Λαύρας 95, Άνω Πατήσια (σταθμός ΗΣΑΠ)

Κτήριο 3^ο & Γραμματεία:

Αγίας Λαύρας 97, Άνω Πατήσια (σταθμός ΗΣΑΠ)

Γραμματεία:

Αντωνοπούλου Ματίνα

Κουτσουμπίνα Βασιλική

Σπορέ Σοφία

Τσουγλή Κωνσταντίνα

- Το φροντιστήριο «**ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ**» εκδίδει κάθε χρόνο πλήρη σειρά βιβλίων και φροντιστηριακών βοηθημάτων έτσι ώστε να υπάρχει απόλυτη κάλυψη των μαθητών του, όσον αφορά στο παρεχόμενο εκπαιδευτικό υλικό.
- Για την καλύτερη εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού, στα Φροντιστήρια λειτουργεί τμήμα DTP (Desktop Publishing), στο οποίο με τη χρήση των πλέον σύγχρονων ηλεκτρονικών υπολογιστών και περιφερειακών μονάδων, γίνεται η επιμέλεια της παρουσίασης όλων των εκδόσεων και των εντύπων μας.
- Για τις εκδόσεις συνεργάζονται όλοι οι καθηγητές του Φροντιστηρίου «**ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ**».

**ΕΤΣΙ ΚΑΤΑΦΕΡΝΟΥΜΕ ΝΑ ΕΚΜΗΔΕΝΙΣΟΥΜΕ
ΤΟΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ «ΤΥΧΗ» ΣΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ !**

Εφαλτήριο Επιτυχίας

Το «ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ»:

- **ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ** τα προγράμμάτα του έτσι, ώστε να καλύπτουν όλα τα μαθήματα σε αριθμό ωρών, να είναι επαρκή για την εμπέδωση της εξεταστέας ύλης και απολύτως προσαρμοσμένα στο σχολικό πρόγραμμα των μαθητών.
- **ΚΑΝΕΙ ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ** σε προηγούμενες απαραίτητες γνώσεις, ώστε να καλυφθούν πιθανά κενά.
- **ΕΚΔΙΔΕΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ**, με πλήθος ερωτήσεων, ώστε κάθε ιδιάζουσα περίπτωση να καλύπτεται και η προετοιμασία των υποψηφίων να γίνεται σύμφωνα με το πνεύμα και το επίπεδο των εξετάσεων.
- **ΕΧΕΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΕΝΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ – ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ**, που ενημερώνονται διαρκώς σχετικά με το γνωστικό τους αντικείμενο.
- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΖΕΙ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ**:
Test εμπέδωσης της ύλης και 3ωρα διαγωνίσματα προσομοίωσης σε επίπεδο πανελλαδικών εξετάσεων.
- **ΕΛΕΓΧΕΙ** συνεχώς την εργατικότητα και αποδοτικότητα των μαθητών και ενημερώνει έγκαιρα τους γονείς.
- **ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΣΕ ΟΜΟΙΟΓΕΝΗ ΤΜΗΜΑΤΑ** έτσι ώστε η διδασκαλία να αποδίδει τα μέγιστα σε κάθε μαθητή.
- **ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ** με επιπλέον ώρες διδασκαλίας.
- **ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΙ** τους μαθητές, για τις επαγγελματικές διεξόδους και **ΒΟΗΘΑΕΙ** στη σωστή συμπλήρωση του μηχανογραφικού τους.
- **ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ** για την αξιοποίηση του χρόνου και τον αποτελεσματικό τρόπο μελέτης.

Στο «ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ», με αίσθημα ευθύνης προσφέρουμε άοκνα στους υποψηφίους ένα αποτελεσματικό έργο μέγιστης βοήθειας εδώ και 35 χρόνια και βρισκόμαστε πια στην ευχάριστη θέση να διαπιστώνουμε την αναγνώριση από χιλιάδες προηγούμενους μαθητές μας και τωρινούς επιστήμονες αλλά και από αξιόλογους συναδέλφους.

ΝΕΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	6-71
♦ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ	6-27
♦ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ	28-71
ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	72-95
ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	96-120
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	121-178

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Εγώ, λοιπόν, ισχυρίζομαι ότι εκείνοι οι άνδρες είναι όχι μόνο πατέρες των σωμάτων μας αλλά και της ελευθερίας και της δικής μας και όλων γενικά όσοι κατοικούν σ' αυτήν εδώ την ήπειρο.

2.
 - α)
 - **γενόμενος**: υποθετική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἂν γνοίη» (λανθάνων υποθετικός λόγος της απλής σκέψης)
 - **οἷοι**: κατηγορούμενο στο «οἱ δεξάμενοι» από τη μετοχή «ὄντες»
 - **ὄντες**: κατηγορηματική μετοχή ως κατηγορούμενο στο «οἱ δεξάμενοι» από το «ἐτύγχανον».
 - **τὴν ἀρετὴν**: αιτιατική της αναφοράς στο «οἷοι»
 - **ὅλης**: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «τῆς Ἀσίας».
 - **πρῶτοι**: επιρρηματικό κατηγορούμενο τάξης/ σειράς.
 - **τῶν βαρβάρων**: γενική αντικειμενική στο «τρόπαια».
 - **ἀρετῇ**: αντικείμενο του ρήματος «ὑπείκει».
 - **τούς ἄνδρας**: υποκείμενο του «εἶναι», ετεροπροσωπία.
 - **μόνον**: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού.

 - β)
 - **γενόμενος**: εἰ γένοιτο
 - **οἱ δεξάμενοι**: οὗτοι οἱ ἐδέξαντο.

3) α)

Ονομαστική	οἶος	δυνάμεις	ἡγεμών	Πέρσης	πλήθη	πατήρ
Γενική	οἴου	δυνάμεων	ἡγεμόνος	Πέρσου	πληθῶν	πατρός
Δοτική	οἴῳ	δυνάμει	ἡγεμόνι	Πέρσῃ	πλήθεσι	πατρὶ
Αιτιατική	οἶον	δυνάμεις	ἡγεμόνα	Πέρσῃν	πλήθη	πατέρα
Κλητική	---	δυνάμεις	ἡγεμών	Πέρσα	πλήθη	πάτερ

3) β)

- γενόμενος: γενοῦ
- ἐτύγχανον: τεύξει
- δεξάμενοι: δεδεγμένοι εἰσὶ
- πρῶτοι: πρότεροι
- πᾶν: πάντα
- φημί: φάτε
- ἡμετέρων: σφετέρων
- τῇδε: ταῖσδε

4)

Οι Μαραθωνομάχοι, με τη νίκη τους το 490 π.Χ., τιμώρησαν την αλαζονεία των Ασιατών και έστησαν τρόπαια νίκης ως τεκμήρια της ήττας των βαρβάρων. Προπάντων, όμως, απέδειξαν σε όλους ότι η περσική δύναμη δεν ήταν ανίκητη και ότι μπροστά στη γενναιότητα λυγίζουν και η υλική δύναμη και οι αναρίθμητοι στρατοί.

Επιμέλεια: Μαντουβάλου Μ. Ηλιόχαρη

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Επειδή γνωρίζουμε, άνδρες Αθηναίοι, ότι εσείς έχετε συνηθίσει πρόθυμα να βοηθάτε όσους αδικούνται και να ανταποδίδετε τη μεγαλύτερη χάρη στους ευεργέτες (σας), έχουμε έρθει να (σας) ικετεύσουμε να μην ανεχτείτε την καταστροφή μας από τους Θηβαίους παρόλο που υπάρχει ειρήνη.
2. α.
 - Ἀθηναῖοι: επιθετικός προσδιορισμός στο «ἄνδρες»
 - τοῖς εὐεργέταις: έμμεσο αντικείμενο στη μετοχή «ἀποδιδόντας»
 - ἰκετεύσοντες: τελική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἥκομεν», «ὕμεῖς»
 - οὕσης: εναντιωματική μετοχή, γενική απόλυτη με υποκείμενο το «εἰρήνης»
 - περιπεπωκότας: κατηγορηματική μετοχή συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος «ἂν εὕροιτε», «οὐδένας»
- β.
 - «εἰδότες» → Ἐπεὶ ἴσμεν
 - «δεπσόμενοι» → ἵνα δεπώμεθα
3. α.
 - προθύμως: προθυμότερον, προθυμότατα
 - μεγίστην: μεγάλην, μείζονα
 - πολλῶν: πλειόνων, πλείστων
 - μάλισθ': μάλα, μάλλον
 - ἀδικώτερον: ἀδίκως, ἀδικώτατα

β.

- **εἰδότες:** εἰσόμενοι/εἰδήσοντες
- **χάριν:** χάρι
- **ἀποδιδόντας:** ἀπόδος
- **περιιδεῖν:** περίιδε
- **διακειμένους:** διάκεινται

4. Οι Πλαταιείς, προκειμένου να εξασφαλίσουν βοήθεια από τους Αθηναίους, τονίζουν τη βοήθεια που οι τελευταίοι δίνουν συστηματικά σε όσους έχουν ανάγκη και αδικούνται. Εξαίρουν, επιπλέον, το γεγονός ότι οι Αθηναίοι αναγνωρίζουν πως οφείλουν ευγνωμοσύνη στους ευεργέτες τους. Αν, μάλιστα, πολλοί άλλοι στο παρελθόν βοηθήθηκαν από την Αθήνα, τότε πολύ περισσότερο πρέπει οι Αθηναίοι να σταθούν στο πλευρό των Πλαταιέων, δεδομένου ότι και αδικούνται περισσότερο και είναι φιλικά διακείμενοι απέναντι στην Αθήνα περισσότερα χρόνια από άλλους. Τέλος, οι Αθηναίοι, θα χαρακτηριστούν ως οι πιο δίκαιοι και ευσεβείς απ' όλους τους Έλληνες, αν ανταποκριθούν στα αιτήματα και τις ικεσίες των Πλαταιέων.

Επιμέλεια: Μαντουβάλου Μ. Ηλιόχαρη

- «οἱ ᾄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τότε δὴ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ᾄδουσι γεγηθότες» → δευτερεύουσα αναφορικοαιτιολογική προσδιοριστική στο κύκνων, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία «οἱ» και εκφέρεται με οριστική που δηλώνει το πραγματικό.
- «ὅτι μέλλουσι... ἀπιέναι» → δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στη μετοχή «γεγηθότες», εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο «ὅτι» και εκφέρεται με οριστική που δηλώνει το πραγματικό.
- «οὔπερ... θεράποντες» → δευτερεύουσα ονοματική αναφορική προσδιοριστική στο «θεόν», εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία «οὔπερ» και εκφέρεται με οριστική που δηλώνει το πραγματικό.

3. α.

- αἰσθωνται: ἡσθησθαι
- ἀποθανεῖν: ἀποθανεῖ
- γεγηθότες: χαίροντες
- καταψεύδονται: κατεψευσμένοι εἰσὶ
- πεινῇ: πεινῆν

β.

- ἔοικε: εἰκόασι
- οὔπερ: ὥνπερ
- τό δέος: τά δέα/ δέν
- ῥιγῶ: ῥιγῶσιν
- λύπην: λύπας

4. Σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία, οι κύκνοι διαισθάνονται τον επερχόμενο θάνατό τους, οπότε και «τραγουδούν» τα τελευταία και ωραιότερα τραγούδια τους. Οι απλοί άνθρωποι υποστηρίζουν το παραπάνω γιατί θεωρούν ότι οι κύκνοι χαίρονται που θα πάνε κοντά στον δημιουργό τους. Όμως, με βάση το απόσπασμα, η παραπάνω δοξασία πηγάζει στην πραγματικότητα από τον φόβο των ανθρώπων για τον θάνατο, διότι δεν είναι δυνατόν ένα πετούμενο να τραγουδά όταν βιώνει οποιαδήποτε μορφή λύπης.

Επιμέλεια: Μαντουβάλου Μ. Ηλιόχαρη

4^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Αλλά προσέχετε μήπως δεν είναι αυτό δύσκολο, άνδρες, το να ξεφύγει δηλαδή κανείς το θάνατο, αλλά πολύ δυσκολότερο (μήπως είναι το να ξεφύγει) την κακίαν· γιατί τρέχει γρηγορότερα απ' το θάνατο. Και τώρα εγώ επειδή είμαι αργός και ηλικιωμένος απ' το πιο αργό πιάστηκα, ενώ οι κατήγοροι μου επειδή είναι ικανοί και επιτήδειοι από το γρηγορότερο, δηλαδή την κακία.
2. α.
- **ποιῶν:** τροπική μετοχή συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «ἀποφεύζεται», «οὔτος»
 - **τῶν διωκόντων:** επιθετική μετοχή ως γενική αντικειμενική στο «ίκετείαν»
 - **ἐκάστοις:** κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «κινδύνους»
 - **ἐκφυγεῖν:** ἀναρθρο τελικό ἀπαρέμφατο ως ἐπεξήγηση στο «τοῦτ'»
 - **θανάτου:** γενική συγκριτική στο «θᾶπτον»
 - **ἐμοί:** επιθετικός προσδιορισμός στο «οἱ κατήγοροι»
- β.
- **Υπόθεση:** «ἐάν τολμᾷ»
Απόδοση: «διαφεύγειν»
 Εξαρτημένος υποθετικός λόγος που δηλώνει αόριστη επανάληψη σε παρόν/μέλλον.
 - **Υπόθεση:** «ἀφείς και τραπόμενος»
Απόδοση: «ἄν ἐκφύγοι»
 Λανθάνων και εξαρτημένος (σύνθετος) υποθετικός λόγος που δηλώνει την απλή σκέψη.

3. α.

- **πολλάκις**: πλειστάκις
- **ἄφεις**: ἄφετε
- **τραπόμενος**: τέτραψο
- **θᾶπτον**: ταχέως
- **θεῖ**: θεῖ

β.

- **δίκη**: δίκαις
- **πᾶν**: πάντα
- **ἄφεις**: ἀφέντες
- **ἰκετεῖαν**: ἰκετείας
- **τις**: τινές

4. Κατά τον Σωκράτη, σε κάθε κίνδυνο υπάρχουν τεχνάσματα που θα μπορούσε κάποιος να χρησιμοποιήσει για να αποφύγει τον θάνατο, αρκεί να έχει την τόλμη να κάνει και να πει τα πάντα. Στις μάχες, για παράδειγμα, θα μπορούσε κανείς να γλυτώσει τον θάνατο αν εγκατέλειπε τα όπλα και αν στρεφόταν σε ικεσία των εχθρών. Το μόνο που είναι αδύνατον κανείς να αποφύγει, κατά τον Σωκράτη, είναι η ανθρώπινη κακία.

Επιμέλεια: Μαντουβάλου Μ. Ηλιόχαρη

5^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. α. Επιπλέον, Σωκράτη, μου φαίνεται ότι δεν επιχειρείς δίκαιο πράγμα, να προδίδεις δηλαδή τον εαυτό σου, ενώ είναι δυνατόν να σωθεί και να επιδιώκεις να γίνουν τέτοια πράγματα σε σένα τα οποία θα τα επεδίωκαν και οι εχθροί σου και τα επιδίωξαν επειδή ήθελαν να σε καταστρέψουν. Επιπλέον και τους γιους σου νομίζω ότι προδίδεις, τους οποίους αν και μπορείς να τους αναθρέψεις και να τους εκπαιδεύσεις κατευθείαν τους εγκαταλείπεις, και όσο εξαρτάται από σένα, ό,τι τυχόν τους τύχει, αυτό θα πράξουν. Και θα τους τύχουν όπως είναι φυσικό αυτά τα οποία είναι συνηθισμένα να γίνονται στα ορφανά στην ορφάνια τους. Ή, λοιπόν, δεν πρέπει να κάνεις παιδιά ή πρέπει να ταλαιπωρείσαι μαζί τους ανατρέφοντάς τα και εκπαιδεύοντάς τα. Εσύ όμως μου φαίνεται ότι επιλέγεις τα πιο εύκολα.

β. Ο θάνατος του Σωκράτη θα αφήσει τα παιδιά του ορφανά και εκτεθειμένα στους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται. Δεν θα τα αναθρέψει ούτε θα τα διαπαιδαγωγήσει όπως είναι καθήκον των γονιών αλλά θα αδιαφορήσει γι' αυτά, λειτουργώντας προδοτικά σχεδόν.

2. προδοῦναι: πρόδος
 καταλιπών: καταλέλοιπε
 εἰκός: εἰοκέναι
 αἰρεῖσθαι: ἐλώμεθα
 ἐξόν: ἐξῆν
 σου: οὗ
 τό μέρος: τῷ μέρει
 ὅ,τι: ἅτινα
 παῖδας: παίδων
 ῥαθυμότατα: ῥᾶστα

3. α)

μοι: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο «δοκεῖς»

βουλόμενοι: αιτιολογική μετοχή συνημένη στο υποκείμενο (ἐχθροί)

ἐξόν (το δεύτερο του κειμένου): εναντιωματική απόλυτη αιτιατική μετοχή (υποκείμενο: ἐκθρέψαι/ ἐκπαιδεῦσαι)

οἷάπερ: υποκείμενο (του ρήματος «εἶωθε» και του απαρεμφάτου «γίγνεσθαι»)

αἰρεῖσθαι: ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα «δοκεῖς»

β) Κρίτων εἶπε ὅτι καί τοιαῦτα σπεύδοι γενέσθαι, ἅπερ ἂν καί οἱ ἐχθροί τούτου σπεύσαιεν.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

6° ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. α) Γιατί εμείς νομίζουμε ότι, αν πλέουμε στη θάλασσα με πολλές τριήρεις και πιέζουμε τις πόλεις να καταβάλλουν τις συμμαχικές εισφορές και να στέλνουν εδώ συνέδρους θα πετύχουμε κάτι απ' αυτά που πρέπει. Πολλές φορές όμως εξαπατηθήκαμε ως προς την αλήθεια. Απ' όσα ελπίζαμε τίποτα δεν έγινε, αντίθετα εξαιτίας τους προέκυψαν, όπως είναι λογικό, έχθρες και πόλεμοι και μεγάλες δαπάνες. Και στο παρελθόν επειδή ασχολούμασταν με πολλά οδηγηθήκαμε στους πιο μεγάλους κινδύνους ενώ επειδή ήταν δίκαιη η πόλη και βοηθούσε τους αδικημένους και δεν επιθυμούσε τα ξένα, αναλάβαμε την ηγεμονία των Ελλήνων με τη θέλησή τους. Τώρα αυτά ασυλλόγιστα και πολύ πρόχειρα ήδη τα περιφρονούμε για πολύ χρονικό διάστημα.

β) Ο Ισοκράτης επικρίνει την πολυπραγμοσύνη της Αθήνας και την ιμπεριαλιστική πολιτική της. Εξαιτίας της προέκυψαν εχθρικές σχέσεις με τις άλλες πόλεις, συγκρούσεις πολυδάπανες, εν τέλει δεν ευοδώθηκαν οι προσδοκίες του κράτους, γι' αυτό προτείνει αλλαγή πολιτικής.

2. α)

πέμπειν: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα «βιαζώμεθα»

τῶν δεόντων: γενική διαιρετική στην αντωνυμία «τί»

πόλεμοι: υποκείμενο στο ρήμα «γεγόνασιν»

δικαίαν: κατηγορούμενο του αντικειμένου «τήν πόλιν»

έκόντων: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «Ελλήνων»

β)

Υπόθεση: ἦν πλέωμεν καί βιαζώμεθα (ἦν + υποτακτική)

Απόδοση: οἰόμεθα διαπράξεσθαι (ειδικό απαρέμφατο)

Ο υποθετικός λόγος είναι εξαρτημένος και δηλώνει το προσδοκώμενο γεγονός. Συγκεκριμένα:

Υπόθεση: ἦν πλέωμεν - βιαζώμεθα (ἦν + υποτακτική)

Απόδοση: διαπραζόμεθα (οριστική μέλλοντα)

3. οἶόμεθα: ὥου

διεψεύσμεθα: διέψευσσο

ἀποβέβηκεν: ἀποβαῖμεν

κατέστημεν: κατάστηθι

παρέχειν: παράσχωσι

τριήρεσι: ὧ τριῆρες

συντάξεις: ταῖς συντάξεσι

μεγάλαι: τόν μέγαν

πρότερον: πρῶτον

δικαίαν: αἱ δίκαιαι

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμπρα

7^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Σωκράτη, εγώ βέβαια νόμιζα ότι πρέπει αυτοί που ασχολούνται με τη φιλοσοφία να γίνονται πιο ευτυχισμένοι. Όμως εσύ μου φαίνεται ότι απολαμβάνεις τα αντίθετα της φιλοσοφίας. Ζεις, λοιπόν, έτσι όπως ούτε ένας δούλος δε θα μπορούσε να μείνει ζωντανός υπό την εξουσία του κυρίου του. Τρέφεσαι με τρόφιμα και πίνεις τα πιο ευτελή ποτά και φοράς ρούχο όχι μόνο φτωχικό αλλά και το ίδιο καλοκαίρι και χειμώνα και περνάς τη ζωή σου χωρίς παπούτσια και ρούχα.
2. Παρά την αντίληψη ότι η ενασχόληση με την φιλοσοφία οδηγεί στην ευτυχία, ο Αντιφώντας θεωρεί ότι ο Σωκράτης βιώνει το αντίθετο. Οι συνθήκες ζωής του είναι ανάλογες της ζωής ενός δούλου σχεδόν. Το φαγητό είναι ιδιαίτερα φτωχικό, τα ρούχα του ευτελή και ίδια σε κάθε εποχή, δε φοράει παπούτσια λόγω οικονομικής στενότητας και επιπλέον η έλλειψη χρημάτων κάνει τη ζωή του μίζερη.
3. α) Ζῆτε γοῦν οὕτως ὥς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπόταις διαιτῶμενος μείνῃε.

β)

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ἡ ἡδίων	ἡ ἀνιαρά	αἱ ἡδίονες	αἱ ἀνιαραί
ἡδίονος	ἀνιαρᾶς	ἡδιόνων	ἀνιαρῶν
ἡδίονι	ἀνιαρᾷ	ἡδίοσι	ἀνιαραῖς
ἡδίονα	ἀνιαράν	ἡδίονας	ἀνιαράς
ἡδιον	ἀνιαρά	ἡδίονες	ἀνιαραί

γ)

- ἀποδείκνυ
- ὑπειληφώς ἴσθι
- πέπεισο
- ἔλοῦ

4. α)

- ὥς οὐδ' ἂν μείνειε : δευτερεύουσα αναφορική παραβολική .
- ἃ καί κτωμένους ... ζῆν: (δύο) δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές στα «χρήματα».
- ὥσπερ καί τῶν ... ἀποδεικνύουσιν: δευτερεύουσα αναφορική παραβολική.
- εἰ οὖν οὕτω ... διαθήσεις: δευτερεύουσα υποθετική (ως υπόθεση με απόδοση το ρήμα «νόμιζε» για να δηλωθεί το πραγματικό είδος τύποις, ουσία προσδοκώμενο).
- ὥστε πέπεισμαι ... ζῆν : δευτερεύουσα συμπερασματική.
- ὥσπερ ἐγὼ ζῶ (εννοείται το ρήμα): δευτερεύουσα αναφορική παραβολική.
- τί χαλεπόν ... βίου: δευτερεύουσα πλάγια ερώτηση ως Α στο «ἐπισκεψώμεθα» .

β)

- σῖτου → σύστοιχο Αντικείμενο στο σιτῇ
- τοὺς συνόντας → επιθετική μετοχή ως Αντικείμενο στο διαθήσεις.
- ὑπειληφέναι → ειδικό απαρέμφατο ως Αντικείμενο στο δοκεῖς.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

8^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Άνδρες φίλοι και σύμμαχοι, πολύ μεγάλη ευγνωμοσύνη (ας χρωστάμε) στους Θεούς, διότι μας αξίωσαν να πετύχουμε αυτά που νομίζαμε πως είμαστε άξιοι. Γιατί τώρα, έχουμε και άφθονη γη και εύφορη και αυτούς (ενν. τους δούλους) που θα μας τρέφουν καλλιεργώντας αυτή (ενν. τη γη)· έχουμε επίσης και σπίτια και έπιπλα σ' αυτά (ενν. τα σπίτια). Και κανείς βέβαια από εσάς κατέχοντας αυτά ας μη νομίσει ότι κατέχει ξένη περιουσία· γιατί υπάρχει παντοτινή συνήθεια μεταξύ όλων των ανθρώπων, όταν κυριευθεί μια πόλη αυτών που αντιστέκονται, να ανήκει και η ζωή και η περιουσία αυτών που βρίσκονται στην πόλη σε αυτούς που την κυρίεψαν. Δε θα έχετε λοιπόν άδικα οτιδήποτε διατηρείτε αλλά δε θα τους αφαιρέσετε από φιλάνθρωπία, αν αφήνετε αυτούς να διατηρούν κάτι.
2. Ο Κύρος, μιλώντας στους αξιωματικούς του υποστηρίζει ότι κανείς από τους Πέρσες δε θα πρέπει να νομίζει ότι κατέχει ξένη περιουσία. Κι αυτό γιατί υπάρχει μια αιώνια συνήθεια ανάμεσα στους ανθρώπους σύμφωνα με την οποία και η ζωή και όλα τα υπάρχοντα των πολιτών μιας πόλης που έχει κυριευτεί ανήκει στους κατακτητές – νικητές. Γι' αυτό και όσοι από αυτούς αφήνουν στους ηττημένους να κατέχουν το οτιδήποτε θεωρούνται φιλάνθρωποι.
3. α)
 - τοῖς θεοῖς : τῶ θεῶ
 - οἰκίας : οἰκίαν
 - κατασκευάς : κατασκευήν
 - ἀνθρώποις : ἀνθρώπων
 - τά σώματα : τό σώμα
 - τῇ πόλει : ταῖς πόλεσι(ν)
 - τά χρήματα : τό χρῆμα
 - φιλάνθρωπία : φιλάνθρωπίας

β)

- μεγίστη : μεγάλη – μείζων
- πολλήν : πλε(ί)ονα + πλείω - πλείστην
- ἀγαθήν : ἀμείνονα + ἀμείνω - ἀρίστην
- βελτίονα + βελτίω - βελτίστην
- κρείττονα + κρείττω - κρατίστην
- λώονα + λώω - λώστην

4. α) τυχεῖν : ἐτύχετε – τύχτε – τύχοιτε – τύχετε, τυχεῖν, τυχών/ τυχοῦσα/ τυχόν

β)

- ἐνομιζομεν : ἐνομιζόμεθα
- νομισάτω : νομισάσθω
- ἀφαιρήσεσθε : ἀφαιρήσετε
- ἔχητε : ἔχησθε

5. α) υπόθεση : ἦν ἔατε (ἦν + υποτακτική)
 απόδοση : οὐ ἀφαιρήσεσθε (μέλλοντας)
 είδος : προσδοκώμενο

Μετατροπή σε μη πραγματικό

υπόθεση : εἰ εἶατε (οριστική ιστορικού χρόνου)

απόδοση : ἂν ἀφείλεσθε (δυνητική οριστική)

β)

- ἡμῖν : ἔμμεσο αντικείμενο στο ἔδοσαν
- ὧν : γενική της αξίας από το ἄξιοι
- ἔχων : υποθετική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος, ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο νομισάτω
- πολεμοούντων : επιθετική μετοχή, ως γενική κτητική στο πόλις
- ἀδικία : δοτική του τρόπου (ή της αιτίας) στο ἔξετε

Επιμέλεια: Νίκα Νατάσα

9^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Και οι Θηβαίοι, όταν έφτασαν στην πεδιάδα, δηλαδή στο ναό του Απόλλωνα, εκεί στρατοπέδευαν· και την επόμενη μέρα προχωρούσαν. Και δια μέσου της γέφυρας δεν επιχειρούσαν να περάσουν μέσα στην πόλη· γιατί στο ναό της Αλέας (Αθηνάς) διακρίνονταν παραταγμένοι οι οπλίτες. Έχοντας λοιπόν στα δεξιά τους τον Ευρώτα προχωρούσαν καίγοντας και λεπλατώντας σπίτια γεμάτα από πολλά αγαθά. Και από αυτούς που βρίσκονταν στην πόλη οι γυναίκες ούτε ανέχονταν να βλέπουν τον καπνό, επειδή ποτέ δεν είδαν εχθρούς· και οι Σπαρτιάτες, επειδή είχαν ατείχιστη την πόλη, αφού τοποθετήθηκαν ο καθένας σε άλλο σημείο, μολονότι πολύ λίγοι και ήταν και φαίνονταν φύλαγαν (την πόλη). Αποφάσισαν λοιπόν οι έφοροι και να πουν εκ των προτέρων στους Είλωτες, αν κάποιος ήθελε να παίρνει όπλα και να τίθεται σε θέση για μάχη, ότι παίρνουν εγγυήσεις πως θα γίνουν ελεύθεροι όσοι πολεμήσουν μαζί τους.
2. Οι Θηβαίοι έχοντας στρατοπεδεύσει έξω από τη Σπάρτη αποτελούν έναν ορατό κίνδυνο για τους Λακεδαιμόνιους, οι οποίοι βλέπουν τις περιουσίες τους να καταστρέφονται. Η πόλη τους είναι ατείχιστη, ενώ λίγοι είναι και οι άνδρες που παίρνουν θέση για να την υπερασπιστούν. Κάτω από αυτές τις δυσμενείς συνθήκες, οι άρχοντες σκέφτηκαν να αξιοποιήσουν τους Είλωτες. Αυτοί αποτελούσαν σημαντικό μέρος του πληθυσμού στη Σπάρτη και θα μπορούσαν στην παρούσα φάση πολεμώντας μαζί με τους Σπαρτιάτες να συμβάλλουν στη σωτηρία της πόλης. Ως δέλεαρ προς αυτούς τους προσφέρεται η ελευθερία τους.
3. α)
 - τῷ πεδίῳ : τῶν πεδίων – τά πεδία
 - τῷ τεμένει : τῶν τεμενῶν – τά τεμένη
 - τῇ ὑστεραῖᾳ : τῶν ὑστεραιῶν - ὑστεραίας
 - τῷ ἱερῷ : τῶν ἱερῶν – τά ἱερά
 - δεξιᾷ : δεξιῶν – δεξιᾶς
 - τοῖς τέλεσι : τοῦ τέλους – τό τέλος
 - τοῖς Εἰλωσιν : τοῦ Εἰλωτος – τόν Εἰλωτα

β)

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
πολύ ἀγαθόν	ἀτείχιστος πόλις	πολλά ἀγαθὰ	ἀτείχιστοι πόλεις
πολλοῦ ἀγαθοῦ	ἀτειχίστου πόλεως	πολλῶν ἀγαθῶν	ἀτειχίστων πόλεων
πολλῷ ἀγαθῷ	ἀτειχίστῳ πόλει	πολλοῖς ἀγαθοῖς	ἀτειχίστοις πόλεσι
πολύ ἀγαθόν	ἀτείχιστον πόλιν	πολλά ἀγαθὰ	ἀτειχίστους πόλεις
πολύ ἀγαθόν	ἀτείχιστε πόλι	πολλά ἀγαθὰ	ἀτείχιστοι πόλεις

4. α) ἐγένοντο – γένωνται – γένοιντο – γενέσθων (-ωσαν)
γενέσθαι, γενόμενος – γενομένη – γενόμενον
β) διαταχθεῖς: διετάχθησαν – διαταχθῶσι(ν) – διαταχθεῖεν – διαταχθέντων
διαταχθῆναι
γ) φαινόμενοι : φάνηθι

5. α)

- ἐναντίοι: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τόπου στο ὁπλῖται
- πορθοῦντες: τροπική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο Θηβαῖοι, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο παρήσαν
- ἀγαθῶν: γενική αντικειμενική στο μεστάς
- (ἄτε) ἰδοῦσαι: αιτιολογική μετοχή (αντικειμενικής αιτιολογίας), συνημμένη στο υποκείμενο γυναῖκες, ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ἠνείχοντο
- τέλεσι: δοτική προσωπική στο ἔδοξε

β) ἄτε ἰδοῦσαι: ἐπειδή οὐδέποτε ἴδοιεν πολεμίους

γ) ἐπεὶ ἐν τῷ πεδίῳ ἐγένοντο ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, κρίσεως, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ἐστρατοπεδεύσαντο. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ἐπεὶ και εκφέρεται με οριστική (ἐγένοντο), για να δηλώσει με ἔμφαση το πραγματικό γεγονός. Εκφράζει το προτερόχρονο σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση.

Επιμέλεια: Νίκα Νατάσα

10^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Από αυτά λοιπόν θα μπορούσε κανείς να διαπιστώσει ότι όλες οι κατηγορίες έχουν διατυπωθεί όμοια, ούτε με δίκαιο τρόπο ούτε με βάση καμιά αλήθεια· θέλω, όμως, και να εξετάσω καθεμιά απ' αυτές ξεχωριστά, και προπάντων όσα ψέματα είπε εις βάρος μου σχετικά με την ειρήνη και με την αποστολή μου ως πρεσβευτή, αποδίδοντας σε μένα όσα έχουν γίνει απ' αυτόν μαζί με τον Φιλοκράτη. Αναγκαίο όμως είναι, άνδρες Αθηναίοι, και επιβεβλημένο επίσης να σας υπενθυμίσω στην εποχή εκείνη πώς είχαν τα πράγματα, για να εξετάζετε το καθένα χωριστά σύμφωνα με την παρούσα κατάσταση. Όταν δηλαδή ξέσπασε ο Φωκικός πόλεμος, όχι εξαιτίας μου (γιατί εγώ τουλάχιστον δεν είχα πολιτευτεί ακόμα τότε), πρώτα εσείς είχατε τέτοια διάθεση, ώστε να θέλετε να σωθούν οι Φωκείς, αν και βλέπατε ότι ενεργούσαν άδικοι και να είστε ευχαριστημένοι για τους Θηβαίους, αν πάθαιναν οτιδήποτε, αγανακτώντας εναντίον τους, όχι παράλογα ούτε άδικοι· γιατί δεν εκμεταλλεύτηκαν με μετριοπάθεια όσα είχαν πετύχει στα Λεύκτρα.
2. Σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει στο λόγο του ο Δημοσθένης, στην αντιπαράθεση Φωκίων και Θηβαίων στα πλαίσια του φωκικού πολέμου, οι Αθηναίοι ετέθησαν με το μέρος των πρώτων. Μάλιστα, είχαν θετική στάση απέναντι στους Φωκείς, μολονότι γνώριζαν πως ήταν άδικοι. Από την άλλη, ανέμεναν με ευχαρίστηση την ήττα των Θηβαίων. Ο ρήτορας θεωρεί εύλογη και δικαιολογημένη τη στάση των Αθηναίων, που εκθρεύονταν τους Θηβαίους εξαιτίας της αλαζονείας που επέδειξαν οι τελευταίοι μετά τη νίκη στα Λεύκτρα.
3. α)
 - ούδεμιᾶς : οὐδενός
 - πάντα : πᾶς
 - μάλιστα : μάλα

- ἑαυτῷ : σφίσιν αὐτοῖς και ἑαυτοῖς
- πρῶτον : προτέρων

β)

- ἀνατιθείς : ἀνάθου
- θεωρῆτε : θεωροῖο
- συστάντος : συνιστᾶσι(ν)
- ἐφθασθῆναι : ἐφῆδου
- ἐκέχρηντο : κεκρῆσθαι

4. α)

- οὐδεμιᾶς : επιθετικός προσδιορισμός στο ἀληθείας
- αὐτῶν : γενική διαιρετική στο ἕκαστον
- συστάντος : χρονική μετοχή (προτερόχρονο), γενική ἀπόλυτη, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο διέκεισθε
- πολέμου : υποκείμενο της μετοχής συστάντος
- φωκικοῦ : επιθετικός προσδιορισμός στο πολέμου

β)

- ὅσα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ... ἐμοί : δευτερεύουσα ονοματική αναφορική πρόταση κρίσεως, ως αντικείμενο του απαρεμφάτου ἐξετάσαι.
- ὡς κατ' ἐκείνους ... πράγματα : δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση κρίσεως, μερικής ἄγνοιας, ως αντικείμενο στο απαρέμφατο ἀναμνησai.
- οἷς γάρ ... Λεύκτροις : δευτερεύουσα ονοματική αναφορική πρόταση κρίσεως ως αντικείμενο στο ρῆμα ἐκέχρηντο.

γ) συστάντος: Ἐπεὶ γάρ ὁ φωκικός πόλεμος συνέστη

Επιμέλεια: Νίκα Νατάσα

11^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Στην ιδιωτική τους όμως ζωή ήταν τόσο απλοί και τόσο σταθεροί στο ήθος της δημοκρατίας, ώστε, αν κανείς από σας ξέρει ποιο ήταν το σπίτι του Αριστείδη, του Μιλτιάδη και των τότε επιφανών ανδρών, βλέπει ότι δεν ήταν καθόλου πολυτελέστερο από το σπίτι του γείτονά τους. Γιατί δεν πολιτεύονταν για να κάνουν περιουσία, αλλά ο καθένας τους πίστευε ότι έπρεπε να αυξήσει τα έσοδα του δημοσίου.
2. Ο ρήτορας εξαίρει τη δράση των επιφανών Αθηναίων πολιτικών ανδρών του παρελθόντος κάνοντας αναφορές τόσο στη δημόσια όσο και στην ιδιωτική ζωή τους. Όσον αφορά στην πρώτη επισημαίνει ότι ανήγειραν σημαντικά οικοδομήματα και περιλάμπρους ναούς, φροντίζοντας να στήσουν τέτοια αναθήματα μέσα σ' αυτούς, ώστε να μην υπάρχει στους μεταγενέστερους δυνατότητα να τα ξεπεράσει.
3. α.
 - **τήν πόλιν** : τῆς πόλεως – (ῶ) πόλι
 - **οἰκοδομήματα** : τοῦ οἰκοδομήματος – (ῶ) οἰκοδόμημα
 - **κάλλη** : τοῦ κάλλους – (ῶ) κάλλος
 - **ἀναθημάτων** : τοῦ ἀναθήματος – (ῶ) ἀνάθημα
 - **ἦθει** : τοῦ ἥθους – (ῶ) ἥθος
 - **γείτονος** : τοῦ γείτονος – (ῶ) γεῖτον
- β. τῷ Ἀριστείδῃ - (ῶ) Ἀριστείδῃ
- γ.
 - **πιστῶς** : πιστότερον – πιστότατα
 - **εὐσεβῶς** : εὐσεβέστερον – εὐσεβέστατα
 - **ἴσως** : ἰσαίτερον - ἰσαίτατα
 - **μεγάλην** : μείζονα + μείζω – μεγίστην
 - **εἰκότως** : μάλλον εἰκότως – μάλιστα εἰκότως

4. α)

- ἐπιγενοῦ
- ἐπιγεγενῆσθαι + ἐπιγεγονέναι
- λελοιπέναι – λέλειψο
- μενοῦσι – μείναις
- εἰδυῖων - ἤδεσαν / ἤσαν
- οἷη - οἰέσθω

5. α)

Υπόθεση : εἰ οἶδεν (εἰ + οριστική)

Απόδοση : ὁρᾷ (οριστική)

Εἶδος : Πραγματικό

Μετατροπή σε απλή σκέψη : εἰ τις εἰδείη (εἰ + ευκτική) - ἂν ὁρῶη (δυν ευκτική)

β)

- δημοσίᾳ: δοτική του τρόπου κατεσκεύασαν
- ὑμῶν : γενική διαιρετική στο τις
- τοῦ γείτονος : γενική συγκριτική (β' ὅρος σύγκρισης) από το σεμνοτέραν
- αὔξειν : τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του απροσώπου δεῖν

γ) οὔσαν : ὅτι οὐδέν σεμνοτέρα (ἢ οἰκία) ἐστίν.

Επιμέλεια: Νίκα Νατάσα

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Σωστό
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

2. Η αρετή εκτός από ἔξις είναι και μεσότητα, ισορροπία ανάμεσα στην υπερβολική και την ελλειπτική εκδήλωση παθών και πράξεων. Ο Αριστοτέλης για να εκφράσει τις ιδέες του θα προσδιορίσει αρχικά την έννοια της μεσότητας για να καταλήξει έπειτα στον συσχετισμό της με τη ηθική αρετή.

Το μέσον μπορεί να προσδιοριστεί με βάση δύο κριτήρια:

- α) αντικειμενικά (κατά τό πρᾶγμα) και
- β) υποκειμενικά (πρός ἡμᾶς).

Η αντικειμενική μεσότητα είναι η αριθμητική μεσότητα με βασικό γνώρισμα ότι η μεσότητα αυτή είναι μία και αμετάβλητη. Είναι το μέσο που ισαπέχει από τα δυο άκρα του πράγματος, δεν επιδέχεται άρνηση ή αντίρρηση, γιατί ορίζεται με βάση τα αριθμητικά δεδομένα.

Για παράδειγμα, ο μέσος όρος του 10 και του 2 είναι: $10+2=12:2=6$.

Η υποκειμενική μεσότητα, η μεσότητα που αφορά τον άνθρωπο δεν προσδιορίζεται με αντικειμενικά αριθμητικά δεδομένα. Δεν είναι μία και μοναδική ούτε ίδια για όλους αλλά ποικίλλει ανάλογα με το άτομο. Είναι η μεσότητα που έχει επιλεγεί από τον λόγο, αποτέλεσμα ελεύθερης προαίρεσης. Το παράδειγμα του Μίλωνα θα την διασαφηνίσει σε μια αθλητική ομάδα αν η τροφή δέκα μηνών είναι πολλή για έναν αθλητή ενώ των δυο μηνών λίγη, ο γυμναστής δεν θα επιλέξει το μέσο, την τροφή των

έξι μηνών, γιατί είναι λίγη για τον έμπειρο Μίλωνα αλλά μεγάλη ποσότητα για έναν αρχάριο αθλητή.

Η ηθική αρετή είναι υποκειμενικά καθορισμένη μεσότητα, η ανθρώπινη ελευθερία και υπευθυνότητα θα αναζητήσει και θα επιλέξει ανάμεσα σε ενδεχόμενες διαφορετικές συμπεριφορές την ορθή.

Η έννοια της αρετής ως μεσότητα δεν ανήκει στην πρωτοτυπία της σκέψης του Αριστοτέλη. Τα ρητά «μέτρον ἄριστον», «μηδέν ἄγαν», η έννοια της συμμετρίας στον Πλάτωνα μαρτυρούν ότι υπήρχε στην φιλοσοφική σκέψη των αρχαίων Ελλήνων η έννοια του μέτρου. Όμως αξίζει να επισημάνουμε ότι οι όροι «αντικειμενικός» και «υποκειμενικός» δεν υπήρχαν στην εποχή του Αριστοτέλη, είναι δικές του επινοήσεις ώστε να εκφραστούν μέσω των όρων «κατά το πρᾶγμα» και «προς ἡμᾶς» οι απόψεις του για την αρετή ως μεσότητα, μια ακόμα απόδειξη της επιστημονικής του σκέψης και της υψηλής του νοητικής ικανότητας.

3. Η υψηλή νοητική ικανότητα και η επιστημονικότητα της αριστοτελικής σκέψης είναι εμφανής σ' όλο το έργο του. Στο απόσπασμά μας έχουμε τέτοια δείγματα:

α) Η χρήση παραδειγμάτων.

β) Η δημιουργία κατάλληλων λέξεων ή φράσεων για να εκφραστεί με σαφήνεια η σκέψη του.

4.

- α.** Σωστό
- β.** Λάθος
- γ.** Λάθος
- δ.** Σωστό
- ε.** Σωστό

5.

- πλεῖον $\neq$ ἔλαττον $\Rightarrow$ πλήθος, ελλατωματικός
- ὑπερβολήν $\neq$ ἔλειψιν $\Rightarrow$ βλήμα, υπόλοιπο
- συνεχεῖ $\neq$ διαιρετῶ $\Rightarrow$ κατοχή, αρχαιρεσίες

6. Στην πρόταση των φίλων του να δραπετεύσει λόγω της άδικης ετυμηγορίας του δικαστηρίου, ο Σωκράτης απαντά αρνητικά. Ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί κάποιος που αμφισβητεί το δίκαιο ή το άδικο μιας δικαστικής απόφασης ή το περιεχόμενο ενός νόμου να δείχνει απειθαρχία στις αποφάσεις του δικαστηρίου γιατί θα καταρρεύσει έτσι το σύστημα δικαιοσύνης και άρα το κράτος. Προσωποποιημένοι οι νόμοι, για να αποκτήσουν μεγαλύτερο κύρος, τονίζουν με έμφαση ότι οφείλουν όλοι να αποδεχθούν το περιεχόμενο και την ισχύ των νόμων, οι οποίοι εκπροσωπούν το δέον, για να προστατευθεί η κοινωνική συνοχή. Ο Σωκράτης δέχεται μια αντικειμενική ίδια για όλους ηθική αρετή. Η ορθή στάση, η ενάρετη είναι η τήρηση των νόμων. Από την άλλη ο Αριστοτέλης, θεωρώντας την αρετή μεσότητα, προσδιοριζόμενη από τις προσωπικές μας ανάγκες προσέδωσε στην ηθική αρετή υποκειμενική διάσταση. Βέβαια, να τονιστεί ακόμα ότι στην αντικειμενικότητα των νόμων υπάρχει μία μορφή υποκειμενισμού, αφού από εποχή σε εποχή ή από τόπο σε τόπο οι νόμοι εκφράζουν διαφορετική ηθική. Επιπλέον προχωρώντας ο Αριστοτέλης προς τον τελικό ορισμό της αρετής θα της προσδώσει αντικειμενικότητα, εξαρτώντας την από την λογική και ιδίως από την λογική του φρόνιμου ανθρώπου.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.

- α. Η ταχύτητα αντιστάθμιζε την **σωματική δύναμη (ισχύς)**.
- β. Τα φτερά ή η υπόγεια κατοικία αντιστάθμιζαν **το μικρό σώμα (σμικρότητα)**.
- γ. Όσα ζώα είχαν δύναμη δεν χρειάζονταν **άλλα όπλα**.
- δ. Όσα ζώα είχαν μεγάλο μέγεθος **αυτό εξασφάλιζε τη σωτηρία τους (αὐτῷ ἔσωζεν)**.
- ε. Για να αντιμετωπίσουν τις καιρικές μεταβολές τους έδωσε **πυκνά τριχώματα και στερεά δέρματα**.
- στ. Με πολυγονία προίκισε **τα φυτοφάγα ζώα**.
- ζ. Ολιγονία έδωσε **στα σαρκοφάγα ζώα**.
- η. Δεν έδωσε ίδια τροφή σε όλα τα ζώα για να μην **κινδυνεύσει κάποιο είδος από τον αφανισμό**

2. Ο Πρωταγόρας θα ντύσει την εξήγησή του για τη δημιουργία του ζωικού βασιλείου αλλά και του ανθρώπου με μυθολογικά στοιχεία. Οι θεοί σε ένα ορισμένο σημείο του χρόνου καθορισμένο από την είμαρμένη φτιάχνουν στο εσωτερικό της γής όλα τα είδη των ζώων, ανάμεσά τους και τον άνθρωπο με διαταγή κάποιας ανώτερης δύναμης. Δίνουν μορφή και σχήμα όχι όμως και δυνάμεις. Αυτές θα αναλάβει να τις δώσει ο Επιμηθέας.

Όλα τα ζώα φτιάχτηκαν με ανάμειξη τεσσάρων στοιχείων, χώματος, φωτιάς, νερού και αέρα, αν και τα δύο τελευταία δεν αναφέρονται ρητά. Επιπλέον οι θεοί δεν πλάθουν τα έμβια όντα με τα πιο πάνω στοιχεία αλλά χύνουν τα στοιχεία αυτά σε καλούπια (τυποῦσι). Σ' αυτό το σημείο ακολουθεί τις κοσμολογικές αντιλήψεις του Παρμενίδη και του Εμπεδοκλή. Πολλοί κοσμολογικοί μύθοι αναφέρουν ότι οι άνθρωποι προήλθαν από τη γή, όπως η δημιουργία του ανθρώπου από χώμα στην Παλαιά Διαθήκη.

Στον μύθο του ο Πρωταγόρας εστιάζει το ενδιαφέρον του στον άνθρωπο κυρίως. Παρακολουθούμε τη δημιουργία των ζώων και πως απέκτησαν τις ιδιότητές τους καθώς και το πώς ο άνθρωπος απέκτησε τις αρετές εκείνες

που συνιστούν την ανθρώπινη ουσία και όλα αυτά σε αντίθεση με τον Ησίοδο, ο οποίος στη Θεογονία του αναφέρει την ύπαρξη ανθρώπων μετά την δημιουργία των θεών αλλά χωρίς να μας εξηγεί πως πλάστηκαν και από ποιόν. Για τον Πρωταγόρα οι θεοί δεν είναι άναρχοι αλλά δημιουργήθηκαν και αυτοί όπως προκύπτει από την έκφραση «καί τούτοις». Γενικά στην ελληνική σκέψη δεν υπάρχει κοσμογονία όπως σε άλλες θρησκείες ή στην Γένεση, μόνο θεογονία.

Η αναφορά στους θεούς – δημιουργούς φαίνεται ότι έρχεται σε αντίφαση με τον αγνωστικισμό του Πρωταγόρα, κάτι που κατ' ουσίαν δεν ισχύει. Η αναφορά στους θεούς έχει αλληγορική σημασία, και όπως θα φανεί στην εξέλιξη του μύθου ενδιαφέρεται κυρίως για την εξήγηση της γέννησης του θρησκευτικού συναισθήματος και όχι για το θέμα της ύπαρξης των θεών. Σαφώς όμως δεν θα θελήσει να προκαλέσει την θρησκευτική πίστη των ακροατών.

3. Στη φράση του Πρωταγόρα «γῆς ἔνδον» ενυπάρχει η αρχέγονη αντίληψη της Μπτέρας – Γης (Παμμήτωρ). Από τη Γη (ή Χθών) κατάγονται όλες οι θεότητες. Η γη εξάλλου προμηθεύει όλα τα υλικά αγαθά για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών. Γι' αυτό αντιμετώπιζαν με θαυμασμό, την έβλεπαν ως «τροφό, μπτέρα καί ἀγαθή οἰκονόμο». Στο μύθο με το επίρρημα «ἔνδον» αναφέρεται η αντίληψη της αυτοχθονίας, δηλαδή ότι μερικές φυλές ξεφύτρωσαν από τη γη, την οποία έκαναν πατρίδα τους, έζησαν σ' αυτή έχοντας ξεχωριστά προνόμια, ένα αίσθημα προνομιακής σχέσης με τη γη και ευγενικής καταγωγής. Και στο απόσπασμα του Απολλωνίου, το οποίο αναφέρεται στην καταγωγή των Θηβαίων, προβάλλεται η ίδια αρχέγονη αντίληψη. Σύμφωνα μ' αυτό ο Κάδμος «έσπειρε» τα δόντια του δράκοντα και γεννήθηκαν- φύτρωσαν οι πρόγονοι των Θηβαίων (γι' αυτό ονομάζονταν «σπαρτοί»), αυτόχθονα πλάσματα από τη γη των Θηβών (Αόνια Πεδιάδα), ιδιαίτερα απειλητικά.

4. Όταν οι θεοί αποφασίζουν να φέρουν στο φώς τα όντα από χώμα και φωτιά αναθέτουν στους Τιτάνες Προμηθέα και Επιμηθέα να μοιράσουν δυνάμεις και ικανότητες, όπως πρέπει. Ο Προμηθέας μετά από παράκληση

του αδελφού του, αποσύρεται από το έργο αυτό αφήνοντας την πρωτοβουλία στον Επιμηθέα, τον οποίο θα ήλεγχε αργότερα.

Ο Επιμηθέας με στόχο να επιβιώσουν τα όντα μερίμνησε:

- α) για προστασία από τους εχθρούς
- β) για προφύλαξη από τις καιρικές συνθήκες
- γ) για εξασφάλιση τροφής και
- δ) για ισορροπία του οικοσυστήματος.

Ο Επιμηθέας (όπως δηλώνει και το όνομά του, επί + μέδομαι) ήταν ο επιπόλαιος, ο επιρρεπής σε σφάλματα που ερχόταν να διορθώσει με καθυστέρηση. Σε αντίθεση με τον προνοητικό αδελφό του, ο Επιμηθέας γινόταν συχνά όργανο των θεών και στην περίπτωση του μύθου μας οι μειωμένες διανοητικές του ικανότητες οδήγησαν στην άστοχη μοιρασιά όλων των δυνάμεων στα άλογα όντα αφήνοντας τον άνθρωπο «άκόσμητον», χωρίς κανένα εφόδιο.

5.

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Λάθος

6.

- παραιτεῖται,
- ἰσχύν,
- πορίζων,
- τυποῦσι,
- κεράννυται,
- ἐπήρκεσε,
- ἰοῦσιν,
- μείξαντες,
- ἀναλίσκομένοις.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

i.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Σωστό

ii.

- α. «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων».
- β. «οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν».

iii. Οι άνθρωποι χάρις στις τεχνικές γνώσεις και τη φωτιά που τους χάρισε ο Προμηθέας κατάφεραν να δημιουργήσουν την θρησκεία – θρησκευτική τέχνη (ἐνόμισεν θεούς), τη γλώσσα (διορθώσατο φωνήν καί ονόματα) και να αναπτύξουν βασικά στοιχεία υλικοτεχνικού πολιτισμού, όπως οι κατοικίες, τα ρούχα, τα υποδήματα, οι τροφές και τα στρώματα (οικήσεις, ἐσθῆτας, ὑποδέσεις, τροφάς, τὰς ἐκ γῆς, στρωμνάς). Να τονιστεί ότι τα επιρρήματα «πρῶτον», «ἔπειτα» δείχνουν απλώς τους τομείς στους οποίους ωφελήθηκε ο άνθρωπος, δεν αναφέρονται στη χρονική ακολουθία των εξελίξεων. Ουσιαστικά χρησιμοποιείται ένα πρωθύστερο σχήμα, δεδομένου ότι είναι αυτονόητο ότι η κάλυψη των βιοτικών αναγκών προηγήθηκε ως πρωταρχικής σημασίας και ακολούθησε η θρησκευτική λατρεία ή η γλώσσα.

A2. Ο άνθρωπος χάρις στη φιλόανθρωπη παρέμβαση του Προμηθέα απέκτησε τη φωτιά και την έντεχνη σοφία, καταφέροντας μέσω αυτών να μεταβάλει τη φύση, να κυριαρχήσει σ' αυτή και να διαμορφώσει «σαν θεός» το περιβάλλον διαβίωσής του. Η φωτιά και οι τεχνικές γνώσεις είναι το θεϊκό μερίδιο που έλαβαν οι άνθρωποι χάρις στον Προμηθέα. Είναι θεϊκό γιατί ως τότε το κατείχαν μόνο οι θεοί, οι άνθρωποι το απέκτησαν με θεϊκή παρέμβαση και επιτρέποντας στον άνθρωπο να αναπτύξει πολιτισμό του επέτρεψε κατά συνέπεια να αναγνωρίσει την ύπαρξη θεών.

Ο άνθρωπος μέσω αυτής της δωρεάς απέκτησε πνευματική συγγένεια με τους θεούς, τους γνώρισε και τους λάτρεψε, τη στιγμή μάλιστα που ο ευεργέτης του, ο Προμηθέας, δικάστηκε από τους θεούς. Η αναγνώριση των μεταμορφωτικών ιδιοτήτων της φωτιάς και οι δυνατότητες που δίνει

στον κάτοχό της (να λιώνει τα μέταλλα και να κατασκευάζει εργαλεία και όπλα, να μαγειρεύει το φαγητό του διαφοροποιούμενος από τα άλλα ζώα, να αντιμετωπίζει το κρύο, να τη χρησιμοποιεί ως όπλο ακόμα και να φωτίζει τη νύχτα, να βρίσκεται γύρω της με άλλους ανθρώπους προετοιμάζοντας την κοινωνική του οργάνωση) έκαναν τον Πρωταγόρα να υποστηρίζει ότι η κατοχή και η αξιοποίησή της κατέστησαν τον άνθρωπο συγγενή των θεών. Αντίστοιχη είναι και η φράση του Ηράκλειτου «ἀείλων πῦρ» χαρακτηρίζει τη φωτιά ανάγοντας σ' αυτήν την αρχή του κόσμου. Μπορούμε επίσης να τονίσουμε ότι στη φράση περί «θείας μοίρας» υπονοείται και η αρχαιοελληνική αντίληψη ότι η ανθρώπινη λογικότητα ανάγεται στον θεό ή ότι είναι ο θεός μέσα μας ενώ θυμίζει το χριστιανικό δόγμα για τη δημιουργία του ανθρώπου «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» του θεού.

Ο Πρωταγόρας στο σημείο αυτό του κειμένου εξηγεί τη γέννηση του θρησκευτικού αισθήματος στον άνθρωπο, αναγνωρίζει ότι η λατρεία είναι μια έμφυτη ορμή μας, προσιδιάζει στον άνθρωπο και αντιπροσωπεύει ιστορικά μια φάση πνευματικής ωρίμανσης σε σχέση με την πρωτόγονη νοστροπία. Η λατρεία των θεών είναι ένα ανθρωπολογικό δεδομένο που χρήζει ερμηνείας. Το ένστικτο της πίστης, όπως τονίζει ο Guthrie, είναι θεμελιώδες στον άνθρωπο και η απόδοσή του σε θεϊκή συγγένεια δεν είναι κάτι περίεργο σε μια αφήγηση με συμβολικό περιεχόμενο. Βέβαια ο Πρωταγόρας στο χαμένο σήμερα βιβλίο του «Περί Θεών» σ' ένα σωζόμενο απόσπασμα διατυπώνει αγνωστικιστικές θέσεις για τους θεούς, καταλήγοντας σ' έναν σχετικισμό τονίζει ότι η γνώση μας γι' αυτά τα θέματα είναι σχετική, ο νους και οι αισθήσεις μας δε μας επιτρέπουν να γνωρίσουμε τα άδηλα. Παρά ταύτα δεν πρέπει να θεωρήσουμε πως όσα λέει στο κείμενο μας έρχονται σε αντίθεση με τον αγνωστικισμό του. Όχι μόνο δεν παίρνει θέση για την ύπαρξη του αντικειμένου της λατρείας αλλά μην ξεχνάμε ότι οι θεοί είναι σύμβολα στον μύθο και ότι απευθύνεται σ' ένα ακροατήριο που δε θα ήθελε να το προκαλέσει με τις προσωπικές του απόψεις. Τέλος, η αναφορά στους θεούς μπορεί να εξηγηθεί και με βάση την ανάγκη συνοχής του μύθου και λογικής, νοηματικής αλληλουχίας: οι άνθρωποι δηλαδή πήραν κάτι από τους θεούς, σώθηκαν και αυτό τους έκανε να πιστέψουν σ' αυτούς.

A3. Ο Δίας εκτός της κατηγορηματικής εντολής του να δοθεί η αιδώς και η δίκη σ' όλους τους ανθρώπους, ζητά από τον Ερμή να επιβάλει και έναν νόμο

εκ μέρους του, όποιον δε συμμετέχει σ' αυτές τις δύο αξίες να τον θανατώσουν, «κτείνειν ώς νόσον πόλεως».

Η επιβολή αυτής της βαρύτατης ποινής αλλά και ο χαρακτηρισμός ως νόσο της πόλεως γι' αυτόν που δε χαρακτηρίζεται από το αίσθημα της ντροπής και του δικαίου αναδεικνύουν τη σημασία των αξιών αυτών για τη συγκρότηση πόλεως. Μάλιστα η ποινή του θανάτου μπορούμε να πούμε ότι αντιβαίνει στη φιλόανθρωπη παρέμβαση του Δία να σώσει τον άνθρωπο αλλά αναδεικνύει τον σεβασμό και τη δικαιοσύνη ως αναγκαίες προϋποθέσεις κοινωνικής συγκρότησης και ευρυθμίας. Είναι αναγκαίο να καταδειχθεί στον μύθο πόσο επικίνδυνη είναι η ηθική διάβρωση των μελών μιας κοινωνίας για τη συνοχή της αλλά και η δυνατότητα ίασης της νόσου των άρρωστων μελών της από την πόλη.

Στο κείμενο στο σημείο αυτό μπορούμε να εντοπίσουμε ένα οξύμωρο, μια αντίφαση. Πώς είναι δυνατό να υπάρχουν άνθρωποι που δε θα διαθέτουν την αιδώ και τη δίκη εφόσον ο Δίας έδωσε ρητή εντολή στον Ερμή για καθολική συμμετοχή όλων;

Αρχικά πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι δύο αξίες δόθηκαν σ' ένα μεταγενέστερο στάδιο εξέλιξης όχι στην αρχική φάση σχηματισμού του ανθρώπου. Ο Δίας, λοιπόν, δεν μπορούσε να εξασφαλίσει την καθολικότητα αφού δεν είναι στοιχεία της αρχικής μας φύσης. Η αιδώς και η δίκη, οι προϋποθέσεις της αρετής, δόθηκαν στον άνθρωπο ως δυνατότητες, εν δυνάμει και η ανάπτυξη τους είναι ευθύνη δική του. Ο άνθρωπος έχει την ελευθερία να καλλιεργήσει αυτές τις δυνατότητες και να συμβάλει στη συνοχή και στην πρόοδο της κοινωνίας, να τις μετατρέψει με διδασκαλία, προσωπικό αγώνα και επιμονή σε πολιτική αρετή εν ενεργεία. Όσοι δεν τις αναπτύσσουν, όσοι επιλέγουν να θέσουν σε κίνδυνο την κοινωνία θα τιμωρούνται. Έτσι δικαιολογείται η ύπαρξη του νόμου του Δία, ενώ αν αφαιρέσουμε το μυθικό περίβλημα σημαίνει ότι ο νόμος αυτός είναι «έργο του χρόνου, της πικρής πείρας και της ανάγκης».

A4.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

A5.

i.

- πολιούχος: πόλεις
- βαθμός: βωμούς
- διακρατικός: Σώκратες
- ιδίωμα: ιδιώταις
- διάσπαρτος: σποράδην
- ανεξίτηλος: ἴωσιν

ii. Στα νέα ελληνικά η λέξη «κόσμος» είναι:

α) το πλήθος των ανθρώπων και

β) το σύμπαν, ο πλανήτης, ενώ στα αρχαία ελληνικά είχε την έννοια της ευπρέπειας, της τάξης, της αρμονίας, του διακόσμου, του καλλωπισμού αλλά και του σύμπαντος, στη φιλοσοφία του Πυθαγόρα. Πλήθος κόσμου συνέρρεε καθημερινά για να παρακολουθήσει την παράσταση.

A6. Ο Πρωταγόρας, όπως και άλλοι σοφιστές, θεωρούν ότι η γλώσσα είναι επινόηση του ανθρώπου, πολιτισμική κατάκτηση που δόθηκε «νόμω» και όχι «φύσει» στον άνθρωπο. Στην αρχική τους κατάσταση οι άνθρωποι επικοινωνούσαν όπως και τα άλλα ζώα, με άναρθρες κραυγές. Μετά τη θεϊκή παρέμβαση όμως αξιοποιώντας το θεϊκό μερίδιο οι άνθρωποι ως έλλογα όντα έδωσαν συγκεκριμένη μορφή στις άναρθρες κραυγές, συνδύασαν ήχους δημιουργώντας τον έναρθρο λόγο, σχημάτισαν λέξεις και δημιουργήσαν προτάσεις. Πραγματικά εντυπωσιάζει η αναφορά σε φθόγγους και λέξεις, δηλαδή σε μορφή και περιεχόμενο (διπλή άρθρωση της γλώσσας), παρόλο που ιστορικά είναι λανθασμένη η αναφορά για διαμόρφωση γλώσσας έξω από την ανθρώπινη κοινωνία, την οποία προϋποθέτει η γλώσσα. Ο άνθρωπος πάντως με τη γλώσσα έδωσε μορφή στις σκέψεις του μέσω συμβόλων, οργάνωσε το συνειδησιακό του περιεχόμενο, εξέφρασε επιθυμίες, συναισθήματα σε άλλους, θέτοντας τις βάσεις της κοινωνικοποίησής του, γιατί χάρη σ' αυτή εμπεδώνονται τα πολιτιστικά επιτεύγματα, μεταδίδεται η γνώση και η παράδοση. Σίγουρα όμως παρά το ότι η γλώσσα είναι μια από τις πρώτες κατακτήσεις του ανθρώπου, καθοριστική για την πολιτιστική εξέλιξη, η φράση «διηρθρώσατο φωνήν καὶ ὀνόματα ταχύ» δε σημαίνει ότι η διαδικασία

κατάκτησης της γλώσσας έγινε σύντομα και αυτόματα αλλά ότι ίσως ξεκίνησε άμεσα, με την εμφάνιση του ανθρώπου στη γη. Ήταν όμως μια διαδικασία αργή, το επίρρημα «ταχύ» πρέπει να νοηθεί εδώ ως «νωρίς», στα πρώτα στάδια ύπαρξης του ανθρώπου.

Ωστόσο οι απόψεις για τη γλώσσα διίστανται όπως δείχνει το απόσπασμα από την Ιστορία του Ηρόδοτου.

Ο Ηρόδοτος στο απόσπασμα, ισχυρίζεται ότι η γλώσσα δεν είναι δημιούργημα της ανθρώπινης βούλησης και νόησης αλλά δίνεται εξ αρχής στον άνθρωπο από τον θεό. Αυτή είναι η λεγόμενη θεοκρατική αντίληψη. Κατά τον Ηρόδοτο ο βασιλιάς Ψαμμήτιχος των Αιγυπτίων, προκειμένου να διαπιστώσει την προέλευση του πρώτου ανθρώπου απομόνωνσε δύο βρέφη παίρνοντάς τα από τις μητέρες τους ώστε να μην ακούν καμία ανθρώπινη ομιλία. Όταν έφτασαν στην ηλικία των δύο ετών, προέφεραν τη λέξη «βεκός», φρυγική λέξη που σημαίνει «ψωμί» κάτι που τον οδήγησε στο συμπέρασμα ότι οι πρώτοι άνθρωποι που πλάστηκαν από τους θεούς ήταν οι Φρύγες και πως η γλώσσα δόθηκε «φύσει» στον άνθρωπο, ο θεός προίκισε με το δώρο της επικοινωνίας, τη γλώσσα τον άνθρωπο τη στιγμή της δημιουργίας του.

Η σύγχρονη γλωσσολογία επιβεβαιώνει όμως τη θέση των σοφιστών, ότι η γλώσσα είναι ένας κώδικας επικοινωνίας που συνεχώς εξελίσσεται ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις ανθρώπινες ανάγκες

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

4^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Σωστό
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

Β.

1. Είναι θεμελιώδης στη φιλοσοφία του Αριστοτέλη η διάκριση, συχνά αντιθετική, των εννοιών «δύναμις» και «ἐνέργεια». Δύναμις είναι η δυνατότητα που έχει ένα πράγμα ή ένα ον να γίνει ή να κάνει κάτι, ενώ ἐνέργεια είναι η πραγμάτωση αυτής της δυνατότητας. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η δεύτερη έχει μεγαλύτερη αξία από την πρώτη. Στο κείμενό μας συνδέει τη δύναμιν με το πρότερον και την ἐνέργεια με το ὕστερον, εννοώντας ότι οι δυνάμεις έχουν μόνο χρονική προτεραιότητα έναντι των ενεργειών, όχι αξιολογική.

Ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί το ζεύγμα αυτό, στο εμπειρικό παράδειγμα των αισθήσεων και των τεχνών για να ορίσει την ηθική αρετή ως αποτέλεσμα εθισμού, προσωπικής άσκησης και όχι ως φυσικό κτήμα. Παρατηρεί ότι τις αισθήσεις τις κατέχουμε ως δώρα της φύσης, είναι ἐμφυτες ιδιότητες, δεν τις αποκτήσαμε αφού πρώτα τις χρησιμοποιήσαμε. Σε όσα δηλαδή έχουμε εκ φύσεως προηγείται η δύναμις και ακολουθεί η ἐνέργεια, για παράδειγμα, επειδή γεννιόμαστε με την ιδιότητα να ακούμε, ακούμε απευθείας με τη γέννησή μας. Για τις ηθικές αρετές, όμως, δεν ισχύει αυτό, δεν ακολουθείται αυτή η σειρά, αντίθετα «τὰς δ' ἄρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον». Για να γίνουμε ηθικά ἐνάρετοι πρέπει να προηγηθεί η εμπειρία, η ἐνέργεια, η επανάληψη των πράξεων και μετά ακολουθεί η απόκτηση της αρετής. Είναι σαφές ότι η ηθική αρετή δεν είναι φύσει στοιχείο γιατί δεν ακολουθεί την πορεία όσων υπάρχουν εκ φύσεως. Καταληκτικά το ίδιο ζεύγμα το χρησιμοποιεί και στο παράδειγμα των τεχνών· αναλογικά, τονίζει ότι, ό,τι συμβαίνει με τις

ηθικές αρετές συμβαίνει και με τις τέχνες. Δηλαδή για να αποκτήσουμε μια τεχνική δεξιότητα πρέπει πρώτα να ασκηθούμε σε αυτή (ένέργεια → δύναμις), ανάλογα και η κατάκτηση μίας ηθικής αρετής είναι καρπός ηθικών πράξεων (ένέργεια → δύναμις).

2. Η νέα αριστοτελική έννοια του χωρίου είναι αυτή της «ἔξεως». Η ἔξις ετυμολογικά παράγεται από τον μέλλοντα του ρήματος ἔχω (ἔξω) και την παραγωγική κατάληξη -ις, που δηλώνει ενέργεια.

Αρχικά σήμαινε την κατοχή, την ενέργεια για κατοχή, απόκτηση και αργότερα την ιδιότητα που απέκτησε άνθρωπος με την επανάληψη μιας πράξης με τη συνεχή επίδραση του ίδιου παράγοντα. Είναι η ιδιότητα που προκύπτει από συνήθεια και μ' αυτή την έννοια την χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης. Να τονίσουμε ότι εκτός της ίδιας της λέξης που έχει ενεργητική σημασία το ρήμα «γίνονται», αλλά και οι μετοχές «πράττοντες», «ἐθιζόμενοι» εκφράζουν ενέργεια υποδηλώνοντας την πεποίθηση του Αριστοτέλη ότι οι ἔξεις δεν είναι εκ φύσεως αλλά αποτέλεσμα ενεργειών. Η αρετή επομένως που είναι ἔξις, όπως θα φανεί παρακάτω κατακτάται, δεν είναι φυσικό κτήμα.

Ο άνθρωπος λοιπόν, επαναλαμβάνοντας όμοιες ενέργειες, διαμορφώνει ιδιότητες, ἔξεις τόσο καλές, όσο και κακές. Η ποιότητα των ἔξεων, των ιδιοτήτων μας είναι ανάλογη της ποιότητας των ενεργειών που επαναλαμβάνουμε («δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιᾶς ἀποδιδόναι»), δεν αρκεί να κάνει κάποιος πολλές φορές μια πράξη για να διαμορφώσει θετικές ἔξεις και να κατακτήσει την αρετή. Είναι αναγκαία η ισχυρή βούληση, η υπευθυνότητα για ορθές επιλογές και πραγμάτωση του εθισμού, είναι αναγκαίοι οι πράξεις που επαναλαμβάνουμε να είναι αντίστοιχες με αυτές που κάνουμε, όταν γίνουμε κάτοχοι της αρετής.

3.

- α. Ο Αριστοτέλης δεν διαπληκτίστηκε με **τον Θεόφραστο**.
- β. Ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία δεν διδάχθηκε από **τον Σπείσιππο**.
- γ. Ο Αριστοτέλης δεν δίδαξε **στον Περίπατο**.
- δ. Ο Αριστοτέλης δεν έζησε **στην Σικελία**.

- ε. Στην τρίτη περίοδο της φιλοσοφικής του δραστηριότητας δεν ανήκει το «Περί ἑρμηνείας».

4.

■ ευλάβεια	→	ἐλάβομεν
■ μετάλλαξη	→	συναλλάγμασι
■ επίσχεση	→	ἔχει
■ απρόθυμος	→	ἐπιθυμίας
■ πυροτέχνημα	→	τεχνῶν
■ λιποτάκτης	→	λοιποί
■ αναμάρτητος	→	ἀμαρτάνουσιν
■ δεοντολογία	→	δεῖ
■ αδειούχος	→	δεινοῖς
■ αποδοτικός	→	ἀποδιδόναι

6. Η ηθική ποιότητα του ανθρώπου δεν είναι φυσικό χαρακτηριστικό, είναι πρωτίστως αποτέλεσμα άσκησης και προσωπικού αγώνα («ἐξ ἔθους») αλλά και παρέμβασης πολιτειακών παραγόντων, όπως ο νομοθέτης και ορθής διδασκαλίας ώστε να γίνει η άσκηση με κανόνες και ορθό τρόπο («εὖ»).

Σε μια πολιτικά οργανωμένη κοινωνία οι νομοθέτες πρέπει να θεσπίσουν αρχές δικαίου και να στρέψουν τους πολίτες στις ηθικές πράξεις, ώστε να γίνουν ενάρετοι, να έχουν ηθική ποιότητα και να επιτελούν πράξεις που θα οδηγήσουν στο υπέρτατο αγαθό, την συλλογική ευδαιμονία. Όταν το «βούλημα» αυτό, η ηθική τελείωση των πολιτών δεν επιτευχθεί, τότε η πολιτεία χαρακτηρίζεται «φαύλη» λιγότερο καλή, πολιτεία που δεν πραγμάτωσε το στόχο της ευδαιμονίας. Τα μέλη μιας τέτοιας πολιτείας, όπως φαίνεται και στο παράλληλο κείμενο, άτομα χωρίς αρετή και αίσθηση δικαίου δεν ζουν σε συμφωνία με την κοινωνική ηθική της πόλης, δεν επικρατεί ευταξία· οι άνθρωποι ζουν ως θηρία, είναι αλαζονικοί, ακόλαστοι, θρασεείς. Καθίσταται, λοιπόν, οφθαλμοφανές ότι η κατάκτηση της αρετής διασφαλίζει την αγαστή συνύπαρξη των ανθρώπων την κοινωνική ομαλότητα και ισορροπία.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

5^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.

i. ἄωρος: ανώριμος (α στερπτικό + ὥρα): αναφέρεται στη λέξη: νέος
πάρωρος: υπερώριμος (παρά + ὥρα): αναφέρεται στη λέξη: γέρων
ὥρα: αρχικά σήμαινε τον ορισμένο χρόνο, τη χρονική περίοδο, την εποχή του έτους, μέρος της ημέρας ή της νύχτας. Στη συνέχεια δήλωνε τον κατάλληλο χρόνο, την κατάλληλη εποχή για κάτι. Έτσι προέκυψε και η απρόσωπη έκφραση ὥρα ἐστί, δηλαδή είναι ώρα, ο κατάλληλος καιρός να γίνει κάτι. Αντίστοιχα και το επίθετο «ῥαῖος» δηλώνει τον ώριμο. Στην αττική διάλεκτο η λέξη ὥρα δηλώνει επίσης την ώριμη ηλικία ενδιάμεση της νεότητας και των γηρατειών. Στο κείμενό μας η λέξη και τα δύο επίθετα (ἄωρος, πάρωρος) χρησιμοποιούνται με τη σημασία του καιρού, του κατάλληλου χρόνου για κάτι.

ii. Το κείμενο προβάλλει την αξία της φιλοσοφίας για όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως ηλικίας εφόσον οδηγεί στην ψυχική υγεία, το ζητούμενο όλων μας. Για να αντικρούσει πιθανές αντιρρήσεις στον ισχυρισμό του ότι η φιλοσοφία είναι κατάλληλη για κάθε «ῥα» χρησιμοποιεί μια αναλογία (ὅμοιός ἐστιν). Παραλληλίζει αυτόν που υποστηρίζει ότι είναι ακόμη νωρίς για τη φιλοσοφία (ἄωρος) ή πολύ αργά (πάρωρος) μ' αυτόν που ισχυρίζεται ότι η ευδαιμονία δεν είναι εφικτή κάθε χρονική στιγμή της ζωής του ανθρώπου («ἢ μήπω παρεῖναι ... πρὸς εὐδαιμονίαν) και περιμένει την κατάλληλη χρονική στιγμή για να επιδιώξει την ευτυχία του.

Β.

1. Το ρηματικό επίθετο «φιλοσοφητέον» είναι κυρίαρχο στο συμπέρασμα των συλλογισμών τόσο του Αριστοτέλη όσο και του Επίκουρου, οι οποίοι προτρέπουν κατηγορηματικά να φιλοσοφούμε, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη αυτή.

Αρχικά ο Αριστοτέλης ξεκινά τη σκέψη του με τη διαπίστωση πως ο άνθρωπος από τη φύση του διαθέτει μέσα – όργανα, το σώμα και τα μέλη

του σώματος, με τα οποία μπορεί να εκτελεί κάθε δραστηριότητα. Η φύση μας εφοδίασε μ' αυτά τα όργανα για να τα χρησιμοποιούμε με φρόνηση και αρετή. Συχνά ο άνθρωπος τα χρησιμοποιεί χωρίς αρετή και φρόνηση (ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις) με αποτέλεσμα να προξενεί δυστυχία στον εαυτό του και στους άλλους. Γι' αυτό ο φιλόσοφος τονίζει πως η σωστή χρήση των σωματικών μέσων απαιτεί βαθιά, ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη γνώση (ἐπιστήμη) ώστε να αποφεύγονται οι πιθανοί κίνδυνοι από τη λανθασμένη χρήση τους. Αυτή τη γνώση την εξασφαλίζει η φιλοσοφία. Η ενασχόληση μ' αυτή κάνει τον άνθρωπο ικανό να κατευθύνει το σώμα του και τις δραστηριότητές του με σωστό τρόπο, να το ελέγχει αποφεύγοντας τους πιθανούς κινδύνους που μας απομακρύνουν από τον απώτατο στόχο της ευδαιμονίας. Φιλοσοφώντας ο άνθρωπος θα αποκομίσει διπλό όφελος, θα ενεργεί στη δημόσια ζωή, ως πολίτης, με ορθό τρόπο ((ὀρθῶς πολιτεύεσθαι) και στην ιδιωτική του ζωή θα ενεργεί με ωφέλιμο τρόπο (ὠφελίμως). Γι' αυτό πρέπει οι άνθρωποι να φιλοσοφούν. («φιλοσοφητέον»)

Αντίστοιχα και ο Επίκουρος τονίζει την ανάγκη να φιλοσοφούν τόσο οι νέοι όσο και οι γέροι (φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι) γιατί η φιλοσοφία διασφαλίζει την πνευματική υγεία, προϋπόθεση του ανθρώπινου στόχου, της ευδαιμονίας. Χάρη στη φιλοσοφία, ο άνθρωπος καθώς γερνάει διατηρείται πνευματικά και ψυχικά νέος (νεάζει), ανανεώνεται ψυχικά καθώς θυμάται τα ευχάριστα γεγονότα του παρελθόντος και είναι ευγνώμων για όσα έζησε. Η ανάμνηση της βιωμένης ευτυχίας, οι ευχάριστες αναμνήσεις ανακαλούνται με ευγνωμοσύνη και εξασφαλίζουν την ευτυχία του σήμερα καθώς βεβαιώνουν ότι η ζωή δεν πέρασε μάταια. Άλλωστε κατά τον Επίκουρο οι ψυχικές ηδονές είναι παρούσες στην ψυχή για μακρό χρονικό διάστημα λόγω της μνήμης, σε σχέση με τις σωματικές. Από την άλλη οι νέοι, ηλικιακά ανώριμοι και φοβισμένοι για τα ενδεχόμενα δεινά του μέλλοντος μέσω της φιλοσοφίας γίνονται πνευματικά ώριμοι υπερνικώντας τους φόβους του μέλλοντος («τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ»).

Η ευγνωμοσύνη αφενός των γερόντων και η αφοβία για τη ζωή τη μελλοντική («τῶν μελλόντων ἀφοβίαν») των νέων συνιστούν μια φιλοσοφική στάση ζωής που εξασφαλίζει την ευδαιμονία στον άνθρωπο

και κάνει αυταπόδεικτη τη θέση του φιλοσόφου για ενασχόληση με τη φιλοσοφία («φιλοσοφητέον»).

2. Η φράση αυτή διατυπωμένη δεοντολογικά («χρὴ μελετᾶν»), κάτι που επιβεβαιώνει τον προτρεπτικό χαρακτήρα του κειμένου, προβάλλει την ανάγκη για φιλοσοφία και καταξιώνει την ευδαιμονία ως το τέλος της ανθρώπινης ζωής, ως απώτερο ανθρώπινο στόχο. Η ευδαιμονία είναι τόσο σημαντική που εξασφαλίζει στον άνθρωπο τα πάντα, οτιδήποτε ζήτησε ποτέ, τον κάνει πλήρη εσωτερικά με αποτέλεσμα η απουσία της να βιώνεται ως ζωτική έλλειψη που μας ωθεί σε δράση, που μας δίνει τη δύναμη να αναλάβουμε κάθε επίπονο έργο για να την αποκτήσουμε.

Η φιλοσοφία είναι αυτή που εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις της ευδαιμονίας, την ψυχική υγεία, γι' αυτό είναι αναγκαία η διαρκής μελέτη των βασικών αρχών της φιλοσοφίας και η διαμόρφωση της ζωής μας με βάση αυτές. Για να κατανοήσουμε τη σημασία της προτροπής αυτής να θυμίσουμε ότι «μελετῶ» σημαίνει φροντίζω, δίνω προσοχή σε κάτι, το σπουδάζω. Μελέτη, λοιπόν, σημαίνει άσκηση, φροντίδα, επιμέλεια.

Για τον Επίκουρο, όπως και για τους περισσότερους φιλοσόφους της αρχαιότητας, η ευδαιμονία είναι η επιδίωξη όλων των ανθρώπων, το απώτατο αγαθό, δίνοντας βέβαια διαφορετικό περιεχόμενο ο καθένας στην έννοια. Κατά τον Επίκουρο το κεντρικό περιεχόμενο της ανθρώπινης ευδαιμονίας είναι η ηδονή, η μετρημένη απόλαυση φυσικών και πνευματικών αγαθών, κάτι που οδηγεί στην άπονια, στην αταραξία, την ψυχική γαλήνη. Ο ευδαίμων άνθρωπος, έχοντας απαλλαγεί από τους πόνους της ζωής και από τον φόβο του θανάτου, παρομοιάζεται με τον Θεό.

Η φιλοσοφία επομένως είναι πολύτιμη σύντροφος του ανθρώπου, αφού τον οδηγεί στην ψυχική γαλήνη και την εσωτερική ηρεμία ιδίως μέσα σ' ένα ανασφαλές και συγχυτικό περιβάλλον στο οποίο ζει ο άνθρωπος της ελληνιστικής περιόδου.

3.

1. → Λάθος,

(Ο Σωκράτης δεν αποφαίνεται ο ίδιος εκ των προτέρων.)

2. → Σωστό,

3. → Λάθος,

(Η ασέβεια ήταν η συνηθισμένη κατηγορία που επέρριπταν.)

4. → Λάθος,

(Η εμφύλια διαμάχη ξέσπασε μεταξύ του Δίωνα και του Διονυσίου II, στην οποία ενεπλάκησαν διάφοροι Ακαδημεικοί.)

5. → Σωστό.

4.

i. διέλευση < παρεληλυθέναι

ιθαγενής < γεγονότων

σωτήριος < σῶμα

κειμήλιο < υπόκειται

σταυρός < ἐπιστήμης

ii. Στο κείμενο αναφοράς η αντωνυμία «πάντα» τονίζει την αξία της ευδαιμονίας, αφού αυτή εξασφαλίζει τα πάντα, οτιδήποτε δηλαδή επιθυμεί ο άνθρωπος, γι' αυτό και η απουσία της τον ωθεί να κάνει επίσης τα πάντα για να την κατακτήσει.

Η λέξη «πάντα» μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως επίρρημα χρονικό (= παντοτινά).

«Η υπόσχεση «για πάντα» των ερωτευμένων είναι από πολλούς υπερεκτιμημένη. Χωρίς την έννοια του «πάντα» όμως ο κόσμος θα'ταν κυνικός, ένας κόσμος με ημερομηνία λήξης».

5. Η Το κείμενο αναφοράς αλλά και τα δύο παράλληλα κείμενα συγκρίνουν τη φιλοσοφία με την ιατρική, πράγμα που έχει κάνει τόσο ο Πλάτωνας όσο και ο Αριστοτέλης. Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και ψυχή και όπως η ιατρική θεραπεύει τις ασθένειες του σώματος έτσι

και η φιλοσοφία λειτουργεί, κατά τον Επίκουρο, ιαματικά, («κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον»). Καλείται να θεραπεύσει μια ζωή που ασθενεί ψυχικά, που ποικίλοι φόβοι και πάθη, βίαια συναισθήματα την ταραίζουν και την απομακρύνουν από την εσωτερική γαλήνη και την «ήδονήν»

Και οι δύο, ιατρική και φιλοσοφία έχουν πρακτικό χαρακτήρα, αν δεν οδηγήσουν τον ανθρώπινο οργανισμό στην ψυχική ισορροπία, το προαπαιτούμενο για την ευδαιμονία, τότε είναι και οι δύο ανώφελες τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία.

Η δημόσια επιγραφή του Διογένη από τα Οινόανδα, πόλη της αρχαίας Λυκίας, στη σημερινή νοτιοδυτική Τουρκία, αποτελεί σημαντική πηγή για την επικούρεια φιλοσοφία. Είναι μάλιστα, πιθανό να βασίζεται σε επιστολή του ίδιου του Επικούρου.

Στο απόσπασμα μας από αυτή την επιγραφή, διαφαίνεται ο πανανθρώπινος χαρακτήρας της επικούρειας φιλοσοφίας και η πρακτική ωφελιμότητα της φιλοσοφίας στην ανθρώπινη ζωή.

Ο Διογένης απευθύνεται στους πάντες, ανεξαρτήτως χρόνου και χώρου. Άλλωστε στην εποχή του είχε καταρρεύσει η πολιτειακή δομή της πόλεως – κράτους, ήταν δυνατό κάποιος, όπως ο Διογένης, να γίνει θιασώτης μιας παλιότερης αλλά ανθεκτικής διδασκαλίας, όπως η επικούρεια, η οποία ενέχει ένα οικουμενικό πνεύμα.

Στο απόσπασμα από αυτή την επιγραφή τονίζεται ότι οι ψυχικές ασθένειες μεταδίδονται στον άνθρωπο από τον έναν στον άλλο, σαν τις επιδημίες. Χρειάζεται και γι' αυτές ένα φάρμακο που να αντιστοιχεί στη φύση τους, όχι οργανικό αλλά πνευματικό – ηθικό. Αυτό είναι η φιλοσοφία που ανακουφίζει από την υπαρξιακή αγωνία, βοηθά να εκλογικεύσουμε όσα βιώνουμε και να παίρνουμε τις πιο σωστές αποφάσεις.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

6^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.

Α1

α.Λάθος. (Ότι μὲν οὖν ... κοινήν ποιητέον, φανερόν.)

β.Λάθος. (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν ... διαφέρονται ... ἄσκησιν αὐτῆς)

γ.Λάθος. (Ότι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα ... οὐκ ἄδηλον)

δ.Λάθος. (καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ... μὴ βάνουσον.)

Α2.Ο Αριστοτέλης διαπιστώνει ότι οι διαφορετικοί τύποι εκπαίδευσης που υπάρχουν στην εποχή του προκαλούν περιπλοκές, σύγχυση και ταραχή στον μελετητή της εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Το συγκεκριμένο επίθετο («ταραχώδης») δείχνει ότι ως προς τους στόχους της παιδείας και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον ελληνικό κόσμο δεν υπάρχει ομοφωνία. Επιπλέον, το επίθετο αποκαλύπτει πώς προσεγγίζει ο Αριστοτέλης και πώς θα έπρεπε ο πνευματικός άνθρωπος να προσεγγίζει τα εκπαιδευτικά θέματα. Εμπλέκεται προσωπικά με το αντικείμενο της έρευνάς του, έχει επίγνωση του ρόλου του φιλοσόφου, της αποστολής που έχει να υπηρετήσει την ευδαιμονία του συνόλου και του ατόμου. Έτσι, η σπουδαιότητα που αναγνωρίζει να έχουν τα θέματα της παιδείας δεν του επιτρέπει να τα προσεγγίζει απαθώς, σαν ένας αποκομμένος από το κοινωνικό σύνολο επιστήμονας, αφοσιωμένος μόνο στα θεωρητικά του ενδιαφέροντα.

ΘΕΜΑ Β

Β1.Ο Αριστοτέλης με δύο πλάγιες ερωτήσεις (τίς ἔσται ... παιδεύεσθαι) θέτει τα θέματα που πρέπει να εξεταστούν πρωτίστως, δηλαδή i) ποιος είναι ο ενδεδειγμένος τύπος της παιδείας (χαρακτηριστικά και στόχοι της παιδείας) και ii) πως πρέπει να διαπαιδαγωγούνται οι νέοι, ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους η πόλη θα επιδιώξει να πετύχει τους στόχους που

έθεσε (εκπαιδευτικό πρόγραμμα, διδακτικά αντικείμενα, μέσα και τεχνικές κ.ά.). Η απάντηση σ αυτά τα δύο ερωτήματα είναι αναγκαία για να θεσπιστούν νόμοι για την παιδεία.

Προκειμένου να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους απαιτείται η απάντηση αυτών των ερωτημάτων κάνει αναφορά στην παιδεία της εποχής του, διαπιστώνοντας ότι υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις (ἀμφισβητείται). Συγκεκριμένα, δεν υπάρχει ομοφωνία για το τι πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι είτε για να κατακτήσουν την αρετή (πρὸς ἀρετὴν) είτε για να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια για να πετύχουν τον βίο που κάθε πόλη έχει ορίσει ως άριστο (πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον). Εκτός από τις διαφωνίες για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, διαφωνία υπάρχει και για το ποιος πρέπει να είναι ο κύριος στόχος της παιδείας, η πνευματική καλλιέργεια (πρὸς τὴν διάνοιαν) ή η διαμόρφωση του ηθικού χαρακτήρα (πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἥθος).

Η αναφορά του στην «ἐμποδὼν παιδεία», την παρεχόμενη εκπαίδευση στην εποχή του επιβεβαιώνει τους παραπάνω ισχυρισμούς του και αναδεικνύει επιπλέον τον εμπειρικό χαρακτήρα του φιλοσόφου. Η απουσία νομοθετικού πλαισίου για την παιδεία και ο ιδιωτικός της χαρακτήρας οδηγούν σε μια συγκεχυμένη κατάσταση, στο να υπηρετούνται τρεις τύποι παιδείας στην εποχή του α) ωφελμιστική παιδεία (χρήσιμα πρὸς τὸν βίον): επιδιώκει την μετάδοση πρακτικών γνώσεων, που έχουν άμεση χρησιμότητα στη ζωή, δηλαδή προσανατολίζει τους νέους στην απόκτηση επαγγελματικών προσόντων με στόχο τον βιοπορισμό. β) ηθικοπλαστική παιδεία (τείνοντα πρὸς ἀρετὴν): παρέχει όσα αποσκοπούν στην ηθικοποίηση, στη διάπλαση ενάρετου χαρακτήρα, στην απόκτηση αξιών και ιδανικών. γ) νοησιαρχική παιδεία (τὰ περιττά): παρέχει γνώσεις που δεν έχουν άμεση, πρακτική εφαρμογή. Αυτή η παιδεία στοχεύει στην καλλιέργεια του νου, στην πνευματική ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων. Είναι η γνώση, η θεωρούμενη από κάποιους άχρηστη, που είχαν οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι, όπως ο Θαλής και ο Αναξαγόρας.

Όλες αυτές οι στοχεύσεις έχουν βρει υποστηρικτές (κριτὰς τινάς), κάτι που δείχνει ότι πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά το θέμα αφού όλες οι παραπάνω εκπαιδευτικές προτάσεις θεωρούνται από τον Αριστοτέλη μονομερείς και ανεπαρκείς.

Τέλος, ένας βασικός λόγος για τη σύγχυση και τη δυσκολία μας να

καθορίσουμε τον στόχο της παιδείας είναι η διαφορετική πεποίθησή μας για την αρετή. Αν και όλοι αναγνωρίζουν τη σημασία της και θεωρούν την ηθικοποίηση των νέων ως βασικό στόχο της παιδείας, δίνουν διαφορετικό περιεχόμενο στην αρετή και άρα διαμορφώνουν διαφορετική άποψη και για τα μαθήματα που οδηγούν σ αυτή (πρὸς ἄσκησιν), σκέψη που έχει εκφράσει και ο Πλάτωνας.

Για παράδειγμα, στη Σπάρτη η αρετή έχει την έννοια της ανδρείας και κατά συνέπεια το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αυτής της πόλης είναι διαφορετικό από αυτό των Αθηνών, στην οποία η αρετή έχει πνευματικό μάλλον περιεχόμενο.

B2.Ο Αριστοτέλης διαιρεί τις ασχολίες που επιτελεί ο άνθρωπος σε όσες ταιριάζουν σε ελεύθερους πολίτες (ἐλευθέρια ἔργα), οι οποίες, ασκώντας το σώμα, το νου και το ήθος του ελεύθερου πολίτη, συντελούν στην ολοκλήρωσή του και σε όσες ταιριάζουν σε δούλους (ἀνελευθέρια ἔργα), εργασίες χειρωνακτικές κυρίως που φθείρουν το σώμα, καθιστούν αγροίκο τον άνθρωπο, αμβλύνουν τις νοητικές του ικανότητες και έτσι τον απομακρύνουν από την κατάκτηση της αρετής.

Οι νέοι, επομένως, πρέπει να μαθαίνουν από τις αναγκαίες γνώσεις όσες ταιριάζουν σε ελεύθερους ανθρώπους και όχι αυτές που συνδέονται με ευτελείς, χειρωνακτικές εργασίες. Οι νέοι πρέπει ασφαλώς να αποκτήσουν τις αναγκαίες για τη ζωή γνώσεις, όπως ανάγνωση, γραφή, ζωγραφική κ.ά., που θα τους διευκολύνουν στις καθημερινές τους ασχολίες και στη διαχείριση των υποθέσεών τους, γνώσεις που αποβλέπουν στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου του πολίτη, γιατί με αυτές τις ασχολίες του ελεύθερου χρόνου ο πολίτης ολοκληρώνεται σωματικά και πνευματικά αλλά και ηθικά. Δεν αρμόζει όμως σε ελεύθερους ανθρώπους να αναζητούν τη χρησιμότητα σε κάθε γνώση γιατί θα γίνουν μονομερείς. Η επαγγελματική εκπαίδευση είναι μονοδιάστατη και συνδέεται με ανθρώπους που κάνουν χειρωνακτικές εργασίες, ταιριαστές σε δούλους όχι σε ελεύθερους.

Έργο της παιδείας που ταιριάζει σε πολίτη, σε άνθρωπο ελεύθερο και αγαθό, ο οποίος υπηρετεί συνειδητά την πόλη, δεν πρέπει να είναι η επαγγελματική κατάρτιση. η παιδεία των ελεύθερων αρμόζει να είναι κυρίως ηθικοπλαστική, να έχει πρωτίστως αρεταϊκό χαρακτήρα, να

στοχεύει στη διάπλαση του σώματος και του πνεύματος, να έχει ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό, χωρίς να αποκλείει τελείως τα μαθήματα που έχουν πρακτικό χαρακτήρα ή τις θεωρητικές/επιστημονικές γνώσεις. Ως οπαδός της μεσότητας ισορροπεί ανάμεσα στο χρήσιμο, στο αναγκαίο, την επιστημονική αλήθεια, με κυρίαρχο όμως τον ηθικοπλαστικό προσανατολισμό.

B3.Ο Αριστοτέλης, πρωτοπόρος για την εποχή του, στην οποία η παιδεία ήταν αφημένη στην ιδιωτική πρωτοβουλία, αναφέρεται στην «παιδεία των ελευθέρων πολιτών» και υποστηρίζει τον δημόσιο χαρακτήρα της (κοινήν ποιπτεύον). Η κοινή παιδεία είναι απαραίτητη για την ενότητα της πόλης και τη συλλογική ευτυχία. Για τον Αριστοτέλη κάθε πολίτευμα διαμορφώνεται και συντηρείται από το ιδιαίτερο ήθος των πολιτών του. Αποστολή του κράτους είναι να καλλιεργήσει το ήθος αυτό μέσω της εκπαίδευσης, γι αυτό η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται από το κράτος και να είναι ίδια για όλους (νομοθετητέον – κοινήν ποιπτεύον). Κανένας πολίτης δεν ανήκει μόνο στον εαυτό του, όλοι ανήκουν στο κράτος και αυτό πρέπει να φροντίζει το καθένα από τα μέρη του.

Κάτι άλλο που γίνεται σαφές στο κείμενο αναφοράς είναι ότι ο φιλόσοφος θέτοντας ως πρωταρχικό στόχο της παιδείας την διάπλαση ενάρετων ανθρώπων/πολιτών προβάλλει ένα πρότυπο εκπαίδευσης που συνδυάζει και τη χρησιμότητα και την επιστημονική αλήθεια και ηθικοπλαστικό προσανατολισμό. Αποκλείει τον μονοδιάστατο χαρακτήρα της εκπαίδευσης χωρίς να αποκλείει όμως πρακτικά-χρήσιμα μαθήματα, με εξαίρεση εκείνα που συνδέονται με χειρωνακτικές, ευτελείς εργασίες, εργασίες που φθείρουν το σώμα και το πνεύμα, που αρμόζουν σε δούλους και γενικά απομακρύνουν τον άνθρωπο από την άσκηση και την κατάκτηση της αρετής. (ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν ἐλευθερίων ... μὴ βάνανυσον ... ἢ τὴν διάνοιαν.)

Αντίστοιχες απόψεις για τον χαρακτήρα και τις επιδιώξεις της παιδείας αναφέρονται και στο σχετικό άρθρο του Συντάγματος. Κατά την πρώτη και δεύτερη παράγραφο η συσχέτιση παιδείας και κράτους είναι φανερή («αποτελεί υποχρέωση του Κράτους», «βασική αποστολή του Κράτους») με στόχο τη διαμόρφωση ενάρετων πολιτών, με ήθος συμβατό με το πολίτευμα και το αξιακό σύστημά του («έχει σκοπό την ηθική ... συνείδησης

... υπεύθυνους πολίτες»). Η παιδεία είναι δωρεάν, δημόσια, με υποχρεωτικό χρόνο φοίτησης, κάτι για το οποίο δε γίνεται αναφορά στο κείμενο του Αριστοτέλη, ενώ η ελεύθερη διακίνηση ιδεών και διδασκαλία πρέπει να γίνεται στα πλαίσια του Νόμου, να μην παραβιάζει τις στοχεύσεις του Κράτους για την παιδεία (§1).

B4.1. → Λ,2. → Σ,3. → Σ,4. → Λ,5. → Σ

B5.1. Λαθροχειρία < λανθάνειν, επινοητικός < διάνοιαν, εντατική < τείνοντα, λήμμα < εἴληφε

2. βάνανσος < βαῦνος < αὔω

Η λέξη σήμαινε τον τεχνίτη, τον σιδηρουργό που έμενε μόνιμα στην πόλη και εργαζόταν εκεί. Σήμαινε τον εργάτη που ασκεί μηχανική και ταπεινή τέχνη, τον χειρώνακτα, τον ευτελή, τον αγροίκο, τον τιποτένιο. Στα νέα ελληνικά η λέξη δηλώνει τον άνθρωπο (ή την πράξη) που είναι σκληρός, απότομος, βίαιος, άξεστος, χωρίς λεπτότητα και ευγένεια.

Τα συνεχώς αυξανόμενα δείγματα βάνανσης μεταχείρισης των ζώων οδήγησαν στην αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου περί κατοικιδίων.

Επιμέλεια: Κολοκυθά Δήμητρα

7^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.

- πρόχειρα: χειροπιαστά παράδοξα φαινόμενα π.χ. φυσικοί μαγνήτες και Ενασχόληση με στοιχεία της καθημερινότητάς τους.
→ Κλιμάκωση από το πιο κοντινό στον άνθρωπο στο πιο μακρινό και δυσερμήνευτο → Μελέτη φυσικών φαινομένων που σχετίζονται με τη σελήνη, τον ήλιο και ακολούθως με την ίδια τη γένεση του σύμπαντος
→ φυσική φιλοσοφία.

2. α.

- Έναρθρα απαρέμφατα (αντί αφηρημένων ουσιαστικών
→ Στατικότητα) → Δηλώνεται emphaticά ο ενεργητικός χαρακτήρας της φιλοσοφικής δραστηριότητας και η ιστορικότητα της φιλοσοφίας.

β.

- Συγχρονία: καί νῦν
ζητούμεν: παροντικός χρόνος σε α' πληθυντικό.

Διαχρονία: χρήση χρονικών προσδιορισμών

- Χρήση του ρήματος ἄρχομαι (ἤρξαντο).
- Παρελθοντικοί χρόνοι: ἐδίωκον.

3. Ελευθερία φιλοσοφίας

- Αποδέσμευση από οποιαδήποτε χρησιμότητα
- Δεν εξαρτάται από τίποτε άλλο
- «Καθαρή» γνώση.

Σύνδεση με τη συγχρονία και τη διαχρονία. Μόνο ένα ελεύθερο πνεύμα μπορεί να φιλοσοφήσει αληθινά και μόνο όταν οι Έλληνες προόδευσαν στην ελευθερία (ισηγορία, παρρησία) αναπτύχθηκε ο φιλοσοφικός λόγος και δεν είναι τυχαίο ότι αυτό έγινε στη δημοκρατική Αθήνα του 5^{ου} π.Χ. αιώνα.

- Σκόπιμη αναλογία με τον ελεύθερο άνθρωπο, που είναι αδέσμευτος και απροκατάληπτος.

4. Κοινά σημεία «Αριστοτέλη - Ντεκάρτ»:

- Προσπάθεια προσδιορισμού της φιλοσοφίας
- Συσχετισμός με τη σοφία και με τη θεωρητική γνώση
- Αναζήτηση των πρώτων αρχών και αιτιών – ένταξη της φιλοσοφίας στις θεωρητικές επιστήμες.
- Όχι απόρριψη της ενασχόλησης με θέματα κλιμακούμενης σημασίας/σπουδαιότητας.

5. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ):

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Λάθος

6.

- δοκσιόσοφος → φιλοσοφεῖν
- εντοπιότητα → ἀτόπων
- βάδην → συμβεβηκός
- εμπειρία → διαπορήσαντες
- είδηση → εἰδέναι
- φυγόκεντρος → φεύγειν
- προφητικός → φαμέν
- ελευσίνιος → ἐλεύθερος

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

8^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Οξύμωρο σχήμα: «γηράσκων νεάζη» και «νέος ἄμα καὶ παλαιὸς ἦ».

→ Υπέρβαση ηλικιακών διαφοροποιήσεων.

- Οι μεγαλύτεροι θα αισθάνονται νέοι, νιώθοντας χαρά και ευγνωμοσύνη για όσα έχουν βιώσει και τις φιλοσοφικές αλήθειες που έχουν κατακτήσει, ενώ οι νέοι θα είναι παράλληλα και ώριμοι καθώς θα έχουν απαλλαγεί απ' το φόβο για όσα θα γίνουν.

2. Θεραπευτικός σκοπός:

- «πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον» → Απαλλαγή από φόβους για τη διασφάλιση μιας ευτυχισμένης ζωής.

Συλλογισμός:

- Η ψυχική υγεία αφορά και τους νέους και τους μεγαλύτερης ηλικίας ανθρώπους.
- Η φιλοσοφία διασφαλίζει την ψυχική υγεία.
- Άρα: οι πάντες πρέπει να φιλοσοφούν.
→ Απονία, Αταραξία → Γαλήνη ψυχής.

3. «Μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν»:

- Προτρεπτικός τόνος → Διάρκῃς μελέτῃ των βασικῶν αρχῶν της φιλοσοφίας για τη διασφάλιση της ευδαιμονίας. Όταν ο άνθρωπος το καταφέρει, νιώθει ότι έχει τα πάντα, ενώ, όταν δεν έχει κατακτήσει την ευδαιμονία, κάνει τα πάντα για να επιτύχει αυτό το στόχο. (παρούσης ≠ ἀπούσης: Συγχρονία)
- «Εὐδαιμονία»: Τελ(ε)ολογική αντίληψη: Τελικός σκοπός ζωής για όλους τους ανθρώπους. Είναι το απώτατο αγαθό. Στην επικούρεια φιλοσοφία ταυτίζεται με τη μετρημένη ἡδονή, την απαλλαγή από φόβους και την κατάκτηση της αταραξίας της ψυχῆς, της ψυχικῆς γαλήνης.
- «Εὐδαίμων ἄνθρωπος»: Αυτάρκης, απαλλαγμένος απ' το φόβο.

4. Καβαφικός ήρωας:

- Δεν έχει ουσιαστική σχέση με τη φιλοσοφία.
- Εμφανίζει στοιχεία καιροσκοπισμού.
- Έκλυτος βίος. Ροπή προς τις ηδονές (άνευ ορίων) και την ακολασία – Επιζητεί την καλοπέραση.
- Επιπόλαιη ενασχόληση με τη φιλοσοφία.
- Περιφρόνηση για το γέροντα δάσκαλό του.
- Δεν έχει αντιληφθεί το πραγματικό νόημα της ευδαιμονίας.
- «Ξοδεύει» τη ζωή του.

5.

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

6.

▪ κοπιάτω	→	κοπιώδης, κοπιαστικός
▪ πάρωρος	→	ωραίος, ώριμος
▪ παρελθλυθέναι	→	ελεύθερος, ελευσίνιος
▪ χάριν	→	χαρωπός, χαρμόσυτος
▪ ἔχειν	→	σχετικός, εξοχικός

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

9^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.
 - α. «γῆς ἔνδον».
 - β. «χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως».
 - γ. «καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω».
 - δ. «ἀμφιεννύς», «ὑποδῶν».

2. Δεν εἶναι αντιφατικός ο ἀγνωστικισμός του Πρωταγόρα:
 - Μύθος – ὄχι προσωπικὲς ἀπόψεις.
 - Θεοί: Σύμβολα
 - Εὐνοία ἀκροατηρίου
 - Ανάγκη γενέσεως του θρησκευτικοῦ συναισθήματος.
 - «Καὶ τούτοις»: Θεοί: **ὄχι** αἰῶνιοι καὶ ἀναρχοι.

3. Ἰσορροπία οἰκοσύστηματος → Νόμος ἀναπλήρωσης → Εἰσορρόπηση τῶν δυνάμεων στὰ ζῶα ὥστε νὰ:
 - Προστατευθοῦν ἀπ' τὰ ἄλλα ζῶα καὶ τὶς καιρικὲς συνθήκες
 - Ἴχουν «στρωμνὴ οἰκεία»
 - Διασφαλίζουν τὴν τροφή καὶ τὴν ἀναπαραγωγή τους.
 - Προνόπησε ὁ Εἰμνηθέας τόσο γιὰ τὰ μικρά, εὐάλωτα ζῶα, ὅσο καὶ γιὰ τὰ μεγαλόσωμα, σαρκοφάγα ζῶα.

4.
 - Ἡ δημιουργία τῶν ὄντων ἀπ' τὴν ἀνάμειξη τεσσάρων στοιχείων: φωτιάς, νεροῦ, χύματος καὶ ἀέρα.
 - Ἰσορροπία οἰκοσυστήματος
 - Δύσκολος ἀγώνας ἐπιβίωσης – «Ὑπαρξη νείκους» - ἐχθρας.

5.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

6.

▪ καταμερισμός	→	είμαρμένος
▪ προέλευση	→	ἦλθεν
▪ κατάσχεση	→	ἔχων
▪ εξωραϊσμός	→	ὥρας
▪ πατροπαράδοτο	→	ἔδωκεν
▪ διαφήμιση	→	ἔφη
▪ απόγονος	→	γένει
▪ παγκοσμιοποίηση	→	ἐκόσμι

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

10^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Επιμύθιο: Οι Αθηναίοι επιτρέπουν μόνο στους ειδικούς να μιλούν για τα τεχνικά θέματα, ενώ για τα πολιτικά θέματα όλοι μπορούσαν να εκφράσουν την άποψή τους, γιατί είχαν διδαχθεί την πολιτική αρετή.

2.

α. «Αιδώς»:

- Ντροπή – Ηθική συστολή
- Αυτοσεβασμός – Αλληλοσεβασμός
- Αυτοκυριαρχία – Αυτοέλεγχος
- Σεμνότητα – Κοσμιότητα – Φιλοτιμία
- Σεβασμός εθιμικού δικαίου και κοινωνικών επιταγών, κ.ά.

β. «Δίκη»:

- Αίσθημα δικαίου – Δικαιοσύνη
- Έννομη τάξη
- Ισότητα – Ισοτιμία
- Τήρηση γραπτών και άγραφων νόμων
- Σεβασμός δικαιωμάτων

3. Λειτουργικότητα του νόμου του Δία:

- Αναγκαιότητα και καθολικότητα πολιτικής αρετής.
- Έμμεση απόδειξη του διδακτού της αρετής.
- Σπουδαιότητα → Οργάνωση πόλης
- Επιβίωση

Κοινωνικός ρόλος ποινής → Παραδειγματικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας ποινής

4.

	ΠΟΛΗ	
	Αιτίες	Σκοποί
Πρωταγόρας	Εξωτερική πίεση	Άμυνα, ασφάλεια
	Φόβος αφανισμού απ' τα θηρία και τις φυσικές αντιξοότητες	→ επιβίωση
Αριστοτέλης	Έμφυτη κοινωνικότητα	Ζῆν → εὖ ζήν
	Ἄνθρωπος: Φύσει ζῶν πολιτικόν	Αυτάρκεια
		→ Ανώτερη ποιοτικά ζωή

5.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος

6.

- βάδην → βωμούς
- κρατικός → Σώκρατες
- άξονας → άγοντα/ συναγωγοί
- ικετευτικός → ίκανή
- εργοτάξιο → δημιουργοί/ δημιουργική
- αλλοτρίωση → άλλων
- εισιτήριο → ἴωσι
- έντοκος → τεκτονικής/ τεχνῶν

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

11^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.

▪ Γλαύκων:

Σχήμα κύκλου: Έκπληξη – Επιφυλακτικότητα

▪ Σωκράτης:

Επεξηγηματικό σχόλιο: Παραλληλισμός δεσμοτών με τον μικρόκοσμο των Αθηναίων και τους φαύλους πολιτικούς.

2.

▪ Σκιές:

Απεικασματα ιδεών → Εἰκασία

▪ Φωτιά:

Αβέβαιη, προεπιστημονική γνώση → Πίστις

▪ Φως ήλιου:

Γνώση – παιδεία – αλήθεια → Διάνοια

▪ Ήλιος:

Ἀγαθόν → Υπέρτατη ιδέα → Νόησις / Ἐπιστήμη

3.

▪ Ορφικοί και Εμπεδοκλής

▪ «Προμηθέας Δεσμώτης» του Αισχύλου

▪ Σπήλαιο στη Βάρη της Αττικής

4.

- Εγκλωβισμός – Απομόνωση → Έλλειψη φωτός
- Έντονα αλληγορικός λόγος – Χρήση συμβόλων

Πλάτων		Καβάφης
• Υπόγεια σπηλιά	=	Σκοτεινές κάμαρες
• Κόσμος των ιδεών	=	Παράθυρα: Διέξοδος
• Καταλυτικός ρόλος του φωτός και στα δύο χωρία		
• Πολλοί δεσμώτες	≠	Ένας ήρωας
• Καθηλωμένοι	≠	<u>Αρχικά</u> : Συνειδητοποιημένος – εκφράζει τις ανησυχίες του ο ποιητής
		Στο <u>τέλος</u> : ο ποιητής παραιτείται

5. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ):

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

6.

- **πάθει:**
Τα πάθη του τον κατέστρεψαν.
- **θαύματα:**
Ανέκαμψε πλήρως ο ασθενής, γι' αυτό όλοι μιλούν για θαύμα.
- **ζῶα:**
Μαγεύτηκε απ' τα πολλά και διαφορετικά είδη ζώων που είδε στο αττικό ζωολογικό πάρκο.

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

12^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.
 - «ποιῶν ... ὠφελεῖν»: Οικειοπραγία – Καταμερισμός εργασιών βάσει δυνατοτήτων
 - Αυτάρκεια → Ευδαιμονία
 - Όχι πολυπραγμοσύνη – Μέτρο – Αλληλεγγύη
2. Ορισμοί του Αγαθού:
 - Το είναι και ό,τι διατηρεί το είναι.
 - Ο κόσμος, η τάξη, η ενότητα, που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα.
 - Ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη.
 - Το αληθινό φως της ψυχής και του νου.
 - Η πηγή του όντος και της γνώσης.
 - Η ύψιστη οντολογική και γνωσιολογική αρχή.
 - Ο τελικός σκοπός, αφού όλα κατατείνουν σ' αυτό.
3. Ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων είναι δίκαιος, αφού η πόλη τους έδωσε την καλύτερη αγωγή και παιδεία. Έτσι τώρα οφείλουν να της το ανταποδώσουν, αλλιώς ενδέχεται να πάρουν την εξουσία φαύλοι πολιτικοί. Μόνο αυτοί ως «βέλτιστες φύσεις» μπορούν να διασφαλίσουν την ευδαιμονία της πόλης.
4.

Ομοιότητες:

 - Αυστηρότητα του νόμου και της δικαιοσύνης → Έννοιες καθολικά αναγκαίες.
 - Η σημασία του νόμου και του δικαίου στη σφυρηλάτηση ισχυρών συνεκτικών δεσμών μεταξύ των ανθρώπων.
 - Καταμερισμός εργασιών.

5. Ο Κέφαλος ισχυρίζεται ότι η δικαιοσύνη είναι η εντιμότητα στις συναλλαγές. Έτσι, ο πλούσιος έχει τη δυνατότητα να είναι δίκαιος, επειδή μπορεί να εξοφλεί τα χρέη του, ενώ ο γιος του ο Πολέμαρχος ισχυρίζεται ότι δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό. Παραβλέπει, όμως, το γεγονός ότι ο φίλος ενδέχεται να είναι άδικος και ο εχθρός δίκαιος. Ο Γλαύκων, που ήταν φερέφωνο της αριστοκρατικής ηθικής, θεωρεί τη δικαιοσύνη ως μια υποκριτική κοινωνική σύμβαση που επιβάλλεται από τους πολλούς και αδύνατους για την αυτοπροστασία τους.

6.

φίλε	ὄλη
φιλοσοφικός	ολοήμερο
φιλογολικός	ολόκληρος
φιλοζωικός	ολοσχερής
φιλειρηνικός	ολόπλευρος
φιλαρμονική	ολομόναχος

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

13^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ):
 - α. Σωστό
 - β. Λάθος
 - γ. Σωστό
 - δ. Λάθος
 - ε. Λάθος

2.
 - **§3 Νομοθέτης:**
 «ὀρθῶς κείμενοι νόμοι»
 → Εθισμός στην πρόπουσα συμπεριφορά. → Διαμόρφωση αγαθών πολιτών.

 - **§7 Επιστήμων:**
 «Μέσον πρὸς ἡμᾶς» : Αποφυγή ἑλλειψης και υπερβολῆς
 → Κατάκτηση του «γνῶθι σαυτόν».
 Η αρετή είναι μεσότητα, που προσδιορίζεται με υποκειμενικά κριτήρια. Ο ειδήμων πρέπει να λάβει υπ' ὄψιν του τις ανάγκες, τις περιστάσεις, το σκοπό, την ιδιοσυγκρασία του κάθε ατόμου.

3. Ορθολογιστική και επιστημονική σκέψη Αριστοτέλη:
 - **§3:** Χρήση παραδειγμάτων και επαγωγικῆς συλλογισμοῦ.
 - **§7:** Χρήση ειδικῆς λεξιλογίου – αριστοτελικῶν ὁρων: «μέσον κατὰ τό πρᾶγμα καί μέσον πρὸς ἡμᾶς».

4.

Ομοιότητες:

- Χρήση απτών τεκμηρίων.
- Αναφορά στην έλλειψη, την υπερβολή και το μέτρο.
- Αναφορά παραδειγμάτων απ' την αθλητική ζωή και τον τρόπο διατροφής.

5. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ):

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Λάθος

6. α) Να γραφούν συνώνυμα των λέξεων στον ίδιο τύπο:

- **ἀμαρτάνουσιν** → σφάλλουσι
- **ἀγαθούς** → χρηστούς
- **κακοί** → φαῦλοι
- **ἐπιστήμων** → εἰδήμων
- **προστάξει** → κελεύσει

β)

μέσον
μεσόγειος
μεσοπόλεμος
μεσοκάθετος
μεσήλικας
μεσαίωνα

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

14^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ (§1 – 2)

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα αρχαία κείμενα που σας δόθηκαν:

- i. **Λάθος** «διό ... θαυμασίων»
- ii. **Σωστό** «σχεδόν ... ζητεῖσθαι»
- iii. **Λάθος** «κτᾶσθαι ... προσπκόντως»
- iv. **Σωστό** «ἕτεραι ... δύναται»
- v. **Λάθος** «τὴν ἀναμάρτητον ... περιεχούσης»

B1.

Ανάλυση των χωρίων:

Κείμενο 1: Διά γάρ τό **θαυμάζειν** ...

ἤρξαντο φιλοσοφεῖν ... **θαυμάσαντες**

Κείμενο 2: Δεῖ τοίνυν **ὀργέσθαι** τῆς ἐπιστήμης ...

B2.

- **«Ἐλευθέρα τῶν ἐπιστημῶν» :** Η φιλοσοφία δε δεσμεύεται από κάποια πρακτική λειτουργικότητα.
- Στοχεύει στη καθαρή γνώση, την πρώτη αρχή των όντων και της ύπαρξης.
- Ανάλυση της αναλογίας με τον ελεύθερο άνθρωπο (Συλλογισμός)
- Ανάδειξη της συγχρονίας και της διαχρονίας αυτής.
- **Ἡγεμονικώτερα :** Καθοδηγεί τις «ποιητικές» επιστήμες, διασφαλίζει την ορθή χρήση των επιμέρους γνώσεων, ενέχει το «κυρίως ὃν ἀγαθόν» και είναι αυτόνομη

B3. Λάθος
 Λάθος
 Σωστό
 Λάθος
 Σωστό

B4.

- ραδιούργος: ῥαστώνην
- παροιμία: προϊόντες
- ετερώνυμος: θάτερον
- επαγωγή: διάξειν
- κοιτίδα: σύγκειται

B5.

Ομοιότητα:

- Ανάδειξη της αξίας της φιλοσοφίας.
- Άρρηκτη συνύφαση της φιλοσοφίας με την ευδαιμονία / ευτυχία.
- Θετική επενέργεια αυτής τόσο στη συλλογική / πολιτική ζωή όσο και στην ατομική. → Η φιλοσοφία αναδεικνύεται σε «τέχνη του βίου»

Διαφορά:

Ο Αριστοτέλης, παρά το γεγονός ότι παραινεί τον Θεμίσωνα να γίνει Φιλόσοφος – Βασιλιάς απευθύνεται σε όλους (φιλοσοφητέον ἡμῖν), υπογραμμίζοντας ότι η φιλοσοφία αφορά κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα και κάθε έκφανση της ζωής. Ο Πλάτωνας τονίζει ότι πρέπει να κυβερνήσουν μόνο οι φιλόσοφοι – Βασιλείς για να διασφαλιστεί μία υγιής πολιτική ζωή.

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

15^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Η φύση δεν κάνει τίποτε χωρίς σκοπό· όλες οι φυσικές διεργασίες κάπου αποβλέπουν. Πρόκειται για φράση που επαναλαμβάνει ο Αριστοτέλης σε πολλές πραγματείες του. Υποστηρίζει ότι στη φύση τίποτε δεν γίνεται μάταια, τα πάντα εξυπηρετούν ορισμένη σκοπιμότητα, από την οποία και νοηματοδοτούνται: ... εἰ μὴθὲν μάτην ποιεῖ ἡ φύσις. Ἔνεκά του γὰρ πάντα ὑπάρχει τὰ φύσει, ἢ συμπτώματα ἔσται τῶν ἔνεκά του [: αν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ φύσις τίποτε δεν κάνει στην τύχη. Ὅλα, ἀλήθεια, τα φυσικά ὄντα υπάρχουν για κάποιο σκοπό, ἢ εἶναι τυχαία παρασπαρατήματα ἐκείνων που υπάρχουν για κάποιο σκοπό] (Περὶ ψυχῆς 434a31-32). Στην ανάπτυξή της ἡ θεωρία αὐτή ονομάστηκε αριστοτελική τελολογία. Προνομιακὸς χώρος τῆς τελολογίας εἶναι ἡ βιολογία. Σχεδόν ὅλα τα παραδείγματα που φέρνει ὁ φιλόσοφος ἀντλούνται ἀπὸ τὴν ἔμβια φύση· γίνεται ἀναφορά στα σκῆματα τῶν δοντιῶν, που εἶναι ὅπως εἶναι για να εξυπηρετοῦν τὴν πρόσληψη καὶ επεξεργασία τῶν τροφῶν, στὶς στοχευμένες ἐνέργειες μυρμηγκιῶν καὶ μελισσῶν για τὴν ἐπιβίωση τῆς κοινότητάς τους, στὴν ὑπάρξη καὶ λειτουργία τῶν φύλλων χάριν τῶν καρπῶν. Βασίζεται, λοιπόν, ὁ Αριστοτέλης στὴ βιολογία καὶ ἐπεκτείνει τὸ τελολογικὸ ἐρμηνευτικὸ μοντέλο του καὶ σε ἄλλα πεδία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

2. Οριστέα ἔννοια: Πόλις

Γένος: Κοινωνία ἐκ τοῦ κοινωνέω-ω: Κοινότητα ἀνθρώπων που λειτουργεῖ ὡς ἓνα ἐνιαίον σύνολο με σκοπὸ τὴν πραγμάτωση κάποιου συγκεκριμένου στόχου. Οἱ ἄνθρωποι σ' αὐτὴ συνυπάρχουν, συνεργάζονται καὶ ἐφαρμόζουν κοινῶς ἀποδεκτοὺς νόμους.

Εἰδοποιὸς διαφορὰ: «τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας».

Ποιοτική ὑπεροχή: Ἡ πόλη στοχεύει στὴν εὐδαιμονία, που κατακτάται μὲσω τῆς αὐτάρκειας. → Τέλεια κοινωνία

Ποσοτική ὑπεροχή: Περικλείει ὅλες τὶς ἄλλες μικρότερες μορφές κοινωνικῆς συμβίωσης (κώμες, οἴκους).

3.

α.

1)

- **α' προκείμενη:**
Οι πρώτες κοινωνίες (οίκος - κώμη) είναι φυσικές υπάρξεις (εἴπερ καί αἱ πρῶται κοινωνίαι.)
- **β' προκείμενη:**
Η πόλη είναι ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων (η πόλη προήλθε ἀπ' τη συνένωση αὐτῶν) [ἡ δ' ἐκ πλειόνων... πόλις].
- **Συμπέρασμα:**
Η πόλη είναι φυσική ύπαρξη [πᾶσα πόλις φύσις ἔστι].

2)

- **α' προκείμενη:**
Η φύση είναι ολοκλήρωση [ἡ δέ φύσις τέλος ἐστίν].
- **β' προκείμενη:**
Η πόλη είναι ολοκλήρωση (των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων) [Τέλος γάρ αὕτη ἐκείνων].
- **Συμπέρασμα:**
Η πόλη υπάρχει ἐκ φύσεως.

β.

- **α' προκείμενη:** Η φύση δεν κάνει τίποτε δίχως λόγο και αἰτία. (οὐθέν... ποιῇ)
- **β' προκείμενη:** Ο λόγος είναι φύσει γνῶρισμα του ἀνθρώπου. (λόγον δέ ... ζῶων)
- **γ' προκείμενη:** Ο λόγος είναι βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία πόλης και πολιτισμοῦ. (Ὁ δέ λόγος... πόλιν)
- **Συμπέρασμα:** Ο ἀνθρώπος ἐκ φύσεως είναι «πολιτικόν ζῶον». (Διότι... ζῶον)

4.

- **Σόλων:**
Καμία χώρα δεν είναι αὐτάρκης. Ὅποια ἔχει τα πιο πολλά ἀγαθά είναι ἡ καλύτερη

≠

▪ **Αριστοτέλης:**

Η πόλη αρχικά διασφαλίζει την επιβίωσή της, την υλική αυτάρκεια, «τό ζῆν» και έπειτα το «εὖ ζῆν», την ευδαιμονία, δηλαδή την ευτυχία που προκύπτει μέσα από μια ανώτερη ποιοτικά ζωή. Αυτή η ευδαιμών πόλη παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να γευτούν κάθε είδους αγαθά (υλικά, κοινωνικά, πνευματικά) και να έχουν μια άνετη ζωή. Απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής κατά τον Αριστοτέλη (Πολιτικά 1325b13 κ.ε.) είναι οι εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό.

Πιο συγκεκριμένα η αυτάρκεια είναι αυτό που από μόνο του είναι τέλειο αγαθό και κάνει τη ζωή του ανθρώπου άξια να τη ζήσει, έχοντας το αίσθημα ότι δεν έχει ανάγκη από τίποτε άλλο. Μια πόλη είναι αυτάρκης αν η γεωγραφική της θέση της εξασφαλίζει άφθονα υλικά αγαθά (εύφορα εδάφη) και τη βοηθάει στην εμπορική της ανάπτυξη, αν έχει τις απαραίτητες αμυντικές δραστηριότητες, αν διαθέτει σύστημα χρηστής διοίκησης και απονομής δικαιοσύνης επομένως αν είναι ανεξάρτητη και μπορεί να ικανοποιήσει τις υλικές, ηθικές, πνευματικές, κοινωνικές ανάγκες της, χωρίς να εξαρτάται οικονομικά από άλλους.

5. Να συμπληρωθούν τα κενά στο ακόλουθο χωρίο:

Ο Αριστοτέλης ολοκληρώνει τα Ηθικά Νικομάχεια γράφοντας:

«Τώρα που μιλήσαμε για όλα αυτά είναι η ώρα να μιλήσουμε και για νόμους και για πολιτεύματα. Τότε θα έχουμε ολοκληρώσει την περί τα ανθρώπινα φιλοσοφία μας. Ας αρίθουμε, λοιπόν, το λόγο μας».

Έτσι κάνει το πέρασμα στα «Πολιτικά», όπου θα παρακολουθήσουμε τη διδασκαλία του Αριστοτέλη σχετικά με:

- α. Γένεση πόλης.
- β. Περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης».
- γ. Περιεχόμενο της έννοιας «πολίτευμα».
- δ. Είδη πολιτευμάτων.
- ε. Θέματα σχετικά με τη διακυβέρνηση της πόλης.
- στ. Θέματα παιδείας και εκπαίδευσης.

6.

▪ ὁρῶμεν	→	θεώμεθα
▪ πράττουσι	→	ποιοῦσι
▪ δῆλον	→	φανερὸν
▪ εἰπεῖν	→	φῆσαι
▪ μᾶλλον	→	πλέον

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

Α1.

- α. Λάθος. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 11.
- β. Σωστό. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 120.
- γ. Λάθος. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 129.
- δ. Σωστό. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 135.
- ε. Λάθος. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 138.

Α.2

- α) **Μεγάλη Ιδέα**: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 15 – 16: «Στο μεταξύ... συνόρων».
- β) **Κόμμα Γ. Θεοτόκη**: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 92 – 93: «Το κόμμα... των Αντιβενιζελικών».
- γ) **Συμφωνία της Άγκυρας (10 Ιουνίου 1930)**: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 161: «Στις 10 Ιουνίου 1930 ... μεταξύ των δύο χωρών».

B1. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 104 – 105: «Στην πολιτική πρακτική οι Φιλελεύθεροι ... από την αντίπαλή παράταξη»

B2. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 73 - 74: Ο Κωλέττης, ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος ... διαμάχη για τη διαδοχή.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 80: «Το τρικουπικό κόμμα ήδη... Χαρίλαος Τρικούπης».

& Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 81: «Ο Τρικούπης θεωρούσε... κάθε κόστος», «Στα εδάφη της Θεσσαλίας μεγαλογαιοκτήμονες.»

& Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 84: «Κατά την περίοδο... πτώχευση.»

Δ1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 131 – 133:

α) σελ. 131 – 132: «Οι προσπάθειες αποκατάστασης ... 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843»

β) σελ. 132 – 133: «Η κύρια κρίση ξέσπασε ... μέχρι το 1829»

Ο σχολιασμός των πηγών εναπόκειται στην κρίση των μαθητών. Ο μαθητής, αφού μελετήσει με προσοχή την εκφώνηση στη οποία υπάρχει το ζητούμενο θέμα (ιστορικές γνώσεις), πρέπει να επιλέξει εκείνα τα στοιχεία των πηγών που αναφέρονται σε αυτό ακριβώς, ενισχύοντας ή αποδυναμώνοντας την άποψη του σχολικού εγχειριδίου.

Στη συνέχεια έχει τη δυνατότητα:

α) να συνδυάσει αποσπάσματα του κειμένου του βιβλίου και του παραθέματος (σύνθεση) ή

β) να γράψει πρώτα τις ιστορικές γνώσεις από το βιβλίο και στη συνέχεια να ακολουθήσει η ανάλυση των πηγών (παράθεση).

Επιμέλεια: Σκάνια Αθηνά

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.

α. Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 37 – 38: «Τα οικονομικά του ελληνικού κράτους – 30.000.000 δραχμές»

β. Φεντερασιόν: Βλέπε σελ. 46: «Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης ...εργατικής ιδεολογίας στη χώρα»

γ. Κλήριγκ: σελ. 54: «Στο εξωτερικό εμπόριο ... θετικά στοιχεία»

A2.

- α. Σωστό. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 25.
- β. Λάθος. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 35.
- γ. Λάθος. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 43.
- δ. Σωστό. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 51.
- ε. Λάθος. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 53.

B1.

- α. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 52: «Τέλος, ... όλους τους Έλληνες»
- β. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 154: «Μολονότι οι περισσότεροι ... προλεταριάτου»

B2. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 26: «Η πιο γνωστή ... δραχμών».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

- α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 59 – 60: «Πελατειακά δίκτυα επί τουρκοκρατίας».
- β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 62 – 63: «Κατά το 1825 ... επιδιώξεις των Δυνάμεων»

Δ1.

- α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 86 – 87 «Το 1909 συντελείται ... μέσω της Βουλής» και σελ. 88: «Στις 15 Μαρτίου ... επιδιώξεις του»
- β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 90 – 91: «Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ... κοινοβουλευτικές συζητήσεις κλπ.»

→ Ο σχολιασμός των πηγών εναπόκειται στην κρίση των μαθητών.

Ο μαθητής, αφού μελετήσει με προσοχή την εκφώνηση στη οποία υπάρχει το ζητούμενο θέμα (ιστορικές γνώσεις), πρέπει να επιλέξει εκείνα τα στοιχεία των πηγών που αναφέρονται σε αυτό ακριβώς, ενισχύοντας ή αποδυναμώνοντας την άποψη του σχολικού εγχειριδίου.

Στη συνέχεια έχει τη δυνατότητα:

- α) να συνδυάσει αποσπάσματα του κειμένου του βιβλίου και του παραθέματος (σύνθεση) ή
- β) να γράψει πρώτα τις ιστορικές γνώσεις από το βιβλίο και στη συνέχεια να ακολουθήσει η ανάλυση των πηγών (παράθεση).

Επιμέλεια: Σκάνια Αθηνά

3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.

A)	1919	Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 144
B)	1910	Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 89
Γ)	1841	Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 21
Δ)	1862	Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 76
E)	1923	Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 149

A2.

α) Πεδινόι: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 77

β) Εθνικόν Κομιτάτον: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 77

γ) Συνθήκη του Νεϊγύ: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 140: «Το Νοέμβριο του 1919 ... υπογραφή της συνθήκης».

B1.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 64 – 65: «Οι επιλογές ... όσο και ως προς τα μέσα».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 65 – 66: «Το πρόγραμμα του γαλλικού κόμματος ... ελληνικά στελέχη».

B2.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 134 – 135: «Ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος ... επέστρεψαν στις περιοχές τους».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 43 – 44: «Το 1917 η κυβέρνηση =... στον αγροτικό χώρο.» Προαιρετικά: μέχρι «... κρατικού ενδιαφέροντος».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 156 – 157: «Η αγροτική αποκατάσταση».

Ενδεικτικά προτείνεται ο συνδυασμός των στοιχείων που παρέχονται από το πίνακα και το κείμενο.

Δ1.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 50: «Όταν, μετά την επέμβαση... να φανούν».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 50-51: «Το Νοέμβριο του 1920... συνέπειές της».

→ Ο σχολιασμός των πηγών εναπόκειται στην κρίση των μαθητών.

Ο μαθητής, αφού μελετήσει με προσοχή την εκφώνηση στη οποία υπάρχει το ζητούμενο θέμα (ιστορικές γνώσεις), πρέπει να επιλέξει εκείνα τα στοιχεία των πηγών που αναφέρονται σε αυτό ακριβώς, ενισχύοντας ή αποδυναμώνοντας την άποψη του σχολικού εγχειριδίου.

Στη συνέχεια έχει τη δυνατότητα:

α) να συνδυάσει αποσπάσματα του κειμένου του βιβλίου και του παραθέματος (σύνθεση) ή

β) να γράψει πρώτα τις ιστορικές γνώσεις από το βιβλίο και στη συνέχεια να ακολουθήσει η ανάλυση των πηγών (παράθεση).

Επιμέλεια: Σκάνια Αθηνά

4^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ****ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ****A1.**

α) Ορεινοί: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 77

β) Οργανισμός (Ιούλιος 1914): Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 140 -141: «Τον Ιούλιο του 1914... γεωργικό κλήρο».

γ) Συνθήκη των Σεβρών: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 144: «Η συνθήκη των Σεβρών...απτή πραγματικότητα.» «Τον Ιούλιο του 1920 ... της περιοχής στην Ελλάδα»

A2.

α) → 3. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 93.

β) → 1. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54, 109.

γ) → 2. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 107.

δ) → 5. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 108.

ε) → 6. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 93.

B1.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 103 – 104: «Οι ηγεσίες των κομμάτων ... αποσοβήσουν κοινωνικές συγκρούσεις».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 104: «Γι' αυτούς τους λόγους ... κατά τις ανάγκες τους».

B2. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 62: «Στη Β΄ Εθνοσυνέλευση του Άστρους ... τοπικιστικό πνεύμα.»

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ.78: «Μέσα σε συνθήκες... βιαιοπραγίας».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 78 – 79: «Παρά την έντονη αντίδραση... πολιτικού τοπίου».

Δ1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ.149 – 152: «Στις 24 Ιουλίου 1923... συμφερόντων του ελληνικού κράτους».

→ Ο σχολιασμός των πηγών εναπόκειται στην κρίση των μαθητών.

Ο μαθητής, αφού μελετήσει με προσοχή την εκφώνηση στη οποία υπάρχει το ζητούμενο θέμα (ιστορικές γνώσεις), πρέπει να επιλέξει εκείνα τα στοιχεία των πηγών που αναφέρονται σε αυτό ακριβώς, ενισχύοντας ή αποδυναμώνοντας την άποψη του σχολικού εγχειριδίου.

Στη συνέχεια έχει τη δυνατότητα:

α) να συνδυάσει αποσπάσματα του κειμένου του βιβλίου και του παραθέματος (σύνθεση) ή

β) να γράψει πρώτα τις ιστορικές γνώσεις από το βιβλίο και στη συνέχεια να ακολουθήσει η ανάλυση των πηγών (παράθεση).

Επιμέλεια: Σκάνια Αθηνά

5^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ****ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ****A1.**

α) Δ.Ο.Ε: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 37-38: «Τα οικονομικά... 30.000.000 δραχμές».

β) Μακεδονική Επιτροπή: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 134-135: «Τον Ιανουάριο του 1878 ... στρατιωτική δύναμη».

γ) «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 61: «Το Προσωρινόν Πολίτευμα της Επιδαύρου ... και προκρίτων».

A2.

α) Λάθος

β) Σωστό

γ) Σωστό

δ) Λάθος

ε) Σωστό

B1.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 50-51: «Το Νοέμβριο του 1920... συνέπειές της».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 96-97: «Οι Φιλελεύθεροι... το σύνταγμα».

B2. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 49: «Το 1910 ... των μεταναστατών» και σελ. 15: «Προς το τέλος του 19^{ου} ... Ατλαντικό».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 30 «Χρειάστηκε ... τη στασιμότητα» & αξιοποίηση στοιχείων 1^{ης} πηγής

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 167 «Για ένα διάστημα ... προσφύγων» & Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 168-169 «Η άφιξη ... ενδυμάτων» & αξιοποίηση στοιχείων 2^{ης} πηγής και πίνακα.

Δ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Εσωτερική πολιτική αγγλικού κόμματος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 64-65: «Οι επιλογές ... τα μέσα» + στοιχεία παραθεμάτων.

Εσωτερική πολιτική γαλλικού κόμματος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 65-66: «Το πρόγραμμα ... ελληνικά στελέχη» + στοιχεία παραθεμάτων.

β) Εξωτερική πολιτική αγγλικού κόμματος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 64: «Οι ηγέτες ... αυτοκρατορία» + στοιχεία παραθεμάτων.

Εξωτερική πολιτική γαλλικού κόμματος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 65: «Σε αντίθεση ... του τμήματος» και Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66: «Το γαλλικό κόμμα ... εθνικό κόμμα» + στοιχεία παραθεμάτων.

Επιμέλεια: Τσιαντόπουλος Άρης

6^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.

α) Σκωρίες: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 26: «Η πιο γνωστή... εκατομμυρίων δραχμών».

β) Λαϊκό κόμμα: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 93: «Στα μέσα του 1910... στους Φιλελευθέρους».

γ) Εκλεκτικοί: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 77: «Οι Εκλεκτικοί ... κυβερνήσεις».

A2.

1→ε	2→ζ	3→α	4→δ	5→ε
6→β	7→α ,	8→στ ,	9→ε ,	10→β ,
11→ζ ,	12→γ	13→στ		

B1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 72-73: «Το δικαίωμα ... συντηρητικά».

B2.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 37: «οι διαπραγματεύσεις (μετά την πτώχευση) με τις πιστώτριες ... σε νέες βάσεις (καθεστώς Δ.Ο.Ε)».

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 85: «Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος ... αποκέντρωση».

γ) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 135: «Το τελευταίο ρεύμα ... σε ελληνικό έδαφος».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 108-109: «Το δημοψήφισμα ... στις εκλογές» + στοιχεία παραθεμάτων.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 109-110: «Ο δρόμος ... της Ελλάδας» + στοιχεία παραθεμάτων.

Δ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 133: «Στην τρίτη φάση της αντιδικίας ... των αυτοχθονιστών» + στοιχεία παραθεμάτων.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 133: «Η ρύθμιση ... επαρκή πληθυσμό» + στοιχεία παραθεμάτων .

γ) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 133: «Την περίοδο ... τις ρυθμίσεις» + στοιχεία παραθεμάτων.

Επιμέλεια: Τσιαντόπουλος Άρης

7^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.

α) **Συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή:** Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 20: «Με τη Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή ... δραστηριοτήτων τους».

β) **Γ.Σ.Ε.Ε:** Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 46 : «Προς το τέλος ... σωματεία».

γ) **Στρατιωτικός Σύνδεσμος:** Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 86-87: «Το 1909 ... της Βουλής» και σελ. 88: «Στις 15 Μαρτίου 1910 ... επιδιώξεις του».

A2.

α→10,

β→9,

γ→3,

δ→11,

ε→5,

στ→7,

ζ→4,

η→1,

θ→8,

ι→2

B1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 62: «Στη Β´ Εθνοσυνέλευση ... των νησιωτών».

B2.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 132-133: «Η κύρια κρίση ... μέχρι το 1829».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων του πίνακα.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 137 «Οι πρώτοι Έλληνες ... ελληνικής κυβέρνησης».

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 140 «Το Νοέμβριο του 1919 ... από το 1912 και εξής».

Δ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

- Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 50: «Το Νοέμβριο του 1920 ... χωρίς αντίκρισμα» + πηγή 1 + πηγή 3: «Οι προσπάθειες ... Ελλάδα».
- Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 50: «Επιπλέον από το 1918 ... πόλεμο» + σχολιασμός πίνακα 2.
- Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 50-51: «Το Μάρτιο του 1922 ... συνέπειές της» + πηγή 3 και 4.

Επιμέλεια: Τσιαντόπουλος Άρης

8^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.

α) Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 160 «Η Σύμβαση Ανταλλαγής ... Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών»

β) Εθνικόν Κομιτάτον: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 77: «Το Εθνικόν Κομιτάτον ... σταθερές κυβερνήσεις».

γ) Συνθήκη των Σεβρών: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 96: «Η συνθήκη των Σεβρών ... απτή πραγματικότητα» και σελ. 144: «Τον Ιούλιο ... στην Ελλάδα».

A2.

α) Λάθος

β) Σωστό

γ) Λάθος

δ) Λάθος

ε) Σωστό

B1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 52: «Η Ελλάδα ... στην καταστροφή».

B2 .

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 122-123: «Γενικά, το προσφυγικό ζήτημα ... του προβλήματος».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Λόγοι πραξικοπήματος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 108: «Αυτήν την περίοδο ... από τους βασιλικούς» + αξιοποίηση στοιχείων της 1^{ης} πηγής, το χωρίο «Βενιζελικοί ... κατά βάση ελατήρια» + αξιοποίηση όλων των στοιχείων της 2^{ης} πηγής.

β) Αίτια αποτυχίας: αξιοποίηση όλων των στοιχείων της 3^{ης} πηγής + από πηγή 4, το χωρίο «Είναι φανερόν ... αντίθετος».

γ) Συνέπειες ως τον Οκτώβριο του 1935: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 108: «Ακριβώς αυτό ... της βασιλείας» + αξιοποίηση στοιχείων της 4^{ης} πηγής, το χωρίο «Η κυβέρνησις Τσαλδάρη ... ως ηγεσίαν της».

Δ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 27-28: «Το μεγάλο βήμα ... ελληνικού χώρου» + στοιχεία 1^{ου} παραθέματος.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 53: «Το 1927 ... αργότερα» + αξιοποίηση 2^{ης} πηγής.

Επιμέλεια: Τσιαντόπουλος Άρης

9^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.

α) Εθνικές γαίες: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 23: «Από τα πολλά προβλήματα... επαναστατικώ δικαίω».

β) Ανόρθωση: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 89: «Πριν από τις εκλογές... στους ακτήμονες» & Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 92: «Την υποστήριζαν οι εκπρόσωποι του Εθνικού κόμματος του Κ. Μαυρομικάλη, που κατά τη γνώμη τους δεν μπόρεσαν να υλοποιήσουν οι Βενιζελικοί».

γ) Σ.Ε.Κ.Ε.: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 97-98: «Οι υψηλοί δείκτες ... Κ.Κ.Ε.».

A2.

- α. 7
- β. 4
- γ. 6
- δ. 1
- ε. 3

B1.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 146-148 «Οι πρώτες απογραφές ... είχαν ζήσει».

B2.

α) Ως προς τον πολιτικό τομέα: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 74-75: «Κατά την περίοδο ... πολιτική σκηνή».

β) Ως προς τα προσφυγικά ρεύματα: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 134: «Το 1854 ... Ανίβιτσα της Φθιώτιδας».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

- Ως προς το αγγλικό κόμμα: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 64: «Οι ηγέτες ... Οθωμανική αυτοκρατορία» + πηγή 2 + πηγή 4.
- Ως προς το γαλλικό κόμμα: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66: «Τα μέλη του έβλεπαν ... ως πρότυπό τους» + πηγή 1 + πηγή 4.
- Ως προς το ρωσικό κόμμα: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 66: «Σε αντίθεση ... ορθόδοξο χριστιανικό δόγμα» + σελ. 68: «Θεωρούσαν ότι η υποταγή ... έντονη αντιπολίτευση» + πηγή 3 .

Δ1.

Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Ως προς την οικονομική πολιτική: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54: «Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης ... οικονομικές συμφωνίες» + πηγή 1.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 54: «Στο εξωτερικό εμπόριο ... θετικά στοιχεία» + πηγή 2.

Επιμέλεια: Τσιαντόπουλος Άρης

10^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

Α1.

α) Υπουργείο Περιθάλψεως:

Τον Ιούλιο του 1917 (είχε επικρατήσει ο Βενιζέλος και ο βασιλιάς Κωνσταντίνος είχε εγκαταλείψει την Ελλάδα) ιδρύθηκε το *Υπουργείο Περιθάλψεως*. Για πρώτη φορά θεσμοθετήθηκε η περίθαλψη και για τις οικογένειες των εφέδρων που βρίσκονταν στο μέτωπο και για τις οικογένειες των θυμάτων του πολέμου. Ασχολήθηκε με την παλιννόστηση των προσφύγων προς την Τουρκία μετά το 1918 και με το έργο της προσωρινής στέγασης των προσφύγων της μικρασιατικής καταστροφής και ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό.

β) Αντιπολιτευτικοί όμιλοι :

Περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850 έγινε φανερή μια συνολική δυσaréσκεια μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού λόγω της οικονομικής δυσπραγίας και της δυσλειτουργίας του πολιτικού συστήματος και συγκροτήθηκαν αντιπολιτευτικοί όμιλοι με εκσυγχρονιστικά κατά κύριο λόγο αιτήματα: ελεύθερες εκλογές, φορολογική μεταρρύθμιση με στόχο την ελάφρυνση των αγροτών, κρατικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, ίδρυση αγροτικών τραπεζών, απλούστερη διοίκηση. Τα αιτήματα αυτά εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος.

γ) Εθνικό κόμμα:

Το Εθνικό Κόμμα του Κ. Μαυρομιχάλη δεν διέφερε από το ραλλικό. Οι εκπρόσωποί του προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν τη συμμετοχή του αρχηγού τους στα πολιτικά πράγματα μετά το κίνημα του 1909. Υποστήριζαν την «Ανόρθωση», που κατά την εκτίμησή τους δεν μπόρεσαν να υλοποιήσουν οι Βενιζελικοί.

Α2. α8, β1, γ11, δ5, ε6, στ12, ζ9, η7, θ4, ι2

B1.

α) Λόγοι καταστρατήγησης συντάγματος: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 103-104: «Οι ηγεσίες των κομμάτων ... κοινωνικές συγκρούσεις».

β) Μέσα καταστρατήγησης: Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 104: «Γι' αυτούς τους λόγους ... κατά τις ανάγκες τους».

γ) Βενιζελικά πραξικοπήματα 1933-1935:

- Πλαστήρα 1933.
- Βενιζέλος, Μάρτιος 1935.

B2. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 15-16: «Στο μεταξύ η πρόοδος ... εθνικών κρίσεων» και σελ. 46: «Στον ιδεολογικό τομέα ... περιεχόμενο».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1. Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων.

α) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 121-122: «Αξίζει να δούμε ... αθρόα προσέλευση» + πηγές 1, 2, 3.

β) Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 122: «Οι ντόπιοι Συριανοί ... ορθοδόξων προσφύγων» + πηγή 4.

Δ1. Απαιτείται συνδυασμός ιστορικών γνώσεων και συνθετική αξιοποίηση όλων των στοιχείων των παραθεμάτων και του πίνακα.

Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 35-36: «Η αλλαγή των ρυθμών ανάπτυξης ... να ολοκληρωθούν» + αξιοποίηση όλων των στοιχείων των πηγών και του πίνακα.

Επιμέλεια: Άρης Τσιαντόπουλος

11^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

A1.**α)** σελ. 213-214<<Η επανάσταση ... προς τους επαναστάτες>>**β)** σελ. 135<<Τον Ιούλιο του 1866 συστάθηκε ... του κρητικού αγώνα της περιόδου 1866-1869>>**γ)** σελ. 250<<Η ρωσική επανάσταση ... Σοβιετικής Ένωσης>>**A2.****α)** Λάθος**β)** Λάθος**γ)** Λάθος**δ)** Σωστό**ε)** Σωστό**B1.** σελ. 248<<Η οικονομική άνθηση ... πνευματικό τομέα>>**B2.** σελ. 153<<Η ελληνική κυβέρνηση ... Υπουργείου Προνοίας και Αντιλήψεως>>

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1. Απαιτείται σύνθεση των ιστορικών γνώσεων και όλων των στοιχείων των παραθεμάτων:

α) σελ. 133<<Στην τρίτη φάση ... επαρκή πληθυσμό>> + κείμενο Α

β) σελ. 133<<Την περίοδο ... αυτές τις ρυθμίσεις>> + κείμενο Β

γ) σελ. 133<<Το θέμα ... νεοσύστατο κράτος>> + κείμενο Γ

Δ1. Απαιτείται σύνθεση των ιστορικών γνώσεων και όλων των στοιχείων των παραθεμάτων:

σελ. 250-251<<Η κυβέρνηση ... στη Συνδιάσκεψη>> + κείμενα Α και Β

Επιμέλεια: Άρης Τσιαντόπουλος

12^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ**ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ**

A1.

α) σελ. 42 <<Τον 19^ο αιώνα καθώς η κατοχή γης ... συνθήκες>>

β) σελ. 210 <<Κάτω από συνθήκες ... με τον Πρίγκιπα>>

γ) σελ. 96 <<Η συνθήκη των Σεβρών ... απτή πραγματικότητα>> + σελ. 144
<<Τον Ιούλιο του 1920 ... στην Ελλάδα>>

A2.

α4

β1

γ7

δ3

ε5

B1.

α) σελ. 213 <<Το βασιλικό περιβάλλον ... υποστήριζαν ανοιχτά>>

β) σελ. 217 <<Για την έναρξη ... Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης>>

B2. σελ. 157 <<Την αστική αποκατάσταση ... λιμανιών κ.α>>

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

Γ1. Απαιτείται σύνθεση των ιστορικών γνώσεων και όλων των στοιχείων των παραθεμάτων:

σελ. 250<<Στην Ευρώπη ... Σοβιετικής Ένωσης>> + κείμενα Α και Β

Δ1. Απαιτείται σύνθεση των ιστορικών γνώσεων και όλων των στοιχείων των παραθεμάτων:

α) σελ. 105<<Ο Πλαστήρας ... Λαϊκό κόμμα>> + αξιοποίηση της 1^{ης} και 2^{ης} παραγράφου του παραθέματος

β) σελ. 105-106<<Το κίνημα κατεστάλη ... στη διάλυση του άλλου> + αξιοποίηση της 3^{ης} παραγράφου του παραθέματος

Επιμέλεια: Άρης Τσιαντόπουλος

ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Όταν ο Οκταβιανός επέστρεψε στη Ρώμη μετά τη νίκη στο Άκτιο, τον προϋπάντησε κάποιος άνθρωπος που κρατούσε (κρατώντας) κοράκι· το είχε διδάξει να λέει αυτά: <<Χαίρε, Καίσαρα, νικητή στρατηγέ>>. Ο Καίσαρας ενδιαφέρθηκε πολύ να αγοράσει το κοράκι· το αγόρασε λοιπόν για είκοσι χιλιάδες σπαστερτίους. Αυτό το παράδειγμα παρακίνησε κάποιον παπουτσή να διδάξει σε ένα κοράκι όμοιο (ίδιο) χαιρετισμό. Για πολύ καιρό μάταια κόπιαζε (ματαιοπονούσε)· κάθε φορά που το πουλί δεν απαντούσε, ο παπουτσής συνήθιζε να λέει: <<Το λάδι και τον κόπο μου έχασα (κρίμα στον κόπο μου) >>. Επιτέλους το κοράκι έμαθε το χαιρετισμό και ο παπουτσής, επιθυμώντας χρήματα, το έφερε στον Καίσαρα. Όταν άκουσε το χαιρετισμό ο Καίσαρας είπε: <<Σπίτι ακούω αρκετούς τέτοιους (σαν κι αυτόν) χαιρετισμούς>>. Τότε ήλθαν στο νου του κορακιού τα λόγια του κυρίου του: <<Το λάδι και τον κόπο μου έχασα (κρίμα στον κόπο μου)>>. Στα λόγια αυτά ο Αύγουστος γέλασε και αγόρασε το πουλί τόσο, όσο δεν είχε αγοράσει κανένα μέχρι τότε.
2. α. 1. Ε., 2. Δ., 3. Γ., 4. Β., 5. Α.
β. 1. Σ., 2. Λ., 3. Σ., 4. Λ., 5. Λ.
3. ποιητικός-poetam, βάδην-venisset/venit, νεόδμντος-domi/domini, κλήση-exclamavit, γνωρίζω-cognosco, σπονδή-responderit/respondebat, κίνηση-incitavit, αετός-avis/avem, κόρακας-corvum/corvus/corvo, κοστούμι-sutorem/ sutor
4. α. ostium, dierum, corvi, mentes/-is, avi/-e, impudenti, impudentiore, impudentissimo, impudentiorum, plurium, quae, quaedam, hoc, tale, tanta

β. mentiris/-re, mentieris/-re, mentireris/-re, mentiturus sis, indignari, indignatum esse, indignatum fore, redibunt, redeant, redeunto, quaesitum iri, velis, velles, instituunto, doctu

5. α. cum Caesar audivisset salutationem

β. quid postea a Nasica factum sit, a sutore cupido pecuniae is Caesari allatus est, Nasica sensit ab illa domini iussu id dictum esse

γ. respondeat, responsurus sit, redisset

δ. domum, domo

ε. iussu : αφαιρετική του εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο dixisse, diebus : αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς στο post, Romam : απρόθετη αιτιατική της κατεύθυνσης επειδή είναι όνομα πόλης στο rediret, Caesaris : γενική του ενδιαφερομένου προσώπου στο interfuit, tanti : γενική της αξίας (αφηρημένη) στο emit

στ. ut ... salutationem : Δευτερεύουσα βουλητική πρόταση, ονοματική, ουσιαστική, ως έμμεσο αντικείμενο στο incitavit. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο ut επειδή είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό, χρόνου παρατατικού (doceret) επειδή εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (incitavit: παρακείμενος), υπάρχει ιδιομορφία ως προς την ακολουθία των χρόνων, η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της

ζ. avi/-e non respondente sutor dicere solebat

η. cum primum...venit, cum... esset

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Κάποια μέρα ο Κάτωνας έφερε στο Βουλευτήριο πρώιμο σύκο από την Καρχηδόνα και δείχνοντάς (το) στους Συγκλητικούς είπε:<<Σας ρωτώ πότε νομίζετε ότι κόπηκε αυτό το σύκο από το δέντρο>>.Όταν όλοι απάντησαν ότι ήταν φρέσκο, είπε:<<Κι όμως μάθετε (να ξέρετε) ότι κόπηκε στην Καρχηδόνα πριν τρεις μέρες. Τόσο κοντά στα τείχη έχουμε τον εχθρό! Φυλαχτείτε λοιπόν από τον κίνδυνο προστατεύστε την πατρίδα. Μην έχετε εμπιστοσύνη (μη στηρίζετε) στις δυνάμεις της πόλης. Να αποβάλετε την αυτοπεποίθηση που είναι υπερβολική σε σας. Μην πιστέψετε ότι θα φροντίσει κανείς για την πατρίδα, αν δε φροντίσετε εσείς οι ίδιοι για την πατρίδα. Να θυμάστε (θυμηθείτε) ότι κάποτε η πολιτεία βρέθηκε στον έσχατο κίνδυνο!>>Κι αμέσως άρχισε ο τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος, κατά τη διάρκεια του οποίου καταστράφηκε η Καρχηδόνα.
2. α. 1. Ε., 2. Δ., 3. Γ., 4. Β., 5. Α.
β. 1. Σ., 2. Σ., 3. Λ., 4. Λ., 5. Σ
3. φίκος-ficum, καρπός-decerptam esse, εξτρεμισμός-extremo, γνώση-nobili, αρκετός-exercitui, βερμπαλισμός-verbis, ιππικό-praeterequitavit, κριτής-discrimine/cernatur/certamen, πτώση-petiverunt, άρματα-armis
4. α. diebus, fici/ficus, patrum, ope, discrimen, singulare proelium, vi quandam, ostendente, praecociter, recenter, nullius, exteriore, huic, quantum
β. afferreris/-re(adferreris/-re), non vult, congregederis/-re, ostendendo, decerpserim, tuter, confidentia, sumimini, praefuturus sit, edic, abstineant, conspectum esset, permovemini, revertistis (reversi estis), fugantor
5. α. quam hostis, per quem

β. *ut...cernatur* : Δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο *congregiamur*. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ut* γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί ο σκοπός στα λατινικά θεωρείται υποκειμενική κατάσταση, χρόνου ενεστώτα (*cernatur*) επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (*congregiamur*: ενεστώτας), υπάρχει ιδιομορφία ως προς την ακολουθία των χρόνων, ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του

γ. *cum ... abiret* : Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο *edixit*. Εισάγεται με τον ιστορικό ή διηγηματικό σύνδεσμο *cum* που χρησιμοποιείται για διηγήσεις του παρελθόντος και εξαρτάται πάντα από ιστορικό χρόνο(*edixit* : παρακείμενος). Εκφέρεται με υποτακτική γιατί ο ιστορικός σύνδεσμος *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια πρόταση, δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους. Είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου που υπάρχει στην υποτακτική, χρόνου παρατατικού (*abiret*) και δηλώνει το σύγχρονο (στο παρελθόν)
Μετασχηματισμός : *abisset* (προτερόχρονο στο παρελθόν)

δ. *Hostibus fuga salus petenda erit, Adulescenti in certamen ruendum erat, Ab adulescente fortiore hoste hasta is transfixus est et armis spoliatus est*

ε. *qui natus erat nobili genere, cum cupiditate pugnandi permotus esset*

στ. *Cum adulescens fortior hoste hasta eum transfixisset armis spoliavit/ Adulescens fortior hoste hasta eum transfixum armis spoliavit*

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Όταν ο Αφρικανός ήταν στο Λίτερνο, πολλοί αρχηγοί ληστών ήλθαν τυχαία σ' αυτόν για να τον χαιρετίσουν επίσημα. Τότε ο Σκιπίωνας, επειδή νόμιζε ότι αυτοί είχαν έλθει για να συλλάβουν τον ίδιο, εγκατέστησε φρουρά από δούλους στο σπίτι του. Όταν οι ληστές παρατήρησαν αυτό αφού πέταξαν τα όπλα πλησίασαν την πόρτα και με δυνατή φωνή ανήγγειλαν στον Σκιπίωνα (απίστευτο στο άκουσμα!) ότι είχαν έλθει αυτοί για να θαυμάσουν την παλικαριά του. Όταν οι δούλοι του σπιτιού μετέφεραν αυτά στον Σκιπίωνα, αυτός διέταξε να ανοιχθούν οι πόρτες και αυτοί να μπουν μέσα. Οι ληστές προσκύνησαν τις παραστάδες της πόρτας σαν ιερό ναό και φίλησαν με πάθος το δεξί (χέρι) του Σκιπίωνα. Αφού τοποθέτησαν μπροστά στην είσοδο δώρα, τα οποία συνηθίζουν οι άνθρωποι να προσφέρουν στους αθάνατους θεούς, γύρισαν στον τόπο τους (στα σπίτια τους, στα λημέρια τους).

2. α. 1. Ε., 2. Δ., 3. Γ., 4. Β., 5. Α
 β. 1. Σ., 2. Λ., 3. Λ., 4. Σ., 5. Σ

3. δούκας-duces/duxit, βατός-venerunt/venisse, χάφτω-captum, στέγν-tectum, ρεβέρ-animadverterunt/reverterunt, νεύμα-nuntiaverunt, έδρα-praesidium/ persedebat/sede, στάση-standi, φέρμα-confirmavit, βιταμίνν-vixit

4. α. praesidium, forum, postis, deus/dive/dee immortalis, omine nuptiali, loca(locos), (sanctum), sanctius, sanctissimum, (multum), plus, plurimum, libens, sedum, complur(i)a
 β. ponunt, faceret, fieret, morieris/-re, admiraturum, -am, -um, -os, -as, -a esse, admiratum, -am, -um, -os, -as, -a esse, refereris/-re, referri, solitos esse, solitos fore, persessu, ster, cessisse, cessum iri, duc

5. α. abiectis armis praedones ianuae debuerunt/-ere appropinquare, abiectis armis praedonibus ianuae appropinquandum fuit, postea is puellam in matrimonium debuit ducere, postea ei puella in matrimonium ducenda fuit

β. ut, ubi, simul, postquam, cum primum praedones abiecerunt/-ere arma, cum praedones abiecissent arma

γ. Quo animadverso praedones abiectis armis ianuae appropinquaverunt, Nam mortua est Caecilia quam Metellus viventem multum amavit

δ. A Caecilia, uxore Metelli, dum more prisco omen nuptiale petitur filiae sororis, ipsa omen factum est

ε. nuntiaverunt ut virtutem eius admirarentur se venisse/ nuntiaverunt qui virtutem eius admirarentur se venisse/ nuntiaverunt ad, in admirandam virtutem eius se venisse/ nuntiaverunt virtutis eius admirandae causa, gratia se venisse

στ. dum...sororis : Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο fecit. Εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum. Εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει μόνο χρόνο και τίποτα άλλο, χρόνου ενεστώτα (petit) ιστορικού αντί παρατατικού – λατινισμός – οποιοσδήποτε κι αν είναι ο χρόνος της κύριας πρότασης (για γεγονότα του παρελθόντος στην κύρια πρόταση υπάρχει παρακείμενος όπως εδώ fecit ή ιστορικός ενεστώτας). Δηλώνει το σύγχρονο, συνεχιζόμενη πράξη (χρονική πρόταση) στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη (κύρια πρόταση), cum ... existimasset : Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο conlocavit. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο cum. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί η αιτιολογία είναι αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας, χρόνου υπερσυντελικού (existimasset) επειδή εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (conlocavit : παρακείμενος) και σύμφωνα με τους κανόνες ακολουθίας χρόνων δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν

ζ. Literni, domi, Athenis, Carthagine

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

4^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Υπάρχουν μερικοί σε αυτή τη Σύγκλητο, οι οποίοι ή δε βλέπουν αυτά, που πλησιάζουν απειλητικά, ή προσποιούνται ότι δε βλέπουν αυτά που βλέπουν: αυτοί εξέθρεψαν την ελπίδα του Κατιλίνα με τις επιεικείς αποφάσεις τους και ενίσχυσαν τη συνωμοσία που γεννιόταν με το να μην πιστεύουν στην ύπαρξη της (με το να μην πιστεύουν ότι γεννιέται)· πολλοί όχι μόνο φαύλοι (αχρείοι) αλλά και άπειροι, ενεργώντας κάτω από την επιρροή αυτών, εάν τον είχα τιμωρήσει, θα έλεγαν ότι αυτό έγινε σκληρά και τυραννικά. Τώρα καταλαβαίνω ότι, αν αυτός φτάσει στο στρατόπεδο του Μάνλιου, όπου κατευθύνεται, κανείς δε θα είναι τόσο ανόητος, που (ώστε) να μη βλέπει ότι έγινε συνωμοσία, (ότι δε θα είναι) κανείς τόσο αχρείος, που (ώστε) να μην ομολογεί (ότι έγινε συνωμοσία).
2. α. 1. Ε., 2. Δ., 3. Γ., 4. Β., 5. Α
 β. 1. Σ., 2. Σ., 3. Λ., 4. Λ., 5. Σ
3. βίντεο-videant/vident/videat/viderem, νατουραλισμός-nascentem/genuit, κάστρο-castra/castris, φήμη-fateatur, άλμα-exsulem, δέσποινα-potuisti/ possum, φινάλε-fines, κουρσάρος-succurrit, πάσχω-pati, διαμονή-manet
4. α. hos, nullius, sententia, istius, domorum/domuum, finium, nostri, nulli rei, servitute, [mollibus], mollioribus, mollissimis, (multi), plures, plurimi, [diu], diutius, diutissime
 β. immineant, sunt, futuri simus, gignemini, dissimulant, facienda, intendentium, ingredi, fateri, fassum esse, fassum esse, fassum fore, pateris/-re, patieris/-re, futura fuissem
5. α. crudeliter et regie id fecisse imperatorem dicerent, In hoc ego longa vita et infelici senecta tracta sum, ut primum exsul deinde hostis tu videreris/-re (a me)

β. nisi peperi/ pariam(peperero)/ pariam...oppugnata est/
oppugnabitur/ oppugnetur

γ. Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea imminetia non videant,
qui spe Catilinae mollibus sentiis al(i)ta coniurationem
nascentem non credendo confirmaverunt

δ. ut...viderim

ε. qui spem Catilinae mollibus sentiis debuerunt/-ere alere/
quibus spes Catilinae mollibus sentiis alenda fuit

στ. qui...non videant : Δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική
συμπερασματική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του
αποτελέσματος στο sunt, εισάγεται με το qui non επειδή είναι
αρνητική, εκφέρεται με υποτακτική γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά
θεωρείται υποκειμενική κατάσταση, χρόνου ενεστώτα (videant,
παρόν - μέλλον) γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (sunt: ενεστώτας)
– υπάρχει ιδιομορφία ως προς την ακολουθία των χρόνων,
συγχρονισμός ανάμεσα στην κύρια και στη δευτερεύουσα πρόταση
(το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό
του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του),
στην κύρια πρόταση η εννοούμενη αντωνυμία tales ειδοποιεί για
την αναφορική συμπερασματική πρόταση

ζ. cum nasceretur, dum nascitur, quae nascebatur, quia secuti erant
eorum auctoritatem, cum secuti essent eorum auctoritatem

η. Venine ad hostem?, Nonne ad hostem veni?, Ad hostem veni?

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

5^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Η ζωή των τυράννων είναι αυτή, στην οποία δεν μπορεί να υπάρξει καμιά εμπιστοσύνη, καμιά αγάπη, καμιά πίστη σε σταθερή φιλία· οι τύραννοι πάντοτε υποπεύονται κι ανησυχούν για όλα (για τους τυράννους πάντοτε όλα είναι ύποπτα και παραγμένα)· (δεν έχει θέση η φιλία σε αυτούς) καμιά θέση για φιλία δεν υπάρχει σε αυτούς. Γιατί δεν ξέρω ποιος μπορεί να αγαπά αυτόν, που φοβάται, ή αυτόν που νομίζει ότι τον φοβάται. Οι τύραννοι γίνονται εντούτοις σεβαστοί υποκριτικά τουλάχιστον για κάποιο χρονικό διάστημα. Αν όμως ίσως, όπως συμβαίνει συνήθως, πέσουν, τότε γίνεται κατανοητό πόσο στερημένοι από φίλους ήταν. Αυτό είναι που λένε ότι είπε ο Ταρκύνιος όταν ήταν εξόριστος:<<Τότε κατάλαβα ποιους είχα πιστούς φίλους, ποιους ψεύτικους, όταν πια δεν μπορούσα να ανταποδώσω τη χάρη ούτε σε εκείνους ούτε σε αυτούς>>.
2. α. 1. Ε., 2. Δ., 3. Β., 4. Α., 5. Γ
 β. 1. Σ., 2. Σ., 3. Λ., 4. Λ., 5. Σ
3. πιστός - fides/ fiducia/ fidos/ infidos, κουλτούρα - coluntur, πλήρης - plerumque, σαλτάρω - exulantem, φορείο - ferunt /referre /deferat /defertur, γνώμη - cognoscit /cognoscantur, σκαρίφημα - conscriptam /scribit, κουράρω - curat, άνεση - abiciat, προσιτός - adire
4. α. litterarum, cuiusdam, quiddam, loca (loci), turri, inopum, tempora, casuum, nulli, quis, amentum, (stabilis) stabilioris, stabilissimae, (celeriter), celerius, celerrime
- β. posset, cade, casum iri, constituuntur, scribebantur, adhaerescendum, persuadeat, metuerim, cognitu, verere, nesciunto, futura esse/fore, adhortaturum esse, abiceris/-re, abicieris/-re

5. α. ego cum legionibus celeriter adero, milites, salutem sperate (speretis)

β. metui : αντικείμενο στο putet και ειδικό απαρέμφατο με υποκείμενο το se, σε αιτιατική, ταυτοπροσωπία, αν και ταυτοπροσωπία το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου επαναλαμβάνεται με την αιτιατική se της προσωπικής αντωνυμίας, άμεση αυτοπάθεια - λατινισμός του ειδικού απαρεμφάτου

γ. quem se metuere putet, quod a Tarquinio dictum esse ferunt exulante

δ. quod Tarquinius dixisse fertur exulans

ε. equitum Gallorum, post tertium diem

στ. quam ... amicorum : Δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, ονομαστική, ουσιαστική, ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα intellegitur. Εισάγεται με το ερωτηματικό ποσοτικό επίρρημα quam, μερικής αγνοίας. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας πρότασης, χρόνου παρακειμένου (fuerint) γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (intellegitur: ενεστώτας) και σύμφωνα με τους κανόνες ακολουθίας χρόνων δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν

ζ. quae conscripta est Graecis litteris, cum veritus esset periculum, quod, quia, quoniam veritus erat periculum

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

6° ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Λέγεται ότι ο Ηρακλής οδήγησε τα βόδια του Γηρυόνη από την Ισπανία σε αυτό το τόπο, όπου αργότερα ο Ρωμύλος έκτισε την πόλη Ρώμη. Λέγεται ότι ο Ηρακλής ξεκούρασε τα βόδια κοντά στο Τίβερη ποταμό και ότι ο ίδιος κοιμήθηκε εκεί κουρασμένος από το δρόμο. Τότε ο Κάκος ο βοσκός, έχοντας πεποίθηση (εμπιστοσύνη) στις δυνάμεις του, έσυρε από τις ουρές σε σπηλιά μερικά βόδια στραμμένα ανάποδα. Μόλις ο Ηρακλής αφού σπκώθηκε από τον ύπνο είδε το κοπάδι και κατάλαβε ότι έλειπε μέρος, κατευθύνθηκε προς την πλησιέστατη σπηλιά(που ήταν πολύ κοντά)· αλλά όταν είδε τις πατημασιές των βοδιών στραμμένες προς τα έξω, μπερδεμένος(επειδή βρέθηκε σε αμηχανία),άρχισε να απομακρύνει το κοπάδι από τον φιλόξενο τόπο. Αλλά το μουγκρητό των βοδιών που ακούστηκε από τη σπηλιά γύρισε πίσω τον Ηρακλή. Τότε ο Κάκος, αφού προσπάθησε να τον εμποδίσει με τη βία, σκοτώνεται με το ρόπαλο του Ηρακλή.
2. α. 1. Ε., 2. Δ., 3. Γ., 4. Β., 5. Α.
β. 1. Σ., 2. Λ., 3. Σ., 4. Λ., 5. Λ.
3. βόδι – boves /boum, φλέβα - fluvium, σπηλιά – speluncam /spelunca, τρακτέρ – traxit /extractum, εξιτάρω - excitatus, κομφούζιο – confuses /funderet, κλειδί-exclusus, πεζός-pedes, τουρμπίνα-turba, λάθος-latentem
4. α. bovm/boum, Tiberi, vim, mugitus, aetat(i)um, solarii/-i, velum, plebi/-ei, aes, rura, dotium, (aequum), aequius, aquissimum, (felices), feliciores, felicissimos
β. adduc, perrexisset, confundendum, conare, exclusisse, recedantur, exterrereris/-re, proreptu, praetendendarum, lateatis, adgnoscemus, fac, fi, deseruerint, exactum iri

5. α. Scriptor monuit Romanos ne quisquam eos miseraretur, quod infelicitur vixissent, Scriptor narravit Scipionis filias ex aerario dotem accepisse, quia nihil illis reliquisset pater

β. Mercenarius meus discessit et ab eo desertum est rus

γ. inter vela praetenta foribus abditus est

δ. Hercules boves Geryonis ex Hispania in eum locum se adduxisse dicit

ε. Postero die Claudium imperatorem fecerunt/-ere hi, eum deseruisse rus

στ. quod...vixerint :Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο miseretur. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία, χρόνου παρακειμένου (vixerint) επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (miseretur: ενεστώτας) και σύμφωνα με τους κανόνες ακολουθίας χρόνων δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν

ζ. quae praetenta erant foribus, quod, quia, quoniam moriturus esset

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

7^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ο Κούριος και ο Φαβρίκιος αρχαιότατοι άνδρες και οι αρχαιότεροι από αυτούς Οράτιοι συνομίλησαν με τους συγχρόνους τους καθαρά και με διαύγεια· δεν χρησιμοποιούσαν την γλώσσα των Σικανών ή των Πελασγών, οι οποίοι λέγεται ότι κατοίκησαν πρώτοι την Ιταλία, αλλά της εποχής τους. Εσύ όμως, σαν να μιλάς τώρα με την μητέρα του Ευάνδρου, χρησιμοποιείς λόγο ξεπερασμένο πια εδώ και πολλά χρόνια(γλώσσα που έχει πέσει σε αχρηστία-που είναι απαρχαιωμένη), γιατί δε θέλεις να ξέρει και να καταλαβαίνει κανείς τι λες. Γιατί, ανόητε άνθρωπε, δεν σωπαίνεις, για να πετύχεις αυτό που θέλεις; Αλλά λες ότι σου αρέσει η αρχαιότητα, γιατί (τάχα) είναι αξιοπρεπής (τιμημένη)και καλή και σεμνή. Έτσι λοιπόν να ζεις, όπως οι αρχαίοι άνδρες (παλιοί),αλλά έτσι να μιλάς, όπως οι άνδρες της εποχής μας(οι σύγχρονοί μας)· και να έχεις πάντοτε στη μνήμη και στη καρδιά σου αυτό που γράφτηκε από τον Γάιο Καίσαρα:<<σαν το σκόπελο έτσι να αποφεύγεις τον λόγο τον ασυνήθιστο και ανήκουστο(πρωτάκουστο)>>.
2. Βλέπε εισαγωγή σχολικού βιβλίου σελίδα 10
3. Κουβούκλιο - cubiculum, παρτίδα - partibus, ναυτικός – navem /naviculam, σέκος - siccis, ασανσέρ - ascensusus, πισίνα - piscatoriam, σερβίρω – servus /servi, κουστωδία - custodiam, μεταπράτης - preti, μοδίστρα - modesta, αντίκα – antiquissimi /antiquiores /antiquitatem /antiqui
4. α. fili, funus, quis, nave/-i, nostrorum, redeuntium, nihilo, nulli rei, scelera, matrum, pectora, (libero), liberiore, liberrimo, (prae), priores, (primi)
- β. adfice/affice, adficere/afficere, vicisset, redeundum, scito, vixisse, quiescantur, sumeres, cognitu, ascendendarum, cohibeamini, proruperim, loquuntor, culti sint, utente/-i

5. α. Scriptor narravit Curium et Fabricium antiquissimos viros, et illis antiquiores Horatios plane ac dilucide cum suis locutos esse, Scriptor incitavit eum habere/ut haberet id quod a C.Caesare scriptum esset, semper in memoria et in pectore

β. Quid agit puer?, Antiquitas mihi placet, quod honesta et bona et modesta sit:

γ. Tu autem sermone abhinc multis annis iam obsoleto uteris neminem scire atque intellegere cupiens/volens, atque id a C.Caesare scriptum habe semper in memoria et in pectore

δ. Ne spectaveris, recuperatione, qui consequaris (id), consecutum (id), ad/in consequendum (id), (id) consequendi causa/gratia

ε. qui primos se coluisse Italiam dicunt

στ. proinde quasi ...loquaris: Δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική παραβολική πρόταση, ως β' όρος σύγκρισης. Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο proinde quasi. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση, χρόνου ενεστώτα (loquaris) επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (uteris: ενεστώτας) και σύμφωνα με τους κανόνες ακολουθίας χρόνων δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν

ζ. cum occisus esset Scribonianus, ut, ubi, simul, postquam, cum primum occisus est Scribonianus, dum redis

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

8^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Τα πράγματα έχουν φτάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε, αν κάποιος θεός ή κάποιο τυχαίο περιστατικό δε βοηθήσει, δε θα μπορέσουμε να είμαστε σώοι. Εγώ βέβαια, μόλις ήλθα στη πόλη, δεν έπαψα και να πιστεύω και να λέω και να κάνω όλα, όσα στόχευαν στην ομόνοια· αλλά τόση μανία είχε πιάσει όλους, ώστε να επιθυμούν τον πόλεμο, μολονότι εγώ φώναζα ότι δεν υπάρχει τίποτα πιο αξιοθρήνητο(μεγαλύτερη δυστυχία)από τον εμφύλιο πόλεμο. Όλα είναι αξιοθρήνητα στους εμφυλίους πολέμους, αλλά τίποτε(δεν είναι)πιο αξιοθρήνητο από την ίδια τη νίκη: αυτή κάνει τους νικητές αγριότερους και πιο αχαλίνωτους(από ό,τι συνήθως), ώστε, ακόμη κι αν δεν είναι τέτοιοι από τη φύση, να αναγκάζονται από τα πράγματα(από ανάγκη) να γίνουν. Πράγματι οι εκβάσεις των εμφυλίων πολέμων είναι πάντα τέτοιες, ώστε όχι μόνο να γίνονται αυτά που θέλει ο νικητής, αλλά ακόμη(ώστε)ο νικητής να χαρίζεται σε εκείνους, με την βοήθεια των οποίων κερδήθηκε η νίκη.
2. Βλέπε εισαγωγή σχολικού βιβλίου σελίδα 16
3. Ντούρος – dura /duriora, μινιατούρα - minor, ονομασία - nomen, σανατόριο - sane, πόμολο - pomis, φύση – fiunt /fiant, πυγμάχος - pugnare, επόμενος - obsequatur, νατουραλισμός – nату /nascuntur /gignuntur /natura
4. α. grandi, duriore, deorum/deum, talis, exitu, auxilium, furorum, voluntatem, sententiis, solius, agmen, parvus, (minor), minimus, bona, (meliora), optima
β. desistebas, genitum esset, invadendo, senti, vidisse, institutis, nolles, pertentu, subveniemus, circumsedeatis, reddiderint, minitantor, pariturae sint, pepererint, ostendente/-i

5. α. dixit is Sullae licet sibi ostenderet agmina militum, quibus curiam circumsedisset, licet mortem minitaretur, numquam tamen se hostem iudicaturum esse Marium

β. sonora quidem sunt et grandia quae scripsisti, sed videtur (esse)/videntur tamen ea mihi duriora et acerbiora

γ. ut pugnare cuperent me clamante nihil esse bello civili miserius, quae=ea dura et acerba nascentia post fiunt mitia et iucunda

δ. quam bellum civile, ipsa victoria, per quos, Atreo

ε. semper tamen meminero urbem Romam et Italiam Marium conservavisse

στ. Licet ...ostendas: Δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης στο iudicabo. Εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που και αν δεχθούμε ότι αληθεύει δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο licet που συντάσσεται με υποτακτική γιατί προήλθε από το απρόσωπο ρήμα licet=επιτρέπεται με παράλειψη του ut+υποτακτική. Εκφέρεται με υποτακτική γιατί είναι η έγκλιση του υποκειμενικού στοιχείου, χρόνου ενεστώτα (ostendas) επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (iudicabo: μέλλοντας) και σύμφωνα με τους κανόνες ακολουθίας χρόνων δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Στην κύρια πρόταση το tamen μας βοηθάει να αντιληφθούμε ότι η πρόταση είναι παραχωρητική.

ζ. qui desiderabat, quod, quia, quoniam desiderabat, cum desideraret, cum Sulla occupavisset urbem, ut, ubi, simul, postquam, cum primum Sulla occupavit urbem

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

9^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ένα άσπρο ελάφι εξαιρετικής ομορφιάς είχε δοθεί ως δώρο στο Σερτώριο από κάποιο Λουζιτανό. Ο Σερτώριος τους έπεισε όλους ότι το ελάφι, κατευθυνόμενο από τη βούληση της Άρτεμης, μιλούσε μαζί του και του υπέδειχνε, ποια ήταν χρήσιμα να κάνει. Εάν κάτι, το οποίο έπρεπε να διαταχθεί(διατάξει)στους στρατιώτες, του φαινόταν(ότι ήταν)κάπως σκληρό διακήρυσσε ότι είχε καθοδηγηθεί από το ελάφι. Αυτό το ελάφι κάποια μέρα έφυγε και πιστεύτηκε ότι είχε πεθάνει. Όταν κάποιος ανάγγειλε στο Σερτώριο ότι το ελάφι είχε βρεθεί, ο Σερτώριος διέταξε αυτόν να σωπάσει· επιπλέον του έδωσε οδηγίες να το αφήσει ξαφνικά ελεύθερο την επόμενη μέρα σε εκείνο τον τόπο, στον οποίο ο ίδιος επρόκειτο να βρίσκεται(θα βρισκόταν)με τους φίλους του. Την άλλη μέρα ο Σερτώριος, αφού δέχτηκε τους φίλους του στην κρεβατοκάμαρά του, τους είπε ότι είχε φανεί στον ύπνο του ότι το ελάφι, που είχε πεθάνει, ξαναγύρισε κοντά του. Όταν το ελάφι, αφού αφέθηκε ελεύθερο από το δούλο, όρμησε στην κρεβατοκάμαρα του Σερτώριου, γεννήθηκε μεγάλος θαυμασμός (προκάλεσε μεγάλη έκπληξη).
2. Βλέπε εισαγωγή σχολικού βιβλίου σελίδα 19
3. πρεσάρω-comprimendae, προπαγάνδα-propaganda, ουλή-vulnera, πόστο-anteponamus/anteponunt, κάζο-cadat, αλμπίνος-albam, δόγμα-dignitatis/decet /docere, κέρατο-cerva/cervam, ιμπεριαλισμός-imperandum, ούριος-orta est
4. α. dignitat(i)um, utriusque, vulneribus, numen, mei, viros, fidei, praesidiorum, utilitates/-is, eundem, ipsius, magnopere/magno opere, (magis), maxime, multum, (plus), plurimum
β. percellebaris/re, orereris/-re, prosternendo, monemini, instinxistis, persuadeas, rectu, censebunt, vinciris/-re, consuluerim, constituuntor, casuri sint, cecidissent, factus est, facere

5. α. Philosophi censent ut leges omnium salutem singulorum saluti anteponant, sic virum bonum et sapientem et legibus parentem consulere utilitati omnium plus quam unius alicuius aut suae

β. Cerva, instincta numine Dianae, conloquitur mecum et docet, quae utilia factu sint, eam cras repente in eum locum emitte, in quo ego cum amicis ero

γ. Si ... videbitur(visum erit)/visum esset/videatur ... praedicabit/praedicavisset/praedicet

δ. Quare debes subvenire reipublicae, quod Sertorius deberet imperare militibus, quae idem togatus eos facere prohibuisset, cervam sese monuisse praedicabat, perisse se credidit

ε. ut...laudandus is sit: Δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση, ονοματική, ουσιαστική, ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα fit=συμβαίνει και δηλώνει γεγονός, συμβάν, εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο ut επειδή είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική γιατί το αποτέλεσμα στα λατινικά θεωρείται υποκειμενική κατάσταση, χρόνου ενεστώτα (laudandus sit, παρόν - μέλλον) γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (fit: ενεστώτας) – υπάρχει ιδιομορφία ως προς την ακολουθία των χρόνων, συγχρονισμός ανάμεσα στη κύρια και στη δευτερεύουσα πρόταση (το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του)

στ. cum emissa esset a servo, ut, ubi, simul, postquam, cum primum emissa est a servo, qui paret legibus, quod civile erat

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

10^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Όλα τα βιβλία είναι γεμάτα, οι λόγοι των σοφών(είναι)γεμάτοι, η αρχαιότητα (είναι)γεμάτη από παραδείγματα· όλα αυτά θα έμεναν στην αφάνεια αν δεν τα συνόδευε το φως της λογοτεχνίας. Πόσο πολλές εικόνες γενναιότατων ανδρών μας άφησαν κληρονομιά (κληροδότησαν) οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι συγγραφείς, όχι μόνο για να τις ατενίζουμε αλλά και για να τις μιμούμαστε! Αυτές εγώ πάντα έβαζα ως παράδειγμα μπροστά μου επιθυμώντας να διοικώ καλά και να διαχειρίζομαι την πολιτεία. Με το να λατρεύω και να αναλογίζομαι έξοχους ανθρώπους διέπλαθα τη ψυχή και το νου μου. Γιατί έτσι μπόρεσα να ριχτώ για τη σωτηρία σας σε τόσο πολλούς και τόσο μεγάλους αγώνες δηλαδή με το να επιδιώκω μόνο τον έπαινο και την τιμή και με το να θεωρώ ότι όλα τα βάσανα του σώματος και όλοι οι κίνδυνοι του θανάτου έχουν μικρή αξία.
2. Βλέπε εισαγωγή σχολικού βιβλίου σελίδα 19
3. πλήθος-pleni/plenae/plena/publicam, βετεράνος-vetustas, παράγω-cogitando /obiurgandam, φορμάρω-conformabam, εγκαταλείπω-reliquerunt, ρεπουμπλικάνος-rem publicam, βροτός-mortis, βεσιτιάριο-vestem, ιδέα-vidisse, πατριώτης-pater
4. α. tenebras, lumen, laus, cruciatum, ornatricum, alius, mendacii/-i, isti, ungue/-i, cultelle, ferra, (multas), plures, plurimas, fortium, fortiorum, (fortissimorum)
- β. poscebamur, molireris/-re, accessisse, accessum iri, elabimini, cultae erunt, resecebur, possem, intueberis/-re, mavis, deprehendentium, experiuntor, praeriperis/-re, praereptura sis, induc
5. α. Illa respondisset patri se canam esse malle, Porcia dixit experiri se voluisse, quam aequo animo se ferro esset interemptura, si illi consilium non ex sententia cessisset

β. Filia, utrum post aliquot annos cana esse mavis an calva? Filia, canane post aliquot annos esse mavis an calva? Filia, post aliquot annos cana esse mavis an calva?

γ. gerendae et administrandae rei publicae, ne ab istis tu calva fias

δ. aliis sermonibus tempus extraxit inducturus mentionem aetatis, Clamore deinde ancillarum in cubiculum vocatus Brutus ad eam obiurgandam venit a Porcia tonsoris velut praerepto officio

ε. de interficiendo Caesarem, η ενεργητική σύνταξη είναι αδύνατη επειδή η γερουνδιακή έλξη είναι υποχρεωτική λόγω του εμπρόθετου τύπου de + αφαιρετική προς δήλωση της αναφοράς

στ. ne...faciant: Δευτερεύουσα ενδοιαστική πρόταση, ονοματική, ουσιαστική ως αντικείμενο στο times=φοβάμαι, εκφράζει φόβο για ενδεχόμενο κακό ή δυσάρεστο γεγονός, εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο ne επειδή ο φόβος είναι μήπως γίνει κάτι, εκφέρεται με υποτακτική γιατί το περιεχόμενο της αφορά κάτι το ενδεχόμενο ή πιθανό, χρόνου ενεστώτα (faciant) γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (times: ενεστώτας) – υπάρχει ιδιομορφία ως προς την ακολουθία των χρόνων, συγχρονισμός ανάμεσα στην κύρια και στη δευτερεύουσα πρόταση (ο φόβος είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του)

ζ. cum Augustus hanc rem audivisset, ut, ubi, simul, postquam, cum primum Augustus hanc rem audivit, quod, quia, quoniam elapsus esset

η. quam...interimam, si...cesserit?, quam...interimam, si...cedat?

θ. ad/in unguis/-is resecandos, unguis/-is resectum, ut/quae unguis/-is resecaret

ι. nos obicere potuimus

Επιμέλεια: Ροδόλφου Κορίνα

11^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Κρυμμένοι στις σκηνές τους είτε παραπονούνταν για τη μοίρα τους είτε θρηνούσαν για τον κοινό κίνδυνο μαζί με τους γνωστούς τους. Σε ολόκληρο το στρατόπεδο υπογράφονταν και σφραγίζονταν διαθήκες.

Αλλά, αφού είδε τα ίχνη των βοδιών στραμμένα προς τα έξω, μπερδεμένος άρχισε να απομακρύνει το κοπάδι από τον εχθρικό τόπο. Φροντίζει και προνοεί να μη μαθευτούν τα σχέδιά μας από τους εχθρούς, αν αρπάξουν την επιστολή. Για το λόγο αυτό στέλνει την επιστολή γραμμένη στα ελληνικά.

2. α. praedicabuntur, discederis, abditurus, remanento, miserari, aspectum-am-um/os,as,a esse, converterint, interfectus sum, consecuturum,am,um/os,as,a esse, defereris, adligaremus, posset, abiciendi.

β. timore, ingenta, incredibillimus, exercitus, corpora, causarum, vultu, tabernaculi, castrorum, boum-bovum.

3. α. epistula a Caesare...mittitur.

β. scriptum

γ. - **Ubi Hercules, e somno excitatus, gregem aspexit**: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο *pergit* της εξάρτησής της. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *ubi* και εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν. Δηλώνει το προτερόχρονο.

ut viri antiqui (vivebant): δευτερεύουσα επιρρηματική απλή παραβολική πρόταση του τρόπου, που λειτουργεί ως β' όρος σύγκρισης (α' όρος σύγκρισης είναι η κύρια πρόταση με ρήμα το *vive*). Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο *ut* (συγκεκριμένα, έχουμε το παραβολικό ζεύγος *sic ... ut*) και εκφέρεται με οριστική (ενν.

vivebant), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα.

ut epistulam ad amentum tragulae adliget: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλευτική πρόταση, που λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *monet* της προηγούμενης κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον βουλευτικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (*adliget*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*monet*) και αναφέρεται στο παρόν-μέλλον. Υπάρχει ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

4. α. τελική πρόταση, δηλώνει σκοπό.

-*qui consequaris-consecutum-causa/gratia consequendi-ad/in consequendum*

β. *magnitudine*-αφαιρετική κατηγορηματική της ιδιότητας στο *Germanos* *de causa*-εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο *discedere* *pu-dore*-αφαιρετική του εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο *adducti castris*-αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο στο *obsignabantur* (απρόθετα γιατί συνοδεύεται από ομοιόπτωτο) *viribus*-αφαιρετική του μέσου στο *viribus foras*-επιρρηματικός προσδιορισμός της κατεύθυνσης στο *versa confusus*-αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *vi* - αφαιρετική του τρόπου στο *prohibere* *a G.Caesare*-εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιντικού αιτίου στο *scriptum est* *intrcepta*-υποθετική μετοχή, αφαιρετική απόλυτη(γνήσια) *litteris*-αφαιρετική οργανική του μέσου στο *intercepta* *veritus*-αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος

γ. *cum veritus esset*

4. δ. F. philosophus dicit *tum* *Cacum pastorem fretum.... traxisse*

5. α. 1ι-2θ-3η-4ζ-5α-6β

β. ταβέρνα- tabernaculis

είδωλο-providet

όραση-vidit

αντίκα-antiquitatem

μιζέρια- miserabantur

Επιμέλεια: Καρασταμάτη Ειρήνη

12^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Όταν οι δούλοι μετέφεραν αυτά στον Σκιπίωνα, αυτός διέταξε να ανοιχθούν οι πόρτες και να μπουν αυτοί μέσα (να ανοίξουν τις πόρτες και να τους οδηγήσουν/βάλουν μέσα). Οι ληστές προσκύνησαν τις παραστάδες της πόρτας σαν ιερό ναό και φίλησαν με πάθος το δεξί χέρι του Σκιπίωνα.

Ο Μάνιος Κούριος Δεντάτος ήταν πάρα πολύ ολιγαρκής, για να μπορεί να περιφρονεί ευκολότερα τα πλούτη. Κάποια μέρα ήρθαν σ' αυτόν απεσταλμένοι των Σαμνιτών. Εκείνος παρουσιάστηκε σ' αυτούς για να τον δουν να κάθεται σε ένα σκαμνί δίπλα στη φωτιά και να τρώει από (ένα) ξύλινο πιάτο. Περιφρόνησε τα πλούτη των Σαμνιτών και οι Σαμνίτες θαύμασαν τη φτώχεια του. Όταν δηλαδή σ' αυτόν είχαν προσφέρει (ή προσέφεραν) πολύ χρυσάφι (ή μεγάλο βάρος χρυσού), σταλμένο από το δημόσιο ταμείο, για να το χρησιμοποιήσει, χαλάρωσε το πρόσωπό (του) με γέλιο.

Στη θέλησή του κανείς δεν τολμούσε να πάει αντίθετα· μόνος ο Κόιντος Μούκιος Σκαιόλας, ο οιωνοσκόπος, όταν του ζητήθηκε η γνώμη γι' αυτό το θέμα, αρνήθηκε να πει επίσημα τη γνώμη του (να ψηφίσει). Κι επιπλέον, όταν ο Σύλλας τον πίεζε απειλώντας (τον), αυτός είπε στον Σύλλα:

2. φορέας = rettulerunt / Δίας = die / σολίστας = solus / Ιανουάριος = ianuae / μεγαλειώδης = magnum, maxima / ρεαλισμός = re / βάση = venerunt / δεξιόχειρας = dextram / δείχνω = dixit / δωμάτιο = domestici

3. α. ΣΩΣΤΟ

β. ΛΑΘΟΣ (Οι Επωδοί και οι Ωδές είναι σπουδαία λυρικά έργα του Ορατίου)

γ. ΛΑΘΟΣ [Οράτιος καθ' υπαγόρευση του Αυγούστου έγραψε το έργο του Carmen saeculare (Ο Ύμνος της Εκατονταετίας) για την επίσημη έναρξη της «pax Augusta» το 17 π.Χ.]

δ. ΣΩΣΤΟ

ε. ΛΑΘΟΣ (Κορυφαίοι Ρωμαίοι ελεγειακοί ποιητές είναι ο Τίβουλλος, ο Προπέρτιος και ο Οβίδιος).

4. α. fores: forium postes: postis dextram: dexter quodam: quaedam legati: legate magnum: maiora pondus: pondus vultum: vultuum nemo: nihil hac: harum

β. cupide: cupidus - cupidissime / facile: facilius - facillime / magna: maiore - maxima

γ. rettulērunt: referre iussit: iussurus sit osculāti sunt: osculatuos esse utebatur: usus es venerunt: ventum, ventu praebuit: praebuerant cenantem: cenamus attulissent: afferto, affertote audēbat: ausus eris minitans: minitante noluit: non vultis dixit: dicturi sitis

5. α. Κείμενο Α: Haec: άμεσο αντικείμενο στο ρήμα rettulerunt / reserāri: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα iussit.

Κείμενο Β: Die: επιρρηματικός προσδιορισμός, αφαιρετική του χρόνου στο ρήμα venerunt / Spectandum: αιτιατική γερονδιακού που δηλώνει τον σκοπό στο ρήμα praebuit. Λειτουργεί ως κατηγορούμενο στο άμεσο αντικείμενο se του ρήματος praebuit.

Κείμενο Γ: sententiam: αντικείμενο απαρεμφάτου dicere / augur: παράθεση στο Quintus Mucius Scaevola.

β. α) cum interrogatus esset / β) postquam interrogatus est

γ. Δευτερεύουσα τελική πρόταση, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο quo, επειδή ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (facilius), εκφέρεται με υποτακτική (όπως όλες οι τελικές προτάσεις, αφού δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο) παρατατικού (posset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (utebatur), και αναφέρεται στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο

σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού.

δ. Scriptor dixit praedōnes postes ianuae tamquam sanctum templum venerātos esse.

ε. A Manio Curio Dentato Samnitium divitiae contemptae sunt.

στ. magno pondere auri publice misso ad eum allato (a Samnitibus)

ζ. σουπίνο: eo usum / εμπρόθετη αιτιατική γερουνδίου: ad eo utendum

η. Haec dum domestici Scipioni referunt

θ. Divitiae Samnitium Manio contemnendae sunt

Επιμέλεια: Καρασταμάτη Ειρήνη

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

- Ο αυταρχικός τρόπος διαπαιδαγώγησης ωθεί στην επιθετική συμπεριφορά του παιδιού. → Ξεσπάσματα οργής σε κάθε φορέα εξουσίας αλλά και εκδήλωση μίσους προς αδύναμα πλάσματα → Μηχανισμός άμυνας.
- Υιοθέτηση στερεοτύπων από παιδιά οικοτροφείων, που δεν είχαν θετικά πρότυπα και ερεθίσματα.
- Αύξηση ρατσισμού – Μηδαμινή μεταλαμπάδευση ηθικών αρχών απ' τους φορείς αγωγής – Ρατσισμός: ένδειξη των αδυναμιών της προσωπικότητας του ατόμου.

B1. Ο φόβος της απώλειας των κεκτημένων και διατάραξη της κοινωνικής γαλήνης σε συνδυασμό με προϋπάρχουσες προκαταλήψεις και διαιωνιζόμενα στερεότυπα ωθεί κάποιους ανθρώπους στη μισαλλοδοξία και την επιθετική συμπεριφορά σε βάρος των ξένων, που μετατρέπονται σε εξιλαστήρια θύματα...

B2.

α. Η συγγραφέας επικαλείται την εξήγηση της ψυχοδυναμικής θεωρίας για τη γέννηση του ρατσισμού. Αρχικά δίνει ένα παράδειγμα για να τεκμηριώσει τη θέση της, στο οποίο εμπεριέχεται μία σύγκριση – αντίθεση για να δείξει το ρόλο των αυταρχικών γονέων («Για παράδειγμα ... παιδιά»). Ακολουθεί ένα αίτιο – αποτέλεσμα για να φανεί η επίδραση αυτής της συμπεριφοράς στα παιδιά («Αυτά ... εξουσίας»), αλλά και μία σύγκριση – αντίθεση που εισάγεται με την συνεκτική φράση: «Από την άλλη πλευρά ... άλλους». Ακολουθώντας αιτιολογεί γιατί τα παιδιά από θύματα γίνονται θύτες («Απ' το ρόλο ... ίδια») και επικαλούμενη την αυθεντία του Freud αιτιολογεί επιπροσθέτως γιατί τα παιδιά υιοθετούν τη συμπεριφορά των γονιών τους.

β.

- που κάνει κάποιος, να προστατέψει, αγγίζει: ενεργητική σύνταξη
- Μετατροπή: Συχνά απ' την προσπάθεια που γίνεται από κάποιον προκειμένου να προστατευτούν τα κεκτημένα του από πραγματικούς ή φανταστικούς εξωτερικούς εχθρούς, αγγίζονται τα όρια του μίσους και της ξενοφοβίας.

γ.

- §1^η → §2^η : Χρήση ερώτησης
- §4^η → §5^η : Αντίθεση (ενώ, όμως)

B3.

α.

- Εισαγωγικά: μεταφορική και ειρωνική χρήση της λέξης «κολλητική»
- Άνω και κάτω τελεία: προσθήκη μιας άποψης

β.

▪ ξεσηκώνουν	→	εγείρουν
▪ γούστα	→	προτιμήσεις
▪ ριζωμένα	→	εδραιωμένα
▪ έχει να κάνει	→	συσχετίζεται, συνδέεται
▪ στρέφεται εναντίον	→	αντιτίθεται, αντιμάχεται

Γ. Ο ποιητής θεωρεί αδιανόητο να μην μπορούν να συνειδητοποιήσουν οι άνθρωποι ότι τους ενώνει ένα κοινό χαρακτηριστικό, η μοίρα της θνητότητας, δηλαδή ότι η ζωή μας είναι εφήμερη, παροδική και εμείς «περαστικοί» από αυτόν τον κόσμο. Αντ' αυτού πολλοί άνθρωποι λειτουργούν παράλογα και ρατσιστικά, θεωρούν τους εαυτούς τους υπέρτερους, υποτιμούν τους συνανθρώπους τους και «τραβούν διαχωριστικές γραμμές», εκδηλώνοντας έντονα αισθήματα μίσους λόγω του χρώματος ή της διαφορετικής προέλευσης ή των πεποιθήσεων των άλλων. Για τον ποιητή είναι ανεπίτρεπτο και παράλογο να ταυτίζουν κάποιοι τη διαφορετικότητα με την κατωτερότητα ενώ όλοι ανεξαρτήτως θα έχουμε μια κοινή κατάληξη, τον θάνατο.

Δ.

Αναγκαιότητα σεβασμού της διαφορετικότητας:

- Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανθρώπινης αξιοπρέπειας – Διασφάλιση δημοκρατικών θεσμών.
- Ομαλή συνύπαρξη – αγαστή συνεργασία → Κοινωνική ευδοκίμηση και ατομική ανέλιξη.
- Άρση ρατσισμού, εθνικισμού και γενικά των φαινομένων της κοινωνικής παθογένειας → Όχι διάσπαση κοινωνικής συνοχής.

Εφικτοί τρόποι εξάλειψης ρατσιστικών διαθέσεων:

- Ανθρωπιστική παιδεία – Ενίσχυση του αλτρουισμού και της αλληλεγγύης – Συμμετοχή σε αντίστοιχες εθελοντικές δράσεις ή πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Ηθική διαπαιδαγώγηση από την οικογένεια.
- Αυστηρές κυρώσεις από την πολιτεία σε όσους εκδηλώνουν τέτοια απαράδεκτη συμπεριφορά.
- Τα Μ.Μ.Ε. να μην στοχοποιούν ανθρώπους, υπογραμμίζοντας την καταγωγή ή το θρήσκευμά τους. Αντ' αυτού προβολή πνευματικών ανθρώπων και Μ.Κ.Ο, που διατρανώνουν την αξία του ουμανισμού και της πνευματικής ανεκτικότητας.

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας, αλλά όχι απόρριψη της επαφής με άλλα έθνη. → Αλληλεπίδραση – Συνεργασία – Ειρήνη → Παγκόσμια σύμπνοια – Ανθρωπιστικά ιδεώδη → Απόρριψη μισαλλοδοξίας.

B1. α.

1. Σωστή
2. Σωστή
3. Λάθος
4. Λάθος
5. Σωστή

β.

- Όχι αποκοπή από τις ρίζες.
- Παράδοση: πυξίδα προσανατολισμού για το Νεοέλληνα.
- Άντληση δυνάμεων απ' αυτή.

B2. α.**α' πληθυντικό:**

- **Συγγραφέας:** δεν αποστασιοποιείται – Καθολικότητα
- **Επικοινωνιακός τόνος:** ζωηρότητα, αμεσότητα, παραστατικότητα.
- **Συλλογική ευθύνη** – από κοινού αντιμετώπιση του θέματος.

β.▪ **Ενεργητική σύνταξη:**

- Τονίζεται ο φορέας της ενέργειας
- **Επικοινωνιακός τόνος:** ζωηρότητα, αμεσότητα, παραστατικότητα
- Μετατροπή: Είναι ψυχική αρρώστια, που πρέπει να ξεπεραστεί από εμάς, για να δοθεί στην εθνική μας υπόσταση όλη της η αξία και όλο της το βάθος.

Υ.

- ιδανικό → ιδεώδες
- ανεξάντλητους → αστείρευτους
- ανυπολόγιστη → ανεκτίμητη
- αλλάζουν → μεταβάλλονται
- διάλυση → αποδόμηση, καταστροφή

B3.

- Επίκληση στη λογική με τεκμήρια: Καθολική αλήθεια («Και μάλιστα ... Ευρώπης), παραδείγματα («σαν κλασικός... Εικοσιένα, Λατίνους - Σλάβους»). Επιχείρημα → Ισχυρή στήριξη της θέσης του, ρεαλιστική απεικόνιση της κατάστασης.
- Επίκληση στο συναίσθημα με ποιητική λειτουργία της γλώσσας («γαλούχησε ... τους θησαυρούς της») και λέξεις με συναισθηματική φόρτιση («ανεξάντλητους θησαυρούς», «αξία ανυπολόγιστη») → Πρόκληση ψυχικών αντιδράσεων, επικοινωνιακός τόνος (ζωηρότητα, αμεσότητα), ευαισθητοποίηση του δέκτη.

Γ.

- Ομοιότητα: Χάνουν την επαφή με τη γλώσσα τους. Μιλούν «βαρβαρικά».
- Διαφορά: Οι Ποσειδωνιάτες έχουν επίγνωση του εκφυλισμού τους και αυτό είναι κάτι που τους στενοχωρεί, ενώ οι Νεοέλληνες δεν έχουν συνειδητοποιήσει τη ζοφερή αυτή κατάσταση.

Δ.

α. Αναγκαιότητα παράδοσης:

- Αντίσταση στο σαρωτικό κύμα της παγκοσμιοποίησης και της πολιτιστικής αλλοτρίωσης.
- Ακρογωνιαίος λίθος πολιτιστικής ανέλιξης και σφυρηλάτησης ισχυρών δεσμών.
- Αντιμετώπιση πανανθρώπινων προβλημάτων
- Αποφυγή των λαθών του παρελθόντος.

Αναγκαιότητα διεθνούς συνεργασίας:

- Πολιτισμική αλληλεπίδραση – Άρση ξενοφοβικών και ρατσιστικών τάσεων.
- Διεύρυνση αγοράς – Τόνωση οικονομίας – Παγκόσμια ειρήνη/Σύμπνοια.
- Διασφάλιση αναφαίρετων δικαιωμάτων.

β. Τρόποι επίτευξης των παραπάνω στόχων:

- Όχι αποκοπή απ' τις ρίζες.
- Αποφυγή της άκριτης προσκόλλησης στο παρελθόν και της προοδοπληξίας.
- Γόνιμη ενσωμάτωση των ξενικών στοιχείων – όχι ξενομανία και μιμητισμός.
- Προώθηση του υγιούς διεθνισμού μέσω πολιτιστικών εκδηλώσεων και αθλητικών αγώνων.
- Συμμετοχή σε προγράμματα ανταλλαγής μαθητών και φοιτητών – Εκπαιδευτικός τουρισμός – «Αδελφοποίηση» σχολείων.
- Ευθύνη Μ.Μ.Ε. και πνευματικών ανθρώπων.
- Ρόλος του σχολείου – Θελκτικός τρόπος διδασκαλίας αντίστοιχων μαθημάτων – Βιωματική γνώση και επαφή με τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ευθύνη οικογένειας: Τήρηση ηθών, εθίμων εορτασμός θρησκευτικών και εθνικών επετείων.

Επιμέλεια: Μανωλάκη Αγγελική

3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Το κείμενο πραγματεύεται το θέμα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σ' όλες τις χώρες. Αρχικά επαινείται η προσπάθεια του ΟΗΕ για την κατοχύρωση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκφράζονται όμως προβληματισμοί και αμφιβολίες για την τήρηση τους, καθώς οι παραβιάσεις είναι καθημερινές. Δηλώνεται ότι ο σεβασμός και η διαφύλαξή τους αποτελεί ηθικό καθήκον κι όχι επιβεβλημένο χρέος. Τέλος καταγράφεται η δυσοίωση πρόβλεψη ότι η προάσπιση των δικαιωμάτων αποτελεί ψευδεπίγραφο.

B.

Ερώτημα 1ο

α) Σωστό

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι διεθνή, ισχύουν παντού και ισχύουν τα ίδια για όλους.

β) Λάθος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι τα περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται με τον πιο βάνανσο τρόπο.

γ) Λάθος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν είναι νομικά δεσμευτική, γι' αυτό χρειάζεται και τη θέληση του κάθε ανθρώπου ατομικά.

δ) Σωστό

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: «Θα πρέπει να ...ίδιο τρόπο».

ε) Λάθος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Η δύναμη της συλλογικότητας και της ομαδικής προσπάθειας θα βοηθήσει ιδιαίτερα για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ερώτημα 2ο

α) Το θέμα των δύο πρώτων κειμένων είναι κοινό, καθώς αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα. Και οι δύο συγγραφείς στην τελευταία παράγραφο των κειμένων τους αναφέρουν τρόπους με τους οποίους μπορεί να περιοριστεί ή και να εξαλειφθεί η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πρώτο απόσπασμα αναφέρεται στην ανάγκη συλλογικής προσπάθειας και συμμετοχής στα κοινωνικά θέματα και προβλήματα. Η ενασχόληση με τα προβλήματα του κοινωνικού συνόλου διασφαλίζει καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και στο ίδιο το άτομο είτε αντιμετωπίζει το ίδιο τα θέματα αυτά είτε όχι. Ωστόσο, και ο συγγραφέας του δεύτερου κειμένου ενισχύει αυτή την άποψη αλλά μέσα από την παιδαγωγική διαδικασία. Θεωρεί ότι βασικό στόχο της εκπαίδευσης πρέπει να αποτελεί η διαμόρφωση ελεύθερων και ενεργών προσωπικοτήτων. Τα άτομα αυτά θα σέβονται και θα προσπαθούν να βελτιώσουν τις συνθήκες για το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

β) ρητορικά ερωτήματα στόχο έχουν να δώσουν

έμφαση, ζωντάνια, παραστατικότητα, να ευαισθητοποιήσουν και να προβληματίσουν το κοινό, αλλά και να εξυπηρετήσουν τη συνοχή του κειμένου.

(Ερώτημα 3ο)

α) Η σύνταξη είναι ενεργητική. Η αντίστοιχη της παθητική είναι: Ιστορικά, η παροχή της παιδείας ρυθμιζόταν από δύο κίνητρα.

Δίνει στο ύφος έμφαση, ζωντάνια, παραστατικότητα, τονίζει το υποκείμενο

β) Παραγωγική από τη θέση του συγγραφέα στο υλικό υποστήριξης, προσθέτω κειμενικές αναφορές

Γ. Το θέμα που αναδεικνύεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι ο συντριπτικός αντίκτυπος που έχει στην ψυχολογία και στη νοσητική κατάσταση της ηρωίδας ο βιασμός της. Η πράξη αυτή αποτελεί μία από τις πλέον αποτρόπαιες μορφές βίας, που προκαλεί εύλογη αγανάκτηση απέναντι σ' εκείνους που την ασκούν είτε ως μέσο εκδίκησης είτε ως μέσο νοσηρής ευχαρίστησης. Πρόκειται για ένα γεγονός που τραυματίζει το θύμα όχι μόνο σωματικά, αλλά και ψυχικά, στερώντας του, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα να νιώθει ασφάλεια και να ζει χωρίς το διαρκή φόβο μιας επικείμενης απειλής. Πρόκειται, συνάμα, για μια πράξη που θα πρέπει να τιμωρείται με ιδιαίτερη αυστηρότητα, εφόσον ο αντίκτυπός της, έστω κι αν δεν είναι πάντοτε ορατός, μπορεί να λάβει δραματικές διαστάσεις, επηρεάζοντας εφόρου ζωής το θύμα. Στο κείμενο αυτό, άλλωστε, η αφηγήτρια επιτυγχάνει να αποδώσει με ιδιαίτερα δραματικό τρόπο το πόσο την έχει πληγώσει και το πόσο την έχει επηρεάσει αυτό το γεγονός. Οι αμείλικτες ερωτήσεις που θέτει στον Θεό, αλλά και πολύ περισσότερο η εναγώνια έκκληση της μητέρας της να μην ενδώσει στην τρέλα που απειλεί να την οδηγήσει στο χαμό της, δημιουργούν μια συγκλονιστική αποτύπωση των φρικτών επιπτώσεων που έχει ο βιασμός στη ζωή μιας γυναίκας.

Δ.

Πρόλογος

Η γενικότερη υποχώρηση των κατακτημένων ανθρώπινων δικαιωμάτων, επιφέρει και την παραβίαση θεμελιακών αξιών που αφορούν τον ευαίσθητο τομέα των παιδιών. Και τούτο παρατηρείται όχι μόνο στο θεσμικό επίπεδο με την αδρανοποίηση και περιθωριοποίηση φορέων προστασίας των δικαιωμάτων τους, αλλά κυρίως με τα αδρανή κοινωνικά αντανακλαστικά που αδιαφορούν θανάσιμα γι' αυτά.

Κύριο μέρος

Η υποχώρηση του κοινωνικού ιστού έχει συντελέσει στην αποδόμηση του κρίσιμου ρόλου της οικογένειας ως θεμελιακής και φυσικής προστασίας του ανήλικου παιδιού. Η απουσία των γονέων από τον φυσικό χώρο του σπιτιού, οι εξοντωτικές επαγγελματικές υποχρεώσεις,

το συνεχές κυνήγι του κέρδους, στερούν από τα παιδιά τη συναισθηματική και ψυχολογική ενδυνάμωση στα πρώτα βήματα της ζωής τους. Τον παιδαγωγικό ρόλο των γονέων αναλαμβάνει τώρα ο απρόσωπος παιδικός σταθμός και η κοινωνικοποίησή του επαφίεται στα χέρια των ηλεκτρονικών νταντάδων. Η έλλειψη βιωματικής φροντίδας και στοργής με την αποσάθρωση των συζυγικών σχέσεων στερεί από το παιδί ένα ασφαλές και θετικό περιβάλλον που λειτουργεί προστατευτικά και ενθαρρυντικά για το ίδιο το παιδί. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την υποχώρηση συλλογικών δομών όπως τη γειτονιά, οι απρόσωπες σχέσεις στα σύγχρονα αστικά κέντρα, επιτείνουν την ανασφάλεια του παιδιού και το αφήνουν έκθετο σε παντοίους κινδύνους.

. Από την άλλη, στην οικονομική κρίση και τα προβλήματα φτωχοποίησης της οικογένειας φέρουν τα παιδιά αντιμέτωπα με το επιτακτικό αίτημα της απασχόλησης και της εργασίας. Η παιδική εργασία παραβιάζει κατάφωρα τα φυσικά δικαιώματα του καθώς γίνεται θύμα εκμετάλλευσης και εμπορευματοποίησης. Ακραία έκφραση αυτής της πραγματικότητας αποτελεί η εμπορεία σωματικών οργάνων, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και παιδικής στράτευσης. Ακόμα κι όταν ένα παιδί δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες, το άγχος και η εντατικοποίηση μέσα από ένα άτεγκτο και σκληρό βαθμοθηρικό εκπαιδευτικό σύστημα τορπιλίζει το αναφαίρετο δικαίωμα του παιδιού στην ανεμελιά και το παιδικό παιχνίδι. Οι πολλαπλές υποχρεώσεις του παιδιού, το διαρκές κυνήγι της διάκρισης και του πρωταθλητισμού σ' όλους του τομείς το εξουθενώνει σωματικά και ψυχικά και του στερεί τη δυνατότητα να αναπτύξει πολύπλευρα την προσωπικότητά του.

Επίλογος

Όλες αυτές οι παραβιάσεις ακυρώνουν τις προϋποθέσεις και τις βάσεις μιας θετικής προοπτικής για την ανάπτυξη του παιδιού και τη δημιουργική του κοινωνικοποίηση. Όλες αυτές οι καταστάσεις αποτελούν πλήγμα για τη δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή και την εδραίωση κοινωνικών προϋποθέσεων για πρόοδο και ισοτιμία.

Επιμέλεια: Πατέρα Αγγελική

4^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Πολλές είναι οι αιτίες που απειλούν το θεσμό της οικογένειας, όπως οι αλλαγές που έχουν υποστεί οι συντροφικές σχέσεις και οι θεσμοί που τις επικυρώνουν. Η επίδραση της τηλεόρασης στη διαμόρφωση των οικογενειακών σχέσεων είναι καταλυτική. Τέλος, η κατάρρευση των ιδεολογικών συστημάτων έχει λειτουργήσει και αυτή αρνητικά στη λειτουργία του θεσμού της οικογένειας.

B1. α.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστή
4. Σωστή
5. Λάθος

β. Ο συγγραφέας του κειμένου επισημαίνει τις ψυχολογικές επιπτώσεις φαινομένων, όπως η παγκοσμιοποίηση και η επέλαση της πληροφορικής. Και τα δύο συντέινουν και συντείνουν στην ψυχική φθορά του σύγχρονου ανθρώπου. Η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογική ανάπτυξη βλάπτουν τον ψυχικό κόσμο των ατόμων, καθώς οδηγούν σε σταδιακή τυποποίηση των εκφάνσεων της ζωής και συντρίβουν έννοιες, όπως η προσωπικότητα, η ατομική βούληση και η ελευθερία επιλογής. Το άτομο νιώθει να χάνει την ταυτότητά του μέσα σε αυτήν την παγκόσμια ομοιομορφία που έχει επιβληθεί. Το αποτέλεσμα είναι ένας απρόσωπος τρόπος ζωής, όπου οι προσωπικές σχέσεις υποκαθίστανται από εικονικές και η συρρίκνωση της ανθρώπινης επικοινωνίας οδηγεί στη μοναξιά.

B2.

α. Η χρήση του α' ενικού προσώπου από τον συγγραφέα γίνεται στα σημεία εκείνα όπου ο ίδιος εκφράζει τις σκέψεις, τις υποθέσεις και τα αισθήματά του. Το α' ενικό πρόσωπο είναι δηλωτικό του προσωπικού οράματος του συγγραφέα και προσδίδει τόνο εξομολογητικό στο κείμενο.

β. Η χρήση της γλώσσας στη φράση «ο θάνατος της οικογένειας» είναι συνυποδηλωτική, δηλαδή μεταφορική. Η επιλογή του συγγραφέα δεν είναι τυχαία, αφού με αυτόν τον τρόπο απευθύνεται στο συναίσθημα του αναγνώστη του. Σκοπός του είναι να δώσει έμφαση και να διεγείρει συναισθήματα.

γ. Η τέταρτη παράγραφος λειτουργεί ως μεταβατική. Είναι σύντομη και έχει ρόλο συνδετικό μέσα στο κείμενο.

δ.

1. Αυθεντία

(3η παράγραφος: αυτούσια παράθεση των λεγομένων του Μαρξ)

2. Αποτελέσματα ερευνών

(3η παράγραφος: «Και όλα αυτά τα ποσοστά... την τελευταία τριακονταετία», 6η παράγραφος: «Πρόσφατες όμως κοινωνιολογικές μελέτες καταλήγουν ότι...»)

3. Παραδείγματα

(5η παράγραφος: «Ας ξεκινήσουμε, για παράδειγμα, ... εκτεταμένης οικογένειας», 7η παράγραφος: «...μόνοι πατέρες, χήρες μητέρες... ανύπαντρες μητέρες» και «...εγκληματικότητα, βία, αλκοολισμός, αδυναμία κοινωνικής προσαρμογής»)

4. Γεγονότα

(6η παράγραφος: «...χαμηλού μέσου όρου ζωής... σε μεγάλη ηλικία» και «...η βιομηχανική επανάσταση, ...από την περιφέρεια στις πόλεις», 7η παράγραφος: «... μαζική εισροή των γυναικών στην παραγωγή ...και στην οικογένεια».

ε. Η συγγραφέας ακολουθεί παραγωγική συλλογιστική πορεία. Αρχικά προτάσσει τη θέση της ότι η Ευτυχισμένη Οικογένεια ενδεχομένως να μην αποτελεί χαμένη υπόθεση και στη συνέχεια τεκμηριώνει την άποψή της χρησιμοποιώντας δύο ειδικά παραδείγματα (μεταφορικά μέσα και τηλέφωνο).

στ.

- «φυσιολογικές»: ειρωνεία, δηλώνει την απόρριψη τέτοιων χαρακτηρισμών από τη συγγραφέα.
- «οτιδήποτε στέρεο λιώνει στον αέρα»: αυτούσια παράθεση των λόγων του Μάρξ.

Γ. Από την αρχή της αφήγησης γίνεται σαφές πως ο νεαρός ήρωας έχει στερηθεί την προσοχή και το ενδιαφέρον του πατέρα του, αφού εκείνος είναι διαρκώς απασχολημένος με τα διαβάσματά του. Η απόφασή του, επομένως, να αυτοκτονήσει πηγάζει κυρίως από την ανάγκη του να διεκδικήσει την προσοχή του πατέρα του, έστω κι αν η επιλογή αυτή αποτελεί μια σπασμωδική κίνηση ενός πληγωμένου παιδιού. Όταν, άλλωστε, ο ήρωας – αφηγητής αναφέρεται στη συνήθεια του πατέρα του να ελέγχει το μπροστινό μέρος του αυτοκινήτου για να δει πόσα ζώδια είχαν καρφωθεί στο αμάξωμα, δηλώνει πως θα επιθυμούσε κι ο ίδιος να προσελκύσει με ανάλογο τρόπο το ενδιαφέρον του: «Μου άρεσε η ιδέα να με παρατηρεί ο πατέρας μου με την ίδια αλλόκοτη μαγεία, γιατί όχι και πόνο, που παρατηρούσε τα έντομα». Όσο κι αν η σκέψη του νεαρού πως με το θάνατό του θα κατόρθωνε να στρέψει επιτέλους την προσοχή του πατέρα του σ' αυτόν, μοιάζει παιδιάστικη, δεν παύει να φανερώνει με τον πλέον emphaticό τρόπο την απελπισία στην οποία έχει περιέλθει. Θα μπορούσε, βέβαια, να αντιτείνει κάποιος πως η σχέση του παιδιού με τον πατέρα του δεν ενέχει στοιχεία βίας, κακοποίησης ή εγκατάλειψης, ώστε να δικαιολογείται μια τόσο ακραία επιλογή από τη μεριά του νεαρού ήρωα. Θα πρέπει, εντούτοις, να ληφθεί υπόψη πως η αδιαφορία ενός συναισθηματικά απρόσιτου πατέρα προκαλεί σ' ένα παιδί πόνο ανάλογο με αυτόν της φυσικής εγκατάλειψης. Είναι μια οδυνηρή μορφή παραμέλησης, που εύλογα πληγώνει τον δωδεκάχρονο ήρωα

Δ.

Τίτλος άρθρου: Τι και γιατί αλλάζει στην οικογένεια του σήμερα;

Πρόλογος

Στη σύγχρονη εποχή ο θεσμός της οικογένειας, άλλοτε θεμέλιος λίθος της κοινωνίας, υφίσταται πολύπλευρες και σύνθετες αλλαγές. Άλλες απειλούν να τη διαλύσουν και άλλες επιχειρούν την ανανέωσή της. Η προσαρμογή της σύγχρονης μορφής οικογένειας στα νέα δεδομένα γίνεται με αργούς ρυθμούς, μέσα από συγκρούσεις αλλά και πολλές κατακτήσεις.

Κύριο μέρος

- Η οικογένεια, ως πυρήνας της κοινωνικής ζωής, θα ήταν αδύνατον να παραμείνει ανεπηρέαστη από τις μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις των τελευταίων χρόνων. Πιο συγκεκριμένα:
- Η σημαντικότερη αλλαγή επήλθε με την εξάπλωση του φεμινισμού και την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η χειραφέτηση και η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών, η συμμετοχή τους στην παραγωγή και η διεύρυνση των δικαιωμάτων τους, άλλαξε κατά πολύ τους παραδομένους ρόλους και των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια.
- Τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών ακολούθησε μια μεγάλη κρίση όλων των παραδοσιακών αξιών και δομών. Ανάμεσά τους και ο θεσμός της οικογένειας, που υπέστη ισχυρά χτυπήματα στη συνοχή και τον τρόπο λειτουργίας του. Η τεχνολογία και τα επιτεύγματά της περιόρισαν το διάλογο και την επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της.
- Η παγκοσμιοποίηση, ίσως η μεγαλύτερη κοινωνική μεταβολή του αιώνα, δεν άφησε ανέγγιχτη την οικογενειακή ζωή. Τα ξενόφερτα πρότυπα ζωής και ο μοντερνισμός προβάλλουν και καλλιεργούν τον ατομικισμό μέσα στην κοινωνία και όχι τους οικογενειακούς δεσμούς.

- Η λειτουργία της οικογένειας έχει επηρεαστεί και από το μοντέρνο τρόπο ζωής, με τους ταχύτατους και αγχωτικούς ρυθμούς του. Οι απαιτήσεις, η ζωή στις μεγαλουπόλεις και η καθημερινή υπερένταση έκαναν τις ανθρώπινες σχέσεις δυσαρμονικές. Η αποξένωση των σημερινών κοινωνιών είναι ένας ακόμη παράγοντας αλλαγής του τοπίου μέσα στην οικογένεια.

Επίλογος

Το μέλλον του θεσμού της οικογένειας δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια. Είναι αμφίβολο αν οι κλυδωνισμοί που υφίσταται θα οδηγήσουν σε κατάργηση του θεσμού ή στην ανάδειξη μιας ανανεωμένης μορφής του. Το σίγουρο είναι, πως, ανεξάρτητα από την τύχη που επιφυλάσσει το μέλλον στην οικογένεια, η αξία και η συμβολή της στον ανθρώπινο πολιτισμό θα παραμείνει ανεκτίμητη.

Επιμέλεια: Πατέρα Αγγελική

5^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο συντάκτης του Κειμένου Α στις τελευταίες παραγράφους πραγματεύεται τους παράγοντες που οδηγούν τον άνθρωπο στην ευτυχία. Αρχικά ως αναγκαία προϋπόθεση για την ευδαιμονία είναι η γνώση και η αυτογνωσία. Παράλληλα τονίζεται ότι ο άνθρωπος οφείλει να έχει ενστερνιστεί ένα σύνολο αξιών θεμελιωμένων στην ελευθερία, στον σεβασμό του άλλου και στον αυτοσεβασμό, καθώς επικρατούν πολλές αντιφάσεις και σύγχυση. Τέλος ο συγγραφέας κρίνει ότι αποτελεί αδήριτη ανάγκη να διαθέτει ο άνθρωπος όραμα, πολυπρισματική κρίση, δημιουργικότητα και δυνατότητα ενδοσκόπησης.

(Λέξεις 77)

B1.

Ο συντάκτης του Κειμένου Α υποστηρίζει πως ο άνθρωπος πρέπει να συλλογίζεται απελευθερωμένος από προκαταλήψεις κι αυτοπεριοριστικές πεποιθήσεις, άρα ελεύθερα. Μόνο τότε συλλογίζεται ορθά. Βέβαια αναγκαία προϋπόθεση σύμφωνα με τον συγγραφέα για να σκεφτόμαστε σωστά και να διευρύνουμε τις εναλλακτικές μας είναι η γνώση και η αυτογνωσία. Με την πρώτη ο άνθρωπος παύει να είναι μονοδιάστατος, έχει περισσότερες επιλογές και συνεπώς μπορεί να τις αξιολογεί με φρόνηση και σωφροσύνη. Εκτός μάλιστα από τη γενική γνώση ο συγγραφέας θεωρεί απαραίτητο παράγοντα ευδαιμονίας και την αυτογνωσία, την κατανόηση του εαυτού και όλων των παραμέτρων που τον αποτελούν. Η γνώση λοιπόν και η αυτεπίγνωση αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες ελεύθερων επιλογών που οδηγούν στην ευτυχία.

Ο συγγραφέας για να πείσει τον αναγνώστη, αξιοποιεί την αυθεντία. Συγκεκριμένα κάνει αναφορά στον Ρήγα Φεραίο και στη ρήση του «συλλογάζεται καλά, όποιος συλλογάζεται ελεύθερα» για να δηλώσει ότι η ελευθερία των επιλογών οδηγεί στην απόκτηση της ευτυχίας. Επιτυχημένα λοιπόν τίθεται στο σημείο αυτό η επίκληση στην αυθεντία, η οποία ισχυροποιεί την άποψη του συντάκτη και τον καθιστά αξιόπιστο, αφού

εμφανίζεται να κατέχει την αντίστοιχη βιβλιογραφία κι αναδεικνύεται η ευρυμάθειά του και η επιστημονική του κατάρτιση.

B2. Ο συντάκτης του κειμένου Α στην πρώτη παράγραφο επιλέγει τη χρήση επαναλήψεων και α' πληθυντικού προσώπου. Αρχικά με τη χρήση επαναλήψεων, όπως «η ζωή μας είναι μία» – «να το παίξουμε μόνο μία φορά», «εμείς επιλέγουμε – εμείς φτιάχνουμε – εμείς είμαστε – εμείς θα το χειροκροτήσουμε» εξασφαλίζεται έμφαση εγείροντας συναισθήματα υπευθυνότητας, αφού μόνο μία φορά ζούμε κι εμείς είμαστε υπεύθυνοι για τα αποτελέσματα των πράξεών μας. Παράλληλα η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου με ενδεικτικές φράσεις «εμείς επιλέγουμε – εμείς φτιάχνουμε» δημιουργεί κλίμα οικειότητας με τον δέκτη και προσδίδει αμεσότητα στον λόγο, αφού ο συντάκτης εντάσσει και τον εαυτό του στο θέμα. Θα μπορούσαμε μάλιστα να πούμε ότι το ύφος χρωματίζεται έμμεσα με διδακτικό τόνο.

B3. Ο τίτλος του κειμένου είναι περιεκτικός κι αποδίδει εύστοχα το περιεχόμενό του. Ο συντάκτης με ευσύνοπτο τρόπο και με μια υποθετική πρόταση δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να εικάσει τι θα γινόταν αν υπήρχαν δύο ζωές. Άρα εξαρχής του κεντρίζει το ενδιαφέρον να διαβάσει το κείμενο. Δεδομένου όμως ότι η υποθετική πρόταση δηλώνει το μη πραγματικό ο αναγνώστης γνωρίζει εκ των προτέρων πως ο συγγραφέας θα αναιρέσει την υπόθεση αυτή και θα κατευθύνει τον συλλογισμό του σε άλλο θέμα.

Τίτλος: Ευτυχία: Συγκυριακή ή ατομική υπόθεση;

B4. Στο κείμενο διακρίνεται η ποιητική λειτουργία της γλώσσας. Δύο χωρία που επιβεβαιώνουν τη λειτουργία αυτή είναι:

«οι επιλογές μας είναι που καθορίζουν το θέατρο της ζωής μας»

«ικανότητα να βλέπουμε τα πράγματα από το μπαλκόνι»

Η χρήση συνυποδηλωτικής έκφρασης προσδίδει στο κείμενο αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα και ποικιλία στον λόγο. Το κείμενο γίνεται περισσότερο λυρικό-ποιητικό και το ύφος γλαφυρό. Ακόμη, οι ιδέες τις οποίες πραγματεύεται ο συγγραφέας γίνονται περισσότερο κατανοητές. Ιδιαίτερως σ' ένα κείμενο, όπως το δοθέν, που θίγει ένα πολύ αόριστο και πολυσχιδές θέμα, αυτό της ευτυχίας και της ολοκλήρωσης του ανθρώπου, η

χρήση του μεταφορικού λόγου συμβάλλει στην ουσιαστικότερη προσέγγιση και πρόσληψη του κειμένου από τον αναγνώστη.

B5. Ο Θανάσης Βέγγος συμβουλεύει τον γιο του να αποφύγει τις πολλές και συναναστροφές και τις άσκοπες παρέες η ευτυχία για αυτόν βρίσκεται στη σταθερότητα των διαπροσωπικών σχέσεων. Το κείμενο είναι συμβουλευτικό και αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση του β ρηματικού προσώπου. Ο συμβουλευτικός τόνος ενισχύεται με τη συναισθηματική διέγερση του δέκτη μέσα από το ασύνδετο σχήμα και το συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο.

Γ. Ο Τάκης Παπατσώνης στο ποίημά του αναφέρεται στις προϋποθέσεις κατάκτησης της ευτυχίας. Συγκεκριμένα στις τρεις πρώτες στροφές χρησιμοποιώντας δύο υποθετικές (αν μόνο...αν μόνο) και μία χρονικοϋποθετική πρόταση (όταν μια σου στιγμή...) και με έντονο το στοιχείο της επανάληψης (τούτο μόνο θ' αρκούσε – ετούτο θα 'ταν κίόλας η ευτυχία) το ποιητικό υποκείμενο προσπαθεί να ορίσει τι είναι ευτυχία. Στην τρίτη στροφή μάλιστα στον προβληματισμό του αυτό κάνει συμμετοχο και τον αναγνώστη χρησιμοποιώντας κλητική προσφώνηση (άνθρωπε) και β' ενικό πρόσωπο (που 'χεις ξεφύγει – αισθανθείς). Μέσα από συνεχείς μεταφορές και εικόνες όπου μπορεί ν' αναζητηθεί η ευτυχία το ποιητικό υποκείμενο καταλήγει ότι η ευτυχία βρίσκεται παντού κι αρκεί να της επιτρέψουμε το πέρασμα (ας έρθει) για να τη βιώσουμε.

Δυστυχώς στη σημερινή εποχή ο άνθρωπος όσο ποτέ άλλοτε πρέπει ν' αποφύγει πολλών ειδών «Σειρήνες» που τον αποπροσανατολίζουν από την κατάκτηση της ευδαιμονίας. Έτσι επιβάλλεται να βρει τρόπους ν' απαλλαγεί από τον υλικό ευδαιμονισμό που τον κατατρέπει και να κατανοήσει πως η ευτυχία βρίσκεται στα απλά, καθημερινά πράγματα που μας πλαισιώνουν. Παράλληλα πρέπει ν' απαλλαγεί από το αίσθημα της ματαιοδοξίας και της υπέρμετρης φιλοδοξίας που δεν του επιτρέπει να ζήσει ευχάριστα όμορφες στιγμές με τους αγαπημένους του. Τέλος στους χαλεπούς αυτούς καιρούς που ζούμε ο σύγχρονος άνθρωπος έχει ν' αντιμετωπίσει έναν συνάνθρωπο ανταγωνιστή, που σαν θηρίο προσπαθεί να τον κατασπαράξει και να τον υποτιμήσει. Αυτοί λοιπόν οι τοξικοί, κακεντρεχείς και χειριστικοί άνθρωποι πρέπει να εξοβελίζονται δια παντός από τη ζωή μας.

Δ.

- Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο
- Τίτλος: Αναζητώντας την ευτυχία...
- Γλώσσα: αναφορική λειτουργία, χρήση κυρίως γ' προσώπου με εναλλαγή α' πληθυντικού.
- Ύφος: σοβαρό, επίσημο

Πρόλογος: γενική αναφορά στην έννοια της ευτυχίας και τη συνεχή απομάκρυνσή της από αυτή.

Κυρίως θέμα:**A. Προϋποθέσεις κατάκτησης ευτυχίας:**

- 1) Υγεία : Δίνει τη δυνατότητα απόλαυσης κάθε αγαθού, επηρεάζει τον ψυχισμό και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανύψωση του ατόμου.
- 2) Πνευματική καλλιέργεια: Προσφέρει πλατιά-σφαιρική γνώση, βοηθά τον άνθρωπο να αξιοποιήσει τις διανοητικές του δυνατότητες. Εξευγενίζει τον εσωτερικό του κόσμο και τον οδηγεί στην ψυχική ωριμότητα και τελείωση.
- 3) Οικονομική ευχέρεια: Εξασφαλίζει στο άτομο ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο με δυνατότητες επιλογών στη μόρφωση και την ψυχαγωγία.
- 4) Ορθή επιλογή επαγγέλματος: Δίνει τη δυνατότητα για προσωπική έκφραση, κοινωνική αναγνώριση και αυτοπραγμάτωση.
- 5) Αυτογνωσία: Ο άνθρωπος βελτιώνει τις ατέλειες του, κατευνάζει τον εγωισμό του, συνειδητοποιεί, τις κλίσεις του, αναλαμβάνει έργο που ανταποκρίνεται στις δυνατότητες του, αποφεύγοντας έτσι αποτυχίες και απογοητεύσεις.
- 6) Αυτοπεποίθηση: Ενισχύει τη θέληση για ανάληψη και πραγμάτωση υψηλών στόχων. Όποιος πιστεύει στον εαυτό του αντιμετωπίζει με σθένος τις δυσκολίες, αγωνίζεται με θάρρος, επιμονή και δεν επιτρέπει στους αστάθμητους παράγοντες της τύχης να γίνονται ρυθμιστές της ζωής του.
- 7) Σύναψη υγιών διαπροσωπικών σχέσεων: καλύπτονται οι επικοινωνιακές ανάγκες, αποφεύγεται η μοναξιά και ολοκληρώνεται το άτομο ως κοινωνικό ον.

Δημιουργείται αίσθηση ασφάλειας και πρόσφορο έδαφος για άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών, για οικονομική ανάπτυξη και άνοδο γενικότερα του βιοτικού επιπέδου.

9) Η κατοχύρωση της Ελευθερίας-Δημοκρατίας: Προωθείται ο διάλογος, διασφαλίζονται η δικαιοσύνη και η αξιοκρατία, κατοχυρώνονται η εύρυθμη λειτουργία των κοινωνικών θεσμών, η ευσυνείδητη πειθαρχία στους νόμους που θεμελιώνουν τον αμοιβαίο σεβασμό και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ατομική και κοινωνική ευδοκίμηση.

10) Η θεμελίωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων : Εξασφαλίζει την ελευθερία του ατόμου να σκέφτεται, να εκφράζεται, να αποφασίζει, να ενεργεί χωρίς εξωτερικούς καταναγκασμούς και να απολαμβάνει όλα εκείνα τα αγαθά που ταιριάζουν στην ανθρώπινη υπόσταση και την εξυψώνουν οδηγώντας την στην ευδαιμονία.

B. Μορφές αλλοτρίωσης :

1) Οι συνθήκες ζωής στα σύγχρονα αστικά κέντρα: Η κακοποίηση της αισθητικής, η καταστροφή της φύσης, ο συνωστισμός, η ανωνυμία, η μαζοποίηση διαβρώνουν τις ανθρώπινες σχέσεις, επιτείνουν το άγχος και ευνοούν την εκδήλωση ψυχικών διαταραχών.

2) Το υλιστικό και καταναλωτικό πλαίσιο ζωής: Η θεοποίηση του κέρδους και το αέναο κυνήγι των υλικών αγαθών καλλιεργούν τον εξουθενωτικό ανταγωνισμό, περιορίζουν τις κοινωνικές αρετές για ομαλή συμβίωση και αποπροσανατολίζουν τις ανθρώπινες προσπάθειες για πνευματική ανάταση, πολιτιστική δημιουργία και ηθική ολοκλήρωση.

3) Η μαζοποίηση: Αναιρεί την ατομικότητα, τη μοναδικότητα, τα ιδιαίτερα στοιχεία της προσωπικότητας και οδηγεί στον εκφυλισμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, σε απώλεια αυτοτέλειας, αυτοκυριαρχίας και στην πνευματική υποδούλωση.

4) Η σχέση του σύγχρονου ανθρώπου με την εργασία: Τα συστήματα αυτοματισμού και η επιλογή επαγγέλματος με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας περιορίζουν την φαντασία, αποξενώνουν το δημιουργό από το δημιούργημα και του στερούν τη χαρά της δημιουργίας.

5) Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση : Η απομάκρυνση από τη φύση, η εξαντλητική εκμετάλλευση της για εύκολο πλουτισμό με επακόλουθο την αλόγιστη οικολογική καταστροφή, η άγνοια των νόμων, των μηχανισμών και των επιταγών της έχουν υποβαθμίσει αισθητά την ποιότητα ζωής του σύγχρονου ανθρώπου και επιτείνουν το ψυχολογικό αδιέξοδο.

6) Η σχέση με την πολιτική : Τα οράματα για την κοινωνική δικαιοσύνη και ευημερία που νοσηματοδοτούσαν τη ζωή του ανθρώπου έχουν εκλείψει και τη θέση τους έχει πάρει ο έντονος ατομικισμός, η παθητικότητα και η αποστασιοποίηση από τα πολιτικά δρώμενα.

7) Η σχέση με τον συνάνθρωπο: Οι διαπροσωπικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από τυπικότητα που φτάνει μέχρι την αδιαφορία, αφού η αναλγησία, ο κυνισμός και ο αμοραλισμός παρεμποδίζουν το πλησίασμα των ψυχών.

Επίλογος:

Ανακεφαλαίωση και προτροπή

Επιμέλεια: Πατέρα Αγγελική

6^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Νοηματικά κέντρα:

Είναι αντιφατική, αποτελεί έγκλημα ,δεν λειτουργεί ανασταλτικά του εγκλήματος, είναι οριστική και αμετάκλητη ,είναι ρατσιστική και εξαρτάται από τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του δράστη.

B1.

Ενισχύουν την άποψη ότι η θανατική ποινή είναι μια ακατάλληλη ποινή, αποτελούν επίκληση στην αυθεντία και η χρήση τους δίνει στο κείμενο κύρος και αξιοπιστία αλλά και αποδεικνύει την ευρυμάθεια του συγγραφέα .

B2. Οι ερωτήσεις είναι ρητορικές δίνουν έμφαση, ζωντάνια , παραστατικότητα, ευαισθητοποιούν και προβληματίζουν τον αναγνώστη σε θέματα που αφορούν την ποινή και αποτελούν επίκληση στο συναίσθημα αφού προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη για την θεατρική παράσταση και την παρακολούθησή της.

B3. Αναφέρομαι στις πληροφορίες που αντλώ από το κείμενο 1, αναφέρομαι στις πληροφορίες που αντλώ από το κείμενο 2. Βγάζω συμπέρασμα με τις ομοιότητες : η θανατική ποινή είναι μια ποινή που δεν έχει πάντα σχέση με το μέγεθος του εγκλήματος όσο με κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του δράστη και συνδέεται με προκαταλήψεις και στερεότυπα.

Γ. Η Αντόνια είναι ένας άνθρωπος με ανθρωπιά, κατανόηση και έλλειψη εκδικητικού πνεύματος. Συνειδητοποιεί ότι η θανατική εκτέλεση του φονιά του παιδιού της δεν προσθέτει τίποτα παραπάνω από ένα ακόμη νεκρό. Το μεγαλείο της ψυχής της αναδεικνύεται από τους εξής κειμενικούς δείκτες: τη συχνή χρήση του ευθύ λόγου που δίνει παραστατικότητα , θεατρικότητα και φωτίζει το χαρακτήρα της Αντόνια (κειμενικές αναφορές),τη χρήση του εσωτερικού μονολόγου που αποκαλύπτει τις μύχιες σκέψεις της(κειμενικές

αναφορές), η πρωτοπρόσωπη αφήγηση που προσφέρει βιωματικό και εξομολογητικό τόνο, καθώς και η χρήση σημείων στίξης που επιβεβαιώνουν τη συναισθηματική της φόρτιση (κειμενικές αναφορές).

Δ.

- ΑΡΘΡΟ
- ΤΙΤΛΟΣ
- ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Αντικειμενικό, επίκαιρο, γενικό, ειδικό, αναφορά στα ερωτήματα.
- ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ

Επιχειρήματα κατά της θανατικής ποινής:

- Η θανατική ποινή, όσο κι αν λειτουργεί εκφοβιστικά, **δεν αποτελεί σε όλες τις περιπτώσεις ικανό αποτρεπτικό παράγοντα για σημαίνοντα εγκλήματα**, καθώς αυτά είτε τελούνται από ανθρώπους που βρίσκονται σε κατάσταση ισχυρής συναισθηματικής φόρτισης (εν βρασμώ ψυχής), οπότε δεν λαμβάνουν καν υπόψη τους τις πιθανές συνέπειες των πράξεών τους, είτε από άτομα που τελούν το έγκλημα έχοντας ήδη αποδεχτεί το ενδεχόμενο του θανάτου τους. Άνθρωποι που επιχειρούν τρομοκρατικές ενέργειες ή πολιτικά εγκλήματα, είναι ήδη αποφασισμένοι να θυσιάσουν ακόμη και τη ζωή τους, ενώ δεν είναι απίθανο να θεωρούν τη θανάτωσή τους ως μέσο επικύρωσης και προσωπικής αναγνώρισης.

- Η πολιτεία προκειμένου να επιβάλει τη θανατική ποινή αναγκάζει κάποιον πολίτη (υπάλληλο) να επωμιστεί το βάρος της εκτέλεσής της. Στην περίπτωση αυτή ακόμη και η επίγνωση πως πρόκειται για μια νόμιμα επιβεβλημένη ποινή δεν απαλλάσσει τον εκτελούντα από τις τύψεις κι από το γενικότερο προσωπικό κόστος. Αν, μάλιστα, πρόκειται για μια επαναλαμβανόμενη δραστηριότητα τότε ο ίδιος και όσοι εμπλέκονται σ' αυτή τη διαδικασία εξωθούνται σε μια απευαισθητοποίηση που τους φέρνει στα όρια της αποκλήνωσης.

- Η θανατική ποινή είναι απολύτως αμετάκλητη, γεγονός που δημιουργεί εύλογες αντιδράσεις, καθώς υπάρχει πάντοτε το ενδεχόμενο να επιβληθεί σε κάποιον πολίτη που δεν έχει διαπράξει το έγκλημα που του καταλογίζουν.

- Με τη θανατική ποινή αναιρείται πλήρως η έννοια του σωφρονισμού, καθώς δεν παρέχεται καμία δυνατότητα μετάνοιας και ηθικής αναμόρφωσης στο δράστη. Η ποινή, έτσι, λειτουργεί περισσότερο ως εκδίκηση.

- Η πολιτεία, όχι μόνο δεν αποδέχεται τυχόν δική της ευθύνη για την εξώθηση ενός πολίτη της σ' ένα ακραίο έγκλημα, αλλά συνάμα είναι σαν να παραδέχεται πως δεν είναι σε θέση ή ακόμη περισσότερο πως θεωρεί ότι δεν αξίζει καν να επιδιώξει μέσω μιας διαφορετικής ποινής (π.χ. ισόβια κάθειρξη) την αναμόρφωσή του. Χρησιμοποιεί τη θανατική ποινή για να απαλλάξει τη πολιτεία από τον πολίτη που διαπράττει ένα ειδεχθές έγκλημα.

- Η θανατική ποινή συνιστά μέγιστη παραβίαση ενός θεμελιώδους ανθρώπινου δικαιώματος. Αποτελεί, συνάμα, μια διάπραξη φόνου, που επιβάλλεται από την ίδια την πολιτεία, γεγονός που εγείρει το ερώτημα, αν η πολιτεία έχει τη δικαιοδοσία να αφαιρεί τη ζωή ενός πολίτη.

- Το ερώτημα αυτό, άλλωστε, μπορεί να σχετιστεί και με τη γενικότερη έννοια του εγκλήματος, υπό την έννοια πως η θανατική ποινή επιβάλλεται από μια πολιτεία (κυβέρνηση), η οποία ενδεχομένως με τις λανθασμένες πολιτικές της να επιφέρει ψυχική οδύνη ή ακόμη και να εξωθεί στην αυτοχειρία πολίτες της, χωρίς ποτέ να λογοδοτεί για τα εγκλήματα αυτά. Δημιουργείται, έτσι, μια ανισότητα ανάμεσα στο προφανές έγκλημα που διαπράττει ένας πολίτης και στα πλείστα αφανή εγκλήματα που διαπράττει η πολιτεία με λάθη ή παραλείψεις της.

- Μια πολιτεία που προχωρά στην καταπάτηση ενός εγγενούς και αναφαίρετου δικαιώματος των πολιτών της, θέτει αυτομάτως υπό αίρεση την ίδια της την υπόσταση και αξία ως θεσμού που υπάρχει για να προστατεύει και να υπερασπίζεται τα θεμελιώδη δικαιώματα των μελών της.

- Η επιβολή της θανατικής ποινής **βασίζεται** κάθε φορά σε μια δικαστική απόφαση, η οποία όπως όλες οι ανθρώπινες αποφάσεις **ενέχει το στοιχείο της υποκειμενικότητας**, και είναι άρα ευάλωτη σε παράγοντες όπως είναι ο κοινωνικός ή φυλετικός ρατσισμός.

- Η θανατική ποινή **μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο άσκησης πολιτικών πιέσεων** και επιβολής, λαμβάνοντας τη μορφή εκκαθάρισης αντίπαλης ή εν γένει διαφωνούσας πολιτικής παράταξης.

- Η επίγνωση ότι ένα είδος εγκλήματος επισύρει τη θανατική ποινή σε μια πολιτεία, όπως για παράδειγμα ο βιασμός, είναι πιθανό να εξωθήσει τον εγκληματία σε πράξεις μεγαλύτερης βιαιότητας (π.χ. διάπραξη φόνου), προκειμένου να καλύψει το διαπραχθέν έγκλημα.

- Η θανατική ποινή, πέρα από το ίδιο το γεγονός της θανάτωσης, συνιστά συνολικά μια εξαιρετικά σκληρή τιμωρία, καθώς **υποβάλλει τον τιμωρηθέντα σ' έναν εξουθενωτικό ψυχικό βασανισμό** από τη στιγμή που θα του γνωστοποιηθεί πως επίκειται η εκτέλεσή του.

- Η επιβολή της θανατικής ποινής μοιάζει ως η εύκολη λύση σε σχέση με όσα θα έπρεπε προληπτικά να εφαρμόζει μια πολιτεία προκειμένου να καλλιεργήσει επαρκώς και να διαφυλάξει τους πολίτες της από την καταφυγή σε βίαια εγκλήματα.

▪ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ανακεφαλαίωση

Προτροπή

Επιμέλεια: Πατέρα Αγγελική

7^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Η τεχνολογική εξέλιξη διαφοροποίησε σημαντικά τη στρατηγική και τη φιλοσοφία της τρομοκρατίας, σε βαθμό ώστε εκείνη να επιστρατεύει όσα μέσα μεταφοράς και ενημέρωσης χρειάζεται καθώς και οπλισμό. Η τηλεόραση και το διαδίκτυο, τη βοηθούν να οργανώσει και να μεταδώσει -σε παγκόσμια κλίμακα- τα θεαματικά χτυπήματά της, να αποκτήσει-όποια στιγμή το θελήσει- τις απαραίτητες εκείνες πληροφορίες, που θα της χρησιμεύσουν να σκηνοθετήσει όλο και πιο βίαια ή «τυφλά» χτυπήματα ή και να τρομοκρατήσει μεγάλα τμήματα του πληθυσμού. Τέλος, ο κώδικας επικοινωνίας μεταξύ των μελών της και η στροφή τους προς τη μαζική εξόντωση «αθώων θυμάτων» είναι και αυτά «προϊόντα» της ραγδαίας τεχνολογικής ανάπτυξης.

B1.

- i. Λάθος («Την ακόμα πιο τραγική διαφορά...οι βομβιστές», 3^η παράγραφος)
- ii. Λάθος («Αλλά εδώ ενεδρεύει...είναι αδύνατο να...εξουσία τους», 5^η παράγραφος)
- iii. Σωστό («Ακόμα κι αν κατόρθωναν...του Νέου Κόσμου», 5^η παράγραφος)
- iv. Σωστό («Ουτοπική, όμως, ... οι δεύτεροι θα χτυπήσουν», 6^η παράγραφος)
- v. Λάθος («Το παλαιό «δίκαιο του...το εφικτότατο», 8^η παράγραφος)

B2. Ο συγγραφέας του δεύτερου μη λογοτεχνικού κειμένου δείχνει απόλυτα βέβαιος και πειστικός ως προς τη μάταιη και αδιέξοδη προσπάθεια που καταβάλλουν οι αδύναμες και ενδεείς χώρες, αφενός για να αποτρέψουν την υποταγή και την εκμετάλλευσή τους από τον «Πρώτο» Κόσμο (τα πλούσια κράτη της Δύσης) και, αφετέρου, για να «καταλύσουν» αυτήν την εις βάρος τους υπεροχή, που αποτελεί τρόπον τινά μια «ύβρη» για τις ίδιες.

Αυτό το επιτυγχάνει, καταρχάς, με την επίκληση στον τρόπο πειθούς της λογικής. Όλη η πέμπτη παράγραφος συνιστά ένα επιχείρημα (το κυριότερο, εδώ, μέσο πειθούς λογικής), που αποτελείται από δύο προκείμενες και ένα συμπέρασμα.

Ειδικότερα:

Μείζονα προκείμενη: 1. Όσα πλήγματα κι αν καταφέρουν στους «πλουσιόσαυρους», όσα δημόσια ή μη οικοδομήματα κι αν ανατινάξουν, όσες χιλιάδες πολίτες κι αν σφαγιάσουν, είναι *αδύνατο* να τους φτωχύνουν απ' τ' αρίφνητα αγαθά τους, ν' αποδυναμώσουν την ανεξάντλητη αρματωσιά τους, να τους επιβάλουν την πίστη τους και την εξουσία τους

Ελάσσονα προκείμενη: 2. Ακόμα κι αν κατόρθωναν να εξοντώσουν τους νυν ηγέτες τους – πολιτικούς, οικονομικούς κλπ. – τη θέση τους θα έπαιρναν αμέσως άλλοι, ακόμα πιο ασυμβίβαστοι, ακόμα πιο συνασπισμένοι, ακόμα πιο ανελέητοι σε «μέτρα ασφάλειας», αφού θα είχαν πια την πάγκοινη συγκατάθεση των πολιτών τους να αμυνθούν κατά των μαζο-δολοφόνων και να εξαφανίσουν από προσώπου Γης τους υπονομευτές της ευπορίας και της «τάξης» του Πρώτου και του Νέου Κόσμου.

Συμπέρασμα: Έτσι, θα θυσιάζονται όλο και πιο πολλοί αμέτοχοι κι απ' τα δύο «στρατόπεδα», ενώ θα μένουν σώοι, ανέπαφοι και «δικαιωμένοι» οι ένθεν κακείθεν μεγαλομέτοχοι στρατοπεδάρχες και στρατηλάτες, που κινούν τους πολέμους και ψωμίζονται απ' αυτούς. ⇒ Αλλά εδώ ενεδρεύει και η **ουτοπία** τους.

Επίσης, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί εδώ και επίκληση στον τρόπο πειθούς του συναισθήματος. Ειδικότερα, ως μέσα πειθούς συναισθήματος, αξιοποιεί τη μέθοδο της περιγραφής («Ακόμα κι αν κατόρθωναν να εξοντώσουν... του Πρώτου και του Νέου Κόσμου»), την αφήγηση («όσα δημόσια ή μη οικοδομήματα κι αν ανατινάξουν, όσες χιλιάδες πολίτες κι αν σφαγιάσουν...»), την ειρωνεία («πλουσιόσαυρους», «τ' αρίφνητα αγαθά τους» κ.λπ.), το συγκινησιακά φορτισμένο λόγο («να αμυνθούν κατά των μαζο-δολοφόνων»), τη λόγια διατύπωση («ενεδρεύει η ουτοπία τους», «της ευπορίας», «ένθεν κακείθεν»), τον αντιπονητικό λόγο («πλουσιόσαυρους», «μαζο-δολοφόνων»), σχήματα λόγου (μεταφορές => «αποδυναμώνουν την ανεξάντλητη αρματωσιά τους», «να εξαφανίσουν από προσώπου Γης τους υπονομευτές της ευπορίας», *ασύνδετο σχήμα* => «Έτσι, θα θυσιάζονται,...απ' αυτούς», *κοσμητικά επίθετα* => «δημόσια οικοδομήματα», «αρίφνητα αγαθά», «ανεξάντλητη αρματωσιά», *εικόνες* => «όσα...οικοδομήματα κι αν ανατινάξουν»), σημεία στίξης (εισαγωγικά => «τάξης» => ειρωνεία και μεταφορά, «στρατόπεδα» => μεταφορά,

«δικαιωμένοι» ⇒ ειρωνεία), υποτακτική («να τους φτωχύνουν», «ν' αποδυναμώσουν»).

Σε ό,τι αφορά **στις γλωσσικές επιλογές**, η γλώσσα που χρησιμοποιείται εδώ είναι, κατά το πλείστον, λόγια, φροντισμένη, επίσημη («ενεδρεύει», «αρίφνητα») με πολλά, ωστόσο, στοιχεία προφορικότητας και απλοϊκής διατύπωσης, σχεδόν αντιποιητικής («μένουν σώοι», «ψωμίζονται»). Ο χρόνος που κυριαρχεί είναι ο Ενεστώτας («είναι αδύνατο» και δηλώνει το παρόν και τη διάρκεια σε αυτό) και, λιγότερο, ο Μέλλοντας («θα θυσιάζονται»). Η έγκλιση είναι, κυρίως, η Οριστική («κινούν») και, δευτερευόντως, η Υποτακτική («να τους επιβάλουν»). Η Οριστική έγκλιση δηλώνει το σίγουρο, το βέβαιο, το πραγματικό, ενώ η Υποτακτική δηλώνει επιθυμία και ευχή. Το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί σε όλη την παράγραφο είναι το γ' πληθυντικό («ανατινάξουν», «εξοντώσουν»), διότι το τρίτο ρηματικό πρόσωπο δηλώνει αντικειμενικότητα, αυστηρότητα, απρόσωπο ύφος, ουδετερότητα, επισιμότητα.

- B3.** Η πρόθεση του συγγραφέα είναι να προβληματίσει τους αναγνώστες του ως προς το πόσο πολύ έχουν αλλάξει οι «κλασικές συντεταγμένες» και οι συσχετισμοί δυνάμεων στους σύγχρονους πολέμους. Όπως ισχυρίζεται από την αρχή του κειμένου του, οι πόλεμοι του 21^{ου} αιώνα διεξάγονται πλέον πέρα από την κλασική τους μορφή (δηλ. δυο ή περισσότερες υπερδυνάμεις εμπλέκονται σε γενικής κλίμακας σύρραξη, για να αυξήσουν τα γεωγραφικά τους οφέλη και τη γεωστρατηγική τους επιρροή), αφού μια «αόρατη υπερδύναμη» (η τρομοκρατία και οι απανταχού θιασώτες της) επιτίθεται απροσδόκητα σε ένα μεγάλο αριθμό χωρών, που αδυνατούν να υπερασπιστούν την ακεραιότητά τους, μιας και αγνοούν μια σειρά από παράγοντες, όπως τον τρόπο της εισβολής στα εδάφη τους, τον τόπο της «επιχείρησης» του «αόρατου» εχθρού και, φυσικά, τον χρόνο. Έτσι, όμως, ανατρέπεται και το «δίκαιο του ισχυρότερου» που, χιλιετίες τώρα, καθόριζε τη μοίρα ή, έστω, την έκβαση των κατά τόπους συρράξεων. Οι πρώην ισχυροί αισθάνονται αδύναμοι να υπερασπίσουν τα «πάτρια εδάφη» τους, ενώ οι πρώην ανίσχυροι έχουν καταστεί πρωταγωνιστές ενός άκρως αμφίρροπου σκηνικού, που το στήνουν και το ξεστήνουν, ανάλογα προς τα συμφέροντά τους ή άλλης φύσεως «ελατήρια». Αν σε αυτά όλα συνυπολογιστεί ότι οι υπερδυνάμεις απαντούν με ακόμη πιο σκληρό

τρόπο στην ωμότητα των τρομοκρατών (οπότε και οι τελευταίοι παίρνουν νέα αφορμή για να αντεκδικηθούν και, μάλιστα, ακόμη πιο σκληρά) και ότι τα χτυπήματα είναι τις πιο πολλές φορές «τυφλά», με θύματα και δικαίους και αδίκους, τότε γίνεται αντιληπτό ότι όλος ο πλανήτη εισέρχεται σε ένα κυκεώνα ανατροπών και ανακατατάξεων, σε έναν ατέρμονο «φαύλο κύκλο», από τον οποίο πολύ δύσκολα θα μπορέσει να απεμπλακεί γρήγορα και, πόσω μάλλον, αναίμακτα και ειρηνικά.

Τον προβληματισμό του αυτό ο συγγραφέας επέλεξε να τον υπηρετήσει -και στις δυο παραγράφους- με τον τρόπο ανάπτυξης της σύγκρισης – αντίθεσης, εφόσον συγκρίνει και αντιθέτει («Απ' τη μια...απ' την άλλη» 8^η παράγραφος, «Όσο περισσότερο..., τόσο πιο αιμοδιψείς... βομβοκράτες», 9^η παράγραφο κ.λπ.) δύο μεγέθη («οι επιφανείς», οι «δυνατοί» αλλιώς, και οι «εξ ορισμού ανίσχυροι») που ανήκουν στην ίδια κατηγορία (των υποκινητών- ενορχηστρωτών της παγκόσμιας τρομοκρατίας). Και στις δυο παραγράφους, ο συντάκτης του κειμένου συγκρίνει και αντιθέτει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των δύο άτυπων εχθρών εκ παραλλήλου, για να καταδείξει ότι, όσο περισσότερο υιοθετεί ο ένας αντίπαλος αθέμιτες μεθόδους, τόσο πιο αδιαφανή και σκληρά θα είναι και τα αντίμετρα που θα λαμβάνει ο άλλος αντίπαλος πόλος και τανάπαλι, με αποτέλεσμα την ακόμη μεγαλύτερη καταβύθιση των εμπλεκόμενων στο τέλμα, στην ανυποληψία και στο εν γένει αδιέξοδο.

- Γ. Ο Άνταμ Ζαγκαγιέφσκι συνιστά στο αναγνωστικό του κοινό, αν θέλει να ξεπεράσει –το συντομότερο δυνατό- μια οποιαδήποτε πολύνεκρη τραγωδία που προκλήθηκε από τρομοκρατική απόπειρα, να προσπαθήσει να επανεκτιμήσει την ομορφιά του φυσικού κόσμου που το περιβάλλει, όπως, φυσικά, και τα μαγευτικά καλοκαίρια που εξασφαλίζει στον άνθρωπο («Θυμήσου...την πάχνη», στιχ.3-5), σε αντιδιαστολή, βέβαια, προς την εγκατάλειψη και την ερημοποίηση του περιβάλλοντος, που προκαλεί ένα ευρείας κλίμακας τρομοκρατικό χτύπημα σε μια περιοχή («Τις τσουκνίδες...εξορισμένων», στιχ.6-8). Ο ποιητής μας πρεσβεύει τη θέση ότι έστω και ένας ακρωτηριασμένος από τον άνθρωπο κόσμος, του προσφέρει –ακόμη, τουλάχιστον- πολλές αφορμές και κίνητρα, για να τον λατρέψει και να τον σεβαστεί εξ αρχής. Σε περίοδο ειρήνης, μπορεί, φερειπείν, ο οποιοσδήποτε να απολαύσει

αμέριμνα και απρόσκοπτα θαλασσινά ταξίδια, ενώ, στα μεθεόρτια ενός τρομοκρατικού χτύπηματος, η θαλάσσια συγκοινωνία σταματά και τα πλοία σαπίζουν στις μαρίνες. Πάντα, ένα «τυφλό» πολύνεκρο χτύπημα πανικοβάλλει τα θύματά του και, ιδίως, τον άμαχο πληθυσμό, που εγκαταλείπει άρον άρον τα εδάφη του, προς αναζήτηση καλύτερης τύχης («Είδες τους πρόσφυγες...πουθενά», στίχ.13-14). Μόνο οι τρομοκράτες χαίρονται με την αναμπουμπούλα και τον όλεθρο που σκορπούν, κανείς άλλος («...άκουσες τους...χαρούμενα», στίχ.15-16). Στους τελευταίους του στίχους το ποιητικό μας υποκείμενο προτρέπει τους αναγνώστες του να χαίρονται κάθε ανέμελη στιγμή τους, είτε στον προσωπικό τους χώρο είτε στο περιβάλλον -αστικό ή φυσικό, λίγη σημασία έχει- αφού η Φύση και οι Τέχνες είναι ακόμη σε θέση να επουλώσουν τα «τραύματα» που προκαλεί η άπληστη και αρρωστημένη φύση του ανθρώπου, κάτι που, άλλωστε, έκαναν και σε αλλοτινές δύσκολες εποχές και πάντα («Θυμήσου...και επιστρέφει», στίχ. 17-29).

Στους κειμενικούς δείκτες ξεχωρίζουν το **β' ρηματικό πρόσωπο** («Προσπάθησε», «θυμήσου» κ.λπ.), που διευκολύνει τον ποιητή μας να αποταθεί στον κάθε αναγνώστη του εξατομικευμένα, ωσάν να μας απευθύνει μια ξεχωριστή πρόσκληση. Άλλωστε, το β' πρόσωπο είναι και το πρόσωπο της διά ζώσης επικοινωνίας. Επίσης, πλεονάζει και η **χρήση της προστακτικής έγκλισης** («Πρέπει να», «Γύρισε», «Δόξασε» κ.λπ.), που βοηθά το δημιουργό να αναδείξει τον επιτακτικό χαρακτήρα της εφαρμογής όσων μας προτείνει, μιας και για αυτόν συνιστούν, το πιθανότερο, τις πιο ενδεδειγμένες λύσεις, που καλείται μια κοινότητα ανθρώπων ή ένας λαός να υιοθετήσουν μπροστά στον ανήκεστο πόνο που βιώνουν μετά από ένα βαρύ τρομοκρατικό χτύπημα. Ακόμη, κατισχύουν τα **σχήματα λόγου** [π.χ. μεταφορές (π.χ. «ακρωτηριασμένο κόσμο», «άγριες φράουλες», «Γύρισε με τη σκέψη σου» κ.λπ.) και πολυσύνδετο («Δόξασε...και επιστρέφει»)], που προσδίδουν ζωντάνια και παραστατικότητα στο κείμενο, συσσωρευση, πολλαπλότητα και έμφαση. Τέλος, στο ποίημα απαντά ο **αφηγηματικός τρόπος της περιγραφής** («Θυμήσου τις μακρές...πάχνη», «...τις στιγμές...δωμάτιο...»), της **αφήγησης** («Είδες τους πρόσφυγες να κατευθύνονται...», «με την κουρτίνα να τρεμοπαίζει...», «φύλλα που στροβιλίζονταν...») και **αφηγηματικά σχόλια** («ακρωτηριασμένο κόσμο», «άγριες φράουλες», «μεθοδικά επικαλύπτουν» κ.λπ.), που προσδίδουν μεγάλη εκφραστική ποικιλία στον ποιητή μας.

Δ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Τόπος, 18/4/2020

Αξιότιμοι διαχειριστές του «portal» «Protagon»,

Σας απευθύνω αυτή την επιστολή, ως μαθητής της τρίτης τάξεως του λυκείου μου, με πρόθεση να μοιραστώ μαζί σας κάποιες σκέψεις μου πάνω στο βαθμό επικινδυνότητας της τρομοκρατίας στις μέρες μας, τόσο ως προς την ιδεολογική της θεμελίωση όσο και ως προς την εκτελεστική της δεινότητα. Η τρομοκρατία, ως γνωστόν, έχει αλλάξει άρδην τις ισορροπίες δυνάμεων στον πλανήτη και έχει διασαλεύσει σοβαρά όλες τις σταθερές που μας κληροδότησε, στο βαθμό, βέβαια, που το έκανε και αυτός, ο εικοστός αιώνας. Επιτρέψτε μου, λοιπόν, με αφορμή και το σχετικό σας αφιέρωμα, να σας εξηγήσω τους λόγους που συνέβη αυτό.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Οι λόγοι για τους οποίους η τρομοκρατία σήμερα είναι πιο επικίνδυνη από ποτέ, τόσο ως προς τη φιλοσοφία και την εν γένει στρατηγική της όσο και ως προς την επιχειρησιακή της δράση (σύμφωνα προς το υποστηρικτικό υλικό των δύο μη λογοτεχνικών κειμένων)

- Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών συνέβαλε αποφασιστικά στην αλλαγή της φύσης των τρομοκρατικών χτυπημάτων. Λόγω της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης στα μέσα μεταφοράς, τα μέσα ενημέρωσης και τον χρησιμοποιούμενο οπλισμό, τα τρομοκρατικά κρούσματα έγιναν πιο επικίνδυνα, πιο απρόβλεπτα, πιο ολέθρια.
- Οι τρομοκράτες εκμεταλλεύονται τη δύναμη της τηλεόρασης και του διαδικτύου για να οργανώσουν και να μεταδώσουν σε παγκόσμια κλίμακα τα πλήγματά τους. Έτσι, δεν καταφεύγουν τόσο σε πολέμους κατά κρατών, στρατών, σε μάχες εκ παρατάξεως ή βομβαρδισμούς στρατιωτικών στόχων ή και πόλεων. Διενεργούν περισσότερο εκρηκτικές επιθέσεις κατά «συμβολικών» κτιρίων ή πολυσύχναστων αστικών χώρων, σκοτώνοντας αγνώστους και θυσιαζόμενοι και εκείνοι μαζί τους.
- Μάλιστα, συνηθίζουν να βάζουν στο σημάδι όσους λαούς συνιστούν –με τα δικά τους κριτήρια και σταθμά- άρνηση και θανάσιμη απειλή κατά των θρησκευτικών, πολιτικών και όποιων άλλων «πιστεύω» και φιλοδοξιών τους – ακόμα και της επιβίωσής τους.
- Επίσης, μπορούν, μέσω του διαδικτύου να αποκτήσουν άμεσα και ταχύτατα τις πληροφορίες που χρειάζονται και να «σκηνοθετήσουν» ένα χτύπημά τους οπουδήποτε στον πλανήτη, σε οποιαδήποτε «γωνιά» του, προκειμένου να

σκορπίσουν τον πανικό, πόσο μάλλον όταν ξέρουν ότι οι ενέργειες τους θα μεταδοθούν με απευθείας συνδέσεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Και λειτουργούν κατά αυτόν τον τρόπο, διότι «ό,τι δεν καταγράφεται στην κάμερα, είναι σαν να μην έχει συμβεί ποτέ».

- Τα τρομοκρατικά χτυπήματα έχουν γίνει πολύ πιο αιματηρά από τότε που τα ΜΜΕ δίνουν έμφαση σε αυτά, με στόχο έναν πολύ υψηλό αριθμό αθώων θυμάτων και βασική επιδίωξη την τρομοκράτηση μεγάλων τμημάτων πληθυσμού. Έτσι, θύματα αυτού του πολέμου δεν είναι μόνο οι ένοπλοι αντίπαλοι, αλλά – στη συντριπτική πλειοψηφία τους – *άοπλοι, άμαχοι, ανυπεράσπιστοι, περαστικοί*, που καμιά δεν έχουν σχέση με τις «εχθρικές» κυβερνήσεις κι εξουσίες, με τα «κέντρα αποφάσεων», που τόσο τα μισούν οι βομβιστές, επειδή τα θεωρούν υπαίτια της δικής τους δυστυχίας. Αυτό το είδος πολέμου κατά των αν-εύθυνων και των άφταιγων, κατά των «ανθρώπων του δρόμου» είναι ένα νέο είδος πολέμου που, ξαφνικά κι αναίτια, εμφανίστηκε στην καθημερινότητα εκατομμυρίων ανθρώπων και ανέτρεψε όλα όσα γνωρίζαμε για τη φύση του πολέμου και τους σκοπούς πρόκλησής του μέχρι πρότινος. Ένα ερώτημα, επομένως, που χρήζει διερεύνησης είναι **πώς** οι αμυνόμενοι θα πολεμήσουν στρατούς-φαντάσματα, μαχητές-σκιές, όπλα ανεξινίαστα – που απειλούν κάθε στιγμή, κάθε πόλη, κάθε χτίριο, κάθε δρόμο, κάθε ανθρώπινη ομάδα, ανύποπτη, ανυπεράσπιστη, στο έλεος ανθρώπων χωρίς έλεος;

- Η ιδεολογία, λοιπόν, διαφοροποιείται πολύ σε σχέση με το παρελθόν. Όπως επίσης, και η μορφή των ομάδων που απαρτίζουν τις τρομοκρατικές οργανώσεις, καθώς και οι σχέσεις και ο κώδικας επικοινωνίας μεταξύ των μελών τους. Οι τρομοκρατικές ομάδες είναι πιο πολυπληθείς και πιο ανοιχτές σε σχέση με το παρελθόν.

- Όμως, ο πόλεμος αυτός δεν είναι τόσο σύγκρουση ισχυρών κατά ισχυρών (ή περίπου) αλλά πόλεμος **φτωχών** (της Ανατολής) **κατά πλουσίων** (της Δύσης) και των συμμάχων ή συμπαραστατών τους. Η ευμάρεια των «δυνατών» – που αντλείται κατά ένα μεγάλο μέρος, από την υποταγή και την εκμετάλλευση των αδύναμων χωρών – συνιστά για τις τελευταίες, «ύβρη» και πρόκληση κατά των αδύναμων, και επιχείρημα μέγα για τους ηγέτες τους, που μανιάζουν να καταλύσουν αυτή την υπεροχή και τους υπερέχοντες.

- Η τρομοκρατία, δηλαδή, έχει ουσιαστικά δύο πρωταγωνιστές: Απ' τη μια, τους αμέτρητους στρατούς και τα τέλεια όπλα των δυνατών, αλλά και την *τέλεια άγνοιά τους* για τον χρόνο, τον τόπο και τα μέσα της επίθεσης – και, απ' την άλλη, μερικούς αυτόχειρες και κάμποσους τόνους εκρηκτικών,

όπως και την *τέλεια γνώση* των σκοπών και των στόχων τους. Το παλαιό «δίκαιο του ισχυροτέρου» ανατρέπεται: οι εξ ορισμού «επιφανείς» πανίσχυροι μένουν *ανίσχυροι* μπρος στους εξ ορισμού ανίσχυρους, επειδή ετούτοι διαθέτουν την ασύλληπτη ισχύ της αφάνειας και του αιφνιδιασμού. Κι ακόμα, επειδή οι πρώτοι κατέχονται από *έρωτα ζωής* – έστω και εις βάρος των άλλων – ενώ οι δεύτεροι, από *λατρεία θανάτου* των άλλων και του εαυτού τους. Για τούτους, το ανέφικτο «*ευ ζην*» έχει αντικατασταθεί με το (κατά την πίστη τους) «*ευ θνήσκειν*»¹², το εφικτότατο.

• Και δεν βλέπουν (δηλαδή, δεν θέλουν να βλέπουν), τόσο οι επιτιθέμενοι αόρατοι όσο και οι αμυνόμενοι ορατότατοι, πως **ο καθένας τους παίζει το παιχνίδι του άλλου**: Όσο περισσότερο αχόρταγοι δείχνονται οι κάθε «-κράτορες» και «-άρχες», τόσο πιο αιμοδιψείς θα γίνονται οι βομβοκράτες... όσο περισσότερο αδιαφορούν οι υπερεύποροι για τις τύχες και το μένος των απόρων, τόσο περισσότερο θ' απλώνεται και θα εντείνεται των απόρων ο φονικός οίστρος... και όσο περισσότερο η τρομοκρατία θα μανιάζει και θα θεριεύει, τόσο πιο πολύ θα φουντώνει, θα δικαιώνεται, θα «αγιοποιείται» η αντίδραση των αμυνόμενων και η μέγγενή¹⁴ τους επί δικαίων και αδίκων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Κλείνοντας κάπου εδώ την επιστολή μου, διερωτώμαι το εξής: ποιος χέφρων άνθρωπος μπορεί να νιώθει περήφανος ή έστω εφηνουασμένος από τη προαναφερθείσα κατάσταση; Η τρομοκρατία αλλάζει και αλλάζει και ο κόσμος μας μαζί της. Και, όσο περνάνε τα χρόνια, εκείνη μεταμορφώνεται σε ένα πολυπλόκλαμο τέρας που αντιμετωπίζεται όλο και πιο δύσκολα. Ως μόνο ανάχωμα σε αυτή την «κατρακύλα» φαντάζει η παιδεία και η έγκαιρη ευαισθητοποίηση των λαών. Ποιος θα την κάνει, όμως, όταν ελατήριο των πρακτικών των κυβερνήσεων και των χειραγωγημένων λαών είναι εδώ και αιώνες η απληστία και ο αθέμιτος ανταγωνισμός; Αλλάζει, άραγε, έτσι εύκολα η φύση του ανθρώπου;

Με εκτίμηση
[Ονοματεπώνυμο]
[Υπογραφή]

Επιμέλεια: Σκιαδαρέσης Χρήστος

8^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Αν ο έρωτας μεταξύ δυο ανθρώπων δεν καταστραφεί, μετατρέπεται σε μια ουσιαστική σχέση, με τον όρο όμως να εργάζονται και οι δύο σύντροφοι πολύ με τον εαυτό τους και να εξελίσσονται. Να παραμερίζουν, μ' άλλα λόγια, τους μικροεγωϊσμούς τους και να καταπολεμούν ο καθένας τα πάθη του. Αν τα βρουν με τους εαυτούς τους και τους εμπιστευτούν, είναι επαγωγικά βέβαιο ότι θα εμπιστευτούν και τους συντρόφους τους. Και αν ζουν και πολύ καιρό μαζί τους, τότε θα κατανοούν πιο εύκολα τα λάθη τους όπως και τις πηγές προέλευσής τους. Θα γίνουν ο ένας προέκταση του άλλου και η αγάπη θα δένει το ζευγάρι. Θα τα μοιράζονται όλα με χαρά και θα συναισθάνεται ο ένας τον άλλο όπου και αν βρίσκεται, είτε πλάι πλάι είτε μακριά.

B1.

- i. Λάθος («Λέμε για την αγάπη...χημικό φαινόμενο»)
- ii. Σωστό («Αγάπη για τους αρχαίους...τους γύρω σου»)
- iii. Σωστό («...η Αγάπη δεν είναι ένα πράγμα...πεθαίνει»)
- iv. Λάθος («Η Αγάπη είναι το κίνητρο...τα πάντα»)
- v. Σωστό («Η Αγάπη είναι το μόνο πράγμα...αντιμετωπίζει»)

- B2.** Δύο εκφραστικοί τρόποι με τους οποίους επιχειρεί ο συγγραφέας του πρώτου μη λογοτεχνικού κειμένου να προσεγγίσει τους αναγνώστες του είναι, καταρχάς, ο επιγραμματικός - μικροπερίοδος λόγος και, κατά δεύτερον, η κυριολεκτική - δηλωτική διατύπωση.

Ο επιγραμματικός - μικροπερίοδος λόγος (π.χ. στην πρώτη παράγραφο) στηρίζεται στην παρατακτική σύνδεση, είναι απλός και σαφής και δίνει γρήγορο ρυθμό στον λόγο. Προφανώς, επιλέχθηκε από τον συντάκτη για να προσδώσει ζωντάνια στη διατύπωση και για να γίνει πιο εύκολα κατανοητός από τον αναγνώστη.

Ο δεύτερος εκφραστικός τρόπος που κυριαρχεί στο κείμενο είναι ο κυριολεκτικός - δηλωτικός («Όλοι γνωρίζουμε...ουσιαστική σχέση»). Ο συγγραφέας δείχνει ότι έχει την ικανότητα να βρίσκει την κατάλληλη λέξη για την παραμικρή έννοια, σκέψη ή ιδέα που θέλει να εκφράσει. Με την κυριολεξία, ο συντάκτης δίνει στο λόγο του ακρίβεια και σαφήνεια,

άρα κατορθώνει όχι απλώς να ενημερώνει αλλά ακόμη και να πείθει - για τον παραμικρό ισχυρισμό του- ακόμη και τον πιο καχύποπτο αναγνώστη, μιας και είναι ευσύνοπτος και απόλυτα ξεκάθαρος ως προς την ουσία όσων θέλει να μεταδώσει.

B3.

α. «Το τι είναι η Αγάπη, εξαρτάται από το πού βρισκόμαστε σε σχέση με αυτήν. Όταν βρισκόμαστε ασφαλείς μέσα της, μπορούμε να την αισθανόμαστε τόσο φυσική και απαραίτητη, όσο τον αέρα – υπάρχουμε μέσα της χωρίς καλά καλά να το προσέχουμε. Όταν τη στερηθούμε, μπορούμε να τη νιώθουμε σαν εμμονή. Να μας εξαντλεί, σχεδόν σα σωματικός πόνος. [...] Αυτό που μας χωρίζει από την αγάπη, τα εμπόδια που μπαίνουν ανάμεσά μας. Αυτές τις στιγμές που προσπαθούμε να ξεπεράσουμε τα εμπόδια, η Αγάπη είναι τα πάντα».

Όσο η παράγραφος ήταν διατυπωμένη σε β' ενικό πρόσωπο, το ύφος ήταν ζωντανό, οικείο, άμεσο, αφού το β' πρόσωπο είναι το κατεξοχήν πρόσωπο του διαλόγου και της διά ζώσης επικοινωνίας. Μόλις, όμως, τη μετασχημάτισαμε σε α' πληθυντικό πρόσωπο, το ύφος τροποποιήθηκε, αφού το συγκεκριμένο πρόσωπο φανερώνει μετριοφροσύνη και απουσία έπαρσης ή ελιτίστικου πνεύματος, μιας και ο γράφων ταυτίζεται με το αναγνωστικό του κοινό, συμμετέχει συναισθηματικά στις ιδέες του, συμμερίζεται τις ανησυχίες του και δεν εκπροσωπεί αποκλειστικά προσωπικές του θέσεις. Το α' πληθυντικό πρόσωπο προσδίδει ακόμη κύρος και βαρύτητα στα λόγια του συγγραφέα, ενώ, παράλληλα, τον βοηθά να επισημάνει τις ορθές διαστάσεις του προβλήματος, καθώς και να υπογραμμίσει την κοινή ευθύνη για την αντιμετώπισή του.

β. Προτιμήθηκε η ενεργητική σύνταξη, προφανώς για να τονιστεί το υποκείμενο που ενεργεί (εδώ, ο εγκέφαλος). Επίσης, χάρη στην ενεργητική φωνή, το νόημα γίνεται πιο σαφές και το ύφος πιο απλό, ζωνρό και άμεσο.

Πώς μετατρέπεται η σύνταξη από ενεργητική σε παθητική:

«Στην πραγματική αγάπη ή στο πραγματικό δέσιμο και στην πραγματική αφοσίωση απελευθερώνεται ένας τεράστιος συνδυασμός ορμονών από τον εγκέφαλο: Φερομόνες, Ντοπαμίνη, Νορεπινεφρίνη, Σεροτονίνη, Ωκυτοκίνη και βαζοπρεσίνη (ADH)».

Γ. Το ποίημα του Χαλίλ Γκιμπράν «Όταν η αγάπη σε καλεί», είναι μια υμνωδία, ένας διθύραμβος στην αγάπη. Βέβαια, ο ποιητής μας δεν εξωραΐζει το ευγενέστερο αυτό συναίσθημα του ανθρώπου, αλλά προσπαθεί να το προσεγγίσει όσο πιο πολύπλευρα και ρεαλιστικά μπορεί, ώστε να φωτίσει τόσο τις φανερές όσο και τις αθέατες όψεις του. Να αναδείξει και τις άκρως ελκυστικές αλλά και τις ομολογουμένως επώδυνες πλευρές του, τις αντισταθμιστικές. Εν προκειμένω, λοιπόν, από τη μία παροτρύνει τους αναγνώστες του να μην λιποψυχούν, όποτε η αγάπη, «τους κλείνει το μάτι» ή τυχαίνει στο διάβα τους («Όταν η αγάπη... ακολούθησέ την»), αλλά να της παραδίνονται με όλη τους την προθυμία και καλοπιστία («Και όταν τα φτερά της... παραδώσου»). Από την άλλη, όμως, παραδέχεται ότι η αγάπη επιφυλάσσει και πολλές δυσάρεστες εκπλήξεις σε όποιον τη «βιώσει», εκπλήξεις που μεταφράζονται σε αναποδιές, ανατροπές, ανακατατάξεις και απογοητεύσεις πολλών μορφών («...τα μονοπάτια της είναι τραχιά και απότομα», «μόλο που το σπαθί...σε πληγώσει», «μόλο που η φωνή της...ερημώνει τον κήπο»). Η αγάπη ή που θα σε «εξυψώνει» ή που θα σε αποκαθηλώνει. Δεν υπάρχει μέση οδός. Άλλοτε σε απογειώνει στους ουρανούς κι άλλοτε σε συνθλίβει στα Τάρταρα. Είναι Ανάσταση, είναι, όμως, και Γολγοθάς («Γιατί όπως η αγάπη...σταυρώσει»). Διότι άλλοτε σε σπκώνει πέντε πόντους από τη γη, κι άλλοτε, πάλι, σε «κλαδεύει», μέχρι να σε «κουτσουρέψει» («Κι όπως είναι...το κλάδεμά σου»). Ωστόσο, ο Γκιμπράν, αν και ομολογεί τη διχοστασία αυτή, επιμένει ότι η στροφή στην αγάπη είναι μονόδρομος, έστω και κακοτράχαλος. Απλώς, πρέπει να γίνεις πιο κιμπάρης μαζί της, να πάρεις χωρίς πολλές περιαιτολογίες την ευθύνη πάνω σου και να ορμήσεις στην πρόκληση, ανεξαρτήτως των απωλειών που θα έχεις.

Οι κειμενικοί δείκτες που κυριαρχούν στο ποίημα είναι το **β' ρηματικό πρόσωπο** (ο ποιητής μας απευθύνεται σε ένα «εσύ», πιθανόν στον οποιοδήποτε αναγνώστη του, για να γίνει πιο φιλικός και οικείος μαζί του, κάτι που το επιτρέπει, αν όχι το επιτάσσει, και το θέμα με το οποίο καταπιάνεται), η **οριστική** (για να δηλώσει με τρόπο σίγουρο, βέβαιο και πραγματικό τις συνέπειες που προκαλεί η αγάπη στην ψυχосύνθεσή μας) και η **προστακτική έγκλιση** (για να παροτρύνει, να εμψυχώσει ο ποιητής τους αναγνώστες του να εμπιστευτούν την αγάπη, όσο και αν συχνά «κοστίζει» ως επιλογή), ενώ στους γραμματικούς χρόνους επικρατεί ο ενεστώτας (για να τονιστεί η κατ' επανάληψη συναγωγή κάποιων πανομοιότυπων συμπερασμάτων). Το ποίημα επιστρατεύει

ακόμα και τις αφηγηματικές τεχνικές της περιγραφής («Όταν η αγάπη σε καλεί....πληγώσει»), της **αφήγησης** («Γιατί όπως η αγάπη σε...σταυρώσει», «Κι όπως ανεβαίνει ως την... τρεμοσαλεύουν στον ήλιο»), του **διαλόγου** (με βουβό αποδέκτη) και των **αφηγηματικών σχολίων** («μονοπάτια...τραχιά και απότομα», «η φωνή της μπορεί...κήπο»). Ο διάλογος και η αφήγηση, ως πράξεις επικοινωνίας, προϋποθέτουν δύο πρόσωπα, τον πομπό – αφηγητή και τον αποδέκτη της αφήγησης, ώστε, έστω και εικονικά – φασματικά, να αναδυθεί περισσότερη ζωντάνια και δραματικότητα στα εξιστορούμενα. Η περιγραφή φωτίζει πιο λεπτομερώς τα επιμέρους στοιχεία των ιδιοτήτων της αγάπης, ενώ τα αφηγηματικά σχόλια αποτυπώνουν με ενάργεια και σαφήνεια τις κρίσεις και τα συναισθήματα του δημιουργού για αυτήν.

Δ.

«Αγάπη: ο πιο ισχυρός ψυχικός δεσμός»

Πόσοι και πόσοι στοχαστές ανά την υφήλιο και ανά εποχή δεν έχυσαν τόνους μελάνης, για να περιγράψουν, να υμνήσουν, να εκθειάσουν ή ακόμη και να φιλοσοφήσουν πάνω σε αυτό το μοναδικό συναίσθημα συμπάθειας και αφοσίωσης που αναπτύσσουν μεταξύ τους οι άνθρωποι, την αγάπη! Έναν από τους ισχυρότερους ψυχικούς δεσμούς που ενώνουν τους ανθρώπους, που τους προάγουν ηθικά και πνευματικά και τους μεταρσιώνουν σε σφαίρες ανώτερες και ιδανικές.

Βέβαια, για να κατέχει την προεξάρχουσα θέση μεταξύ των διαιώνιων ανθρωπιστικών αξιών, αυτό σημαίνει ότι διέπεται από ένα πλήθος ευεργετημάτων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων, που την καθιστούν αυτομάτως την κορυφαία όλων και μακράν ανώτερη και από την πλέον αντίζηλη ανταγωνίστριά της που έρχεται τυχόν δεύτερη.

Καταρχάς, και μόνο από τις μορφές της να την εξετάσει κανείς, διαπιστώνει εύλογα πόσα πολλά είδη σχέσεων επηρεάζει, καλλιεργώντας την αρμονική συνύπαρξη των ανθρώπων και ενισχύοντας το πνεύμα της αυτοθυσίας και της αλληλοπροσφοράς μεταξύ τους. Η αναφορά και μόνο πείθει για του λόγου το αληθές: Μητρική αγάπη, οικογενειακή, αδελφική, συζυγική, φιλική, θεολογική και άλλες. Αγάπη για την πατρίδα, αγάπη για τον πλησίον, τον εαυτό μας, την επιστήμη, τον πολιτισμό, τη φύση, την αληθινή γνώση, την ειρήνη, το σύμπαν και τόσα άλλα. Όταν προσφέρεται ανεξαιρέτως προς όλους και όλα, χωρίς διακρίσεις, όρια ή ιδιοτελή κίνητρα,

τότε πώς μπορεί κάποιος να αμφισβητήσει την κινητήριό της ισχύ και τη μεταμορφωτική της δύναμη; Η αγάπη είναι η προσφιλέστερη όλων των αξιών, γιατί έχει δοκιμαστεί σκληρά μέσα στους αιώνες. Και αν η έμπρακτη της εφαρμογή έχει δικαιώσει «μία φορά» τον άνθρωπο για την εμπιστοσύνη που της δείχνει, η απουσία της έχει «δύο φορές» καταδικάσει ουκ ολίγες κοινωνίες σε καταστροφή και αφανισμό. Ίσως γιατί η ανυστεροβουλία που προϋποθέτει, το πνεύμα αλληλεγγύης, το ανυπόκριτο του χαρακτήρα, η αγνότητα των προθέσεων, η γενναιοψυχία, η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η ταπεινοφροσύνη είναι όλα αρετές που ευνοούνται ή υπονομεύονται από το εκάστοτε σύστημα ηθικών αξιών που διαπνέει τις ανθρώπινες σχέσεις. Άρα, το αξιακό σύστημα της κάθε κοινωνίας ή εποχής είναι αυτό που αντιμετωπίζει, τελικά, την αγάπη ως «αιχμή του δόρατος» ή ως είδος πολυτελείας, που τείνει προς εξαφάνιση.

Η αγάπη είναι η κορωνίδα των αξιών, διότι τις ενσαρκώνει όλες και τελειώνει (=ολοκληρώνει) τον άνθρωπο, ωθώντας τον στη δημιουργία ανώτερων και ωφέλιμων έργων. Αυτό το κατορθώνει, καθώς αποδιώχνει από την ψυχή του κάθε κακία και τη γεμίζει με καλοσύνη και καλοκαγαθία. Για να μπορεί κάποιος να αγαπήσει τον συνάνθρωπο ως εαυτόν, πρέπει να φτάσει στην αυταπάρνηση. Και, για να φτάσει στην αυταπάρνηση, πρέπει πριν από όλα να απαλλαχτεί από πάθη και αδυναμίες, ναρκισσιστικές έξεις και παθολογικούς παρορμητισμούς. Η αγάπη τονώνει αποδεδειγμένα το άτομο με αισιοδοξία και αυτοπεποίθηση, με ανεξάντλητη διάθεση να παλέψει να αλλάξει τον κόσμο γύρω του και μέσα του. Όταν εκπαιδεύεται να καλλιεργεί την αλληλοκατανόηση και τη συγκατάβαση, την υπομονή και την επιμονή, την ανεκτικότητα και τη διαλλακτικότητα, θέτει τα θεμέλια, τις υγιείς βάσεις για την κατάκτηση της εσωτερικής ισορροπίας και την πρόταξη του κοινωνικού συμφέροντος έναντι του ατομικού. Και λέμε «εκπαιδεύεται», διότι όλα, τελικά, είναι ζήτημα παιδείας και κοινωνικών προτεραιοτήτων. Όταν μια κοινωνία επιθυμεί την εύρυθμη συλλογική συμβίωση και την αρμονική συνεργασία μεταξύ των μελών της, υπαγορεύει και προσανατολίζει τον κάθε πολίτη μεμονωμένα στο σεβασμό προς την ανθρώπινη προσωπικότητα, το συνάνθρωπο, τη Φύση, τον Κόσμο. Μόνο έτσι τον παρακινεί να βγει από το τέλμα και από την αδράνεια, να πάψει να βλέπει τα πράγματα ομφαλοσκοπικά, να αναπτύξει κοινωνική δράση και να συνδράμει παντί τρόπω στην καταπολέμηση της κοινωνικής αθλιότητας, απαλύνοντας έτσι τον πόνο και τη θλίψη των χειμαζόμενων συμπολιτών του.

Η αγάπη, επομένως, είναι η μόνη κινητήριος δύναμη που προωθεί το πνεύμα του συναγωνισμού, επιβάλλει τον ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό των κυβερνητικών πολιτικών, προωθεί τις κοινωνικές αρετές και παρωθεί τον κάθε άνθρωπο εξατομικευμένα σε έναν αδιάκοπο προσωπικό αγώνα για αυτοβελτίωση, ηθική καλλιέργεια και πίστη στην ικανότητά της να μορφοποιεί την ανθρώπινη ύπαρξη. Γιατί η αγάπη εμπνέει, διδάσκει, εξευγενίζει, εξισορροπεί. Αν η ανθρωπότητα θέλει να ξεφύγει από όσα τη στραγγαλίζουν, την πνίγουν και τη νεκρώνουν καθημερινά, πρέπει να στραφεί στην αγάπη. Γιατί όπου εδράζει η φιλαλληλία και η στοργή, εκλείπει ο πόνος και η εκμετάλλευση. Και τα δυο μαζί δε γίνεται.

Επιμέλεια: Σκιαδαρέσης Χρήστος

9^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Στο διαδίκτυο, «μοιραζόμαστε» ένα πλήθος προσωπικών πληροφοριών, όπως, τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού μας ταχυδρομείου, τον αριθμό του υπολογιστή, τις σελίδες που επισκεφθήκαμε, μέχρι και το τηλέφωνό μας. Επίσης, δεδομένα από πληροφορίες, που αφορούν το όνομά μας, πληροφορίες εγγραφής, τις προτιμήσεις μας και διαδικτυακές αγορές. Κάποια κοινωνικά Δίκτυα, πάλι, επιτρέπουν την αποστολή φωτογραφιών και την αποθήκευση προσωπικών σημειώσεων, ενώ σε κάποια από τα ιστολόγια χρειάζεται να κάνει κάποιος εγγραφή, για να μπορεί να σχολιάσει, δίνοντας, όμως, έτσι πληροφορίες όπως ηλεκτρονική διεύθυνση, όνομα κ.λπ.

(83 λέξεις)

B1.

Το κείμενο Ι ανήκει στο κειμενικό είδος της Περιγραφής και της Εξήγησης. Στο είδος της Περιγραφής ανήκει, αφού ταξινομεί τους κινδύνους παραβίασης της ιδιωτικής μας ζωής -εξαιτίας της περιδιάβασής μας στο διαδίκτυο- σε κατηγορίες. Μέσα από την παράθεση ενός ευρέως φάσματος κοινών, καθημερινών εμπειριών που έχουμε όλοι οι χρήστες του διαδικτύου, ο συντάκτης προσπαθεί να μας υπενθυμίσει/ γνωστοποιήσει πόσο πολλοί είναι οι κίνδυνοι που εγκυμονούν ακόμη και μέσα από ένα «αθώο» «σερφάρισμά» στον ίντερνετ. Παρατηρούμε χαρακτηριστικά ότι περιγράφει κάθε φορά την ενέργεια στην οποία επιδιδόμαστε (π.χ. όταν στέλνουμε ηλεκτρονικά μηνύματα, όταν συμμετέχουμε σε ομάδες συζητήσεων κ.λπ.) και, κατόπιν, παρουσιάζει τον κίνδυνο που караδοκεί από αυτή την επιλογή μας («μπορεί επίσης να...παραλήπτη», 2^η παράγρ., «...πολύ πιθανόν ο φυλλομετρητής μας...παροχές διαδικτύου», 4^η παράγρ., κ.λπ.). Σε αυτό το κειμενικό είδος κυριαρχεί ο ενεστώτας («τίθενται», «στέλνουμε», κ.λπ.) το α' γραμματικό πρόσωπο πληθυντικού (ο γράφων αναμειγνύει και τον εαυτό του στο πρόβλημα) και το γ' γραμματικό πρόσωπο (όταν κάνει αντικειμενική περιγραφή).

Επειδή, όμως, τα κείμενα της καθημερινότητας δεν είναι ποτέ αμιγή και αμετάβλητα, αλλά υπόκεινται και σε μείξεις και διαφοροποιήσεις, θα μπορούσε το εν λόγω κείμενο να ενταχθεί και στην κατηγορία της Εξήγησης. Και αυτό διότι, ως κείμενο, ενημερώνει τους εφήβους, όπως και οποιονδήποτε χρήστη, στο τι λάθη κάνει και πώς και, κατόπιν, εξηγεί το γιατί συμβαίνουν αυτά τα λάθη. Έτσι, ο συντάκτης, μας εισάγει κάθε φορά στο πρόβλημα, περιγράφοντας το (βλέπε παραπάνω παράγραφο) και ερμηνεύοντας τις αιτίες πρόκλησής του. Οι εξηγήσεις που δίνονται είναι ερμηνευτικές («...προσωπικές πληροφορίες...και όχι μόνο») ή παραδειγματικές (« Πολλοί νεαροί...όνομα κ.λπ.»). Τέλος, χρησιμοποιούνται ρήματα δράσης («προσφέρουμε», «επισκεπτόμαστε», «στέλνουμε» κ.λπ.) σε ενεστώτα χρόνο, καθώς και χρονικά συνδετικά στοιχεία («Όταν») και υποθετικοί σύνδεσμοι («Εάν»).

Το κείμενο II ανήκει στην κατηγορία των Οδηγιών κυρίως, αφού καθοδηγεί τους εφήβους –και όχι μόνο- ως προς το τι πρέπει να κάνουν και πώς πρέπει να προφυλαχθούν, όποτε περιηγούνται στο διαδίκτυο.

Έτσι, προτείνει κάποιες διαδικαστικές οδηγίες, που εμπεριέχουν τον τρόπο με τον οποίο κάποιος χρήστης θα μπορέσει να προστατέψει τον εαυτό του από ενδεχόμενη λάθος έκθεση στον κυβερνοχώρο. Δηλαδή, παρατίθεται ένας κατάλογος, ουσιαστικά, από κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες, από κάποια διαδοχικά βήματα- συμβουλές, που θα επιτύχουν την κατατόπισή μας και την προφύλαξή μας από την επανάληψη των ίδιων σφαλμάτων στο μέλλον. Γι' αυτό και χρησιμοποιούνται ρήματα δράσης σε οριστική, κυρίως, έγκλιση («Διαβάζουμε», «Ανανεώνουμε», «Αλλάζουμε»), χρονικά («όταν») και τροπικά επιρρήματα και φράσεις («Με αυτό τον τρόπο», «τότε») και υποθετικοί σύνδεσμοι («Όταν»).

B2. α.

Στο κείμενο II γίνεται ευρεία χρήση παραδειγμάτων, διότι ο γράφων θέλει να κάνει τον λόγο του πιο άμεσο, οικείο, παραστατικό, ζωντανό και γλαφυρό. Με τα παραδείγματα, κερδίζει ο λόγος του σε πειστικότητα και ευστοχία και επιτυγχάνει να επεξηγήσει, να αποσαφηνίσει και να διευκολύνει τον

αναγνώστη να κατανοήσει όσες απόψεις του έχουν τυχόν αποδοθεί θεωρητικά και γενικόλογα. Τέλος, προσδίδει κύρος και αποδεικτική ισχύ σε όσα ισχυρίζεται, ενώ μπορεί να τα επαληθεύσει όσο και να τα επιβεβαιώσει.

B2. β.

Το κείμενο I ανήκει, πράγματι, στην κατηγορία της πειθούς στον επιστημονικό λόγο. Πέντε παραδείγματα (λέξεις ή φράσεις) που πιστοποιούν του λόγου το αληθές είναι τα παρακάτω:

- groups ή listserve
- ηλεκτρονικό ταχυδρομείο
- φυλλομετρητής,
- Cookies
- Instant Messages

Φυσικά, το κείμενο διαθέτει και πολλούς άλλους επιστημονικούς όρους όπως π.χ. Google Talk, Microsoft Live Messenger, το Facebook και το MySpace, τα ιστολόγια (Blog).

B3.

Και τα δύο κείμενα ασχολούνται με τους κινδύνους που αφορούν την παραβίαση προσωπικών δεδομένων μέσα από το ίντερνετ. Επίσης, αμφότερα εμπεριέχουν τρόπους αποφυγής του φαινομένου αυτού, το πρώτο ως έμμεση αναφορά και, το δεύτερο, ως άμεση. Τρίτη ομοιότητά τους είναι η δομή τους, αφού και τα δυο έχουν τη μορφή καταλόγου, κατά κάποιον τρόπο, μέσα από τον οποίο περιγράφεται κάτι (το πρόβλημα ή τα διαδοχικά βήματα αντιμετώπισής τους). Τέλος, χρησιμοποιούν ρήματα δράσης, καθώς και χρονική και αιτιολογική σειρά σε όσα παραθέτουν, ίδια γραμματικά πρόσωπα, κ.λπ.

Οι διαφορές έγκεινται στην εκδοχή μέσα από την οποία εξετάζουν την παραβίαση προσωπικών δεδομένων μέσα από το ίντερνετ. Το κείμενο I ασχολείται με την καταγραφή των κινδύνων της παραβίασης των προσωπικών δεδομένων μέσα από το διαδίκτυο, ενώ το κείμενο II αποκλειστικά με τους τρόπους αντιμετώπισής τους.

Γ. Το ποίημα αυτό θίγει το φαινόμενο του απόλυτου εθισμού στο διαδίκτυο, άρα την εμμονή, κατά κάποιο τρόπο, που οδηγεί στην αλλοτρίωση (=αποξένωση) από την πραγματική ζωή. Τέλος, παροτρύνει τους αναγνώστες να αποδράσουν το συντομότερο από αυτή την εξάρτηση.

Αναλυτικότερα, το ποιητικό υποκείμενο αναδεικνύει το μεγάλο πρόβλημα του εθισμού των νέων ανθρώπων στο διαδίκτυο, που καταστρέφει τη ζωή τους, αφού χαράμιζουν το χρόνο τους και σπαταλούν τις δυνατότητές τους μέσα σε μια γυάλινη ψευδαίσθηση, αδυνατώντας να αναμετρηθούν με τους όρους της πραγματικής ζωής, που θα τους βοηθούσε, ενδεχομένως, να αντιληφθούν κάποια στιγμή ποια είναι και η βαθύτερη ουσία της. Για να το πετύχει αυτό, ο δημιουργός μας επιστρατεύει μια διαδικτυακή ορολογία, όπως «πλατφόρμες», «ιστοσελίδες», «εφαρμογές», καθώς και τον εντελώς αδόκιμο όρο «Ξεπριζωθείτε», ο οποίος, μάλιστα, επαναλαμβάνεται οκτώ (8) φορές!!! Έτσι, με το εκφραστικό αυτό μέσο της επανάληψης τονίζεται η ανάγκη της άμεσης απεξάρτησης από το ίντερνετ, ενώ και το α' ενικό πρόσωπο διευκολύνει πολύ σε αυτό, μιας και τον βοηθά να ταυτιστεί συναισθηματικά με τους εμμονικούς χρήστες του διαδικτύου. Ίσως, με τον τρόπο αυτό νιώθει ότι συμπαρίσταται ενεργά στον αγώνα που κάνουν για χειραφέτηση από το διαδίκτυο και τα παρεπόμενά του.

Το ερώτημα που ανακύπτει, επομένως, είναι πώς θα φτάσει ο άνθρωπος στην πιο επωφελή για εκείνον χρήση του διαδικτύου. Προφανώς, για να συμβεί κάτι τέτοιο, είναι, πρωτίστως, ζήτημα παιδείας, με την πιο ευρεία έννοια του όρου και, για το λόγο αυτό, πρέπει να συνδράμουν καίρια και άμεσα όλοι οι εμπλεκόμενοι με το ζήτημα αυτό φορείς, γιατί «το μέλλον δεν περιμένει» πια (Αλμπέρτο Μοράβια).

Δ.

Διαδίκτυο: «Παγίδες» και Τρόποι ασφαλούς προφύλαξης

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΕΓΚΥΜΟΝΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

+Σε κάθε βήμα της περιδιάβασής μας στο Διαδίκτυο “προσφέρουμε” προσωπικές πληροφορίες που αποκαλύπτουν την εικόνα μας και υπονομεύουν την προστασία των προσωπικών μας δεδομένων

+Ό,τι και αν κάνουμε στο Διαδίκτυο αφήνει ίχνη. Όταν, φερειπείν, στέλνουμε ηλεκτρονικά μηνύματα, σίγουρα δίνουμε πληροφορίες στο άτομο με το οποίο επικοινωνούμε. Εάν δεν είμαστε προσεκτικοί, μπορεί επίσης να δώσουμε πληροφορίες σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων, συμπεριλαμβανομένου του εργοδότη μας, της κυβέρνησης, του παροχέα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και οποιουδήποτε βρίσκεται στη διαδρομή του μηνυματός μας προς τον παραλήπτη.

+Όταν συμμετέχουμε σε ομάδες συζητήσεων (groups ή listserves) του Διαδικτύου, δίνουμε προσωπικές πληροφορίες σε όλα τα μέλη της ομάδας (π.χ. διεύθυνση του ηλεκτρονικού μας ταχυδρομείου).

+Σημαντικό είναι να γνωρίζουμε ότι κατά την πλοήγησή μας στο Διαδίκτυο με χρήση οποιουδήποτε φυλλομετρητή αφήνουμε ίχνη. Όταν απλά κοιτάζουμε πληροφορίες στο Διαδίκτυο πολύ πιθανόν ο φυλλομετρητής μας να δίνει τον αριθμό του υπολογιστή και τις σελίδες που επισκεφθήκαμε στον παροχέα Διαδικτύου.

+Επίσης, πολλές από τις ιστοσελίδες που επισκεπτόμαστε, φυλάνε στον υπολογιστή μας δεδομένα για την επίσκεψη μας, τα λεγόμενα “Cookies”. Τα Cookies είναι μικρά κομμάτια από πληροφορίες όπως το όνομα χρήστη, πληροφορίες της εγγραφής μας σε μια σελίδα, προτιμήσεις, διαδικτυακές αγορές κ.α. Παράνομες εταιρείες χρησιμοποιούν Cookies για να πάρουν πληροφορίες για τους χρήστες και να τις πουλήσουν σε εταιρείες Marketing. +Όταν στέλνουμε Μηνύματα της Στιγμής (Instant Messages) π.χ. με Google Talk ή με Microsoft Live Messenger, πολλές από αυτές τις εταιρείες αυτόματα αποθηκεύουν τα μηνυμάτα μας.

+Κοινωνικά Δίκτυα όπως το Facebook και MySpace επιτρέπουν την αποστολή φωτογραφιών και την αποθήκευση προσωπικών σημειώσεων. Προσωπικές πληροφορίες που ανταλλάσσονται σε τέτοια δίκτυα μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα του χρήστη με το σχολείο, τον εργοδότη του και όχι μόνο. Τέτοιες ιστοσελίδες δέχονται συχνά και με ευκολία επισκέψεις από παιδοφίλους που ενδιαφέρονται είτε να παραπλανήσουν ανήλικους σε πραγματικές συναντήσεις ή να κλέψουν φωτογραφίες και πληροφορίες που ανταλλάσσονται από άτομα που χρησιμοποιούν αυτά τα δίκτυα.

+Ίχνη στο Διαδίκτυο είναι δυνατό να αφήσουμε και κατά τη χρήση ιστολογίων (Blog). Πολλοί νεαροί που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, έχουν δημιουργήσει το δικό τους ιστολόγιο (Blog), κάτι σαν ενημερωτικό φυλλάδιο ή εφημερίδα, το οποίο ανανεώνεται συχνά και είναι για ελεύθερη πρόσβαση. Οι χρήστες των ιστολογίων μπορούν να καταθέσουν σχόλια. Σε κάποια από τα ιστολόγια χρειάζεται να κάνει κάποιος εγγραφή για να μπορεί να σχολιάσει, δίνοντας έτσι πληροφορίες όπως ηλεκτρονική διεύθυνση, όνομα κ.λπ.

ΕΠΙΣΗΣ , ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ , ΟΠΩΣ:

- +Τυποποιείται και μηχανοποιείται η επικοινωνία
- +Αναπτύσσεται η εσωστρέφεια και η μόνωση στους ανθρώπους
- +Προκαλείται αδιαφορία για τα κοινά
- +Εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους παραπληροφόρησης και χειραγώγησης=> Άρα, απειλείται και η δημοκρατία
- +Προκαλεί πνευματική νάρκωση και χαύνωση=. Προσφέρει «μασημένη τροφή» και «έτοιμα παρασκευάσματα»
- +Προσφέρει υπερπληροφόρηση- παραπληροφόρηση – υποπληροφόρηση
- +Παρασύρει τους νέους σε παράνομες δραστηριότητες ή στην υιοθέτηση δογμάτων κ.λπ., κ.λπ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΔΥΝΑΤΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ

+Όλα όσα αναγράφονται στο κείμενο II.

Επιμέλεια: Σκιαδαρέσης Χρήστος

1^Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Ο συγγραφέας αναφέρεται στον εθελοντισμό επισημαίνοντας πως οι αιτίες που ωθούν τους ανθρώπους στον ατομικό ή οργανωμένο εθελοντισμό είναι συχνά αδιευκρίνιστες. Οι εθελοντικές δραστηριότητες καλύπτουν τα κρατικά κενά σε ατομικά ή κοινωνικά προβλήματα που γεννούν οι ίδιες οι κοινωνίες. Σύμφωνα με έρευνες η προσφορά του εθελοντισμού είναι αμφίδρομη. Οι εθελοντές αποκομίζουν ικανοποίηση και ισορροπία στη ζωή τους, αισιοδοξία και κάλυψη των προσωπικών, κοινωνικών και εργασιακών κενών που μπορεί να νοιώθουν.

B1.

- α.** Λάθος (προκύπτει απ' την εμφανή ανεπάρκεια των δομών ...)
- β.** Σωστό (η ένταξη σε μια νέα ... οικογενειακή τους ζωή)
- γ.** Λάθος (η διαφορά ... μπορεί να προσφέρει)
- δ.** Σωστό (δεν αποσκοπεί ... υποκατάστατό του)
- ε.** Λάθος (ο εθελοντισμός προωθεί τη δημιουργία ... την εργασία)

B2.

- **Ερωτήματα:** προσδίδουν ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα στο κείμενο. Ο αναγνώστης αφυπνίζεται και προβληματίζεται σχετικά με τον εθελοντισμό.
- **Γ' πρόσωπο:** το κείμενο αποκτά τυπικό ύφος, αντικειμενικότητα και ουδετερότητα. Ο συγγραφέας αποστασιοποιείται και τα λεγόμενά του αποκτούν καθολική ισχύ

B3.

Ενδεικτικοί τίτλοι

- Τα οφέλη του εθελοντισμού
- Προσφορά: το μονοπάτι προς την προσωπική ικανοποίηση
- Ο εθελοντισμός και οι εκφάνσεις του
- Εθελοντισμός: μαθήματα ζωής και ανθρωπιάς

B4. Ο συγγραφέας ακολουθεί παθητική σύνταξη. Με την παθητική τονίζεται η πράξη, επιτυγχάνεται η αποστασιοποίηση, η ουδετερότητα και το τυπικό ύφος.

B5.

- Τρόπος πειθούς: επίκληση στη λογική και τεκμήρια (τα παραδείγματα του Προμηθέα και του Ηρακλή).
- Τι επιτυγχάνει: με απτά και ευρέως γνωστά παραδείγματα ο αναγνώστης έχει χειροπιαστές αποδείξεις που τον βοηθούν να κατανοήσει καλύτερα την έννοια και αξία του εθελοντισμού.

B6.

- Σύμφωνα με το συγγραφέα ο εθελοντισμός έχει ως στόχο την ατομική και κοινωνική ευημερία. Συνδράμει ανιδιοτελώς στην παροχή βοήθειας δρώντας συμπληρωματικά στις κρατικές δομές και αποτελεί φιλοσοφία και στάση ζωής.
- Τρόπος πειθούς: λογική με επιχειρήματα

Γ.

- Κύριο θέμα: η αδυναμία παροχής βοήθειας και η έλλειψη αλληλεγγύης στους σημερινούς χαλεπούς καιρούς.
- Γλωσσικές επιλογές: συγκινησιακός λόγος (γεμίζει φέρετρα), χρήση α' ενικού προσώπου, σχήματα λόγου (να ξεγλιστρά σα χέλι).

Δ.

Παραγωγή λόγου

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο

Προσφορά

- Ξεφεύγουμε απ' τη χρησιμοθηρική αντίληψη ζωής και αναγνωρίζουμε την αξία της προσφοράς
- Καταπολέμηση του εγωκεντρισμού και του ατομικισμού
- Καλλιέργεια συλλογικότητας και αλληλεγγύης
- Κοινωνικοποίηση με την ένταξη σε εθελοντικές ομάδες
- Ανακούφιση σε ευπαθείς ομάδες και άτομα που χρήζουν ανάγκης
- Καταπολέμηση ρατσισμού και ξενοφοβίας με την επαφή με αλλοδαπούς αναξιοπαθούντες
- Καλλιέργεια σωστής και ολοκληρωμένης προσωπικότητας με ουσιαστικές αρχές και αξίες

Τρόποι υιοθέτησης εθελοντισμού

- Γαλούχηση από μικρή ηλικία με αρχές και αξίες
- Υγιή πρότυπα απ' τους γονείς και τη σχολική κοινότητα
- Πρωτοβουλίες και εθελοντικές δράσεις απ' το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον
- Ανθρωπιστική παιδεία
- Προβολή μέσω των ΜΜΕ αναγκών και εθελοντικών οργανώσεων και δράσεων

Επιμέλεια: Τσιάκαλου Μαρία

11^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Η συγγραφέας αναφέρεται στην αλληλεγγύη, επισημαίνοντας ό τι εν μέσω της σημερινής πανδημίας οι άνθρωποι συνειδητοποιούν πως ευθύνονται για ποικίλα προβλήματα του πλανήτη. Αυτά απορρέουν απ' την έλλειψη αλληλεγγύης ανθρώπων και κοινωνιών, η οποία αποτελεί συνέπεια εγωκεντρικών συμπεριφορών. Ο τωρινός φόβος εξαιτίας της ασθένειας ωθεί τους ανθρώπους να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων, αποβάλλοντας τον εγωκεντρισμό και υιοθετώντας την αλληλεγγύη ως μοναδικό τρόπο αλληλοκατανόησης και αλληλοστήριξης των ανθρώπων.

B1.

- α. Σωστό (στο ατροφικό ... κυνισμό)
- β. Σωστό (η αλληλεγγύη ... ποιοτικότερη ζωή)
- γ. Λάθος (για την επίτευξη ... στο πρόβλημά του)
- δ. Λάθος (βλέπουμε για παράδειγμα ... Μεγαλύτερο ρόλο στη ζωή μας)
- ε. Σωστό (είναι φανερό ... εαυτόν ξεχωριστό)

B2.

- **Τρόποι πειθούς:** λογική με τεκμήρια (παραδείγματα όπως εστίες πολέμων, ανέχεια, κ.λπ.) και συναίσθημα με συγκινησιακά φορτισμένο λόγο, όπως «προβάλλουν απειλητικές», «θίγουν συθέμελα».
- **Πώς βοηθούν:** τα τεκμήρια αποτελούν χειροπιαστές αποδείξεις που πείθουν τον αναγνώστη με την αλήθεια τους και ο συγκινησιακός λόγος τον αφυπνίζει και τον προβληματίζει σχετικά με τα προβλήματα που ο άνθρωπος έχει προκαλέσει

B3. Αμεριμνησία, στηρίζονται, αλληλοβοήθειας, αδύναμο, δυσκολία, έρμαιο, εθελουφλίας, ωμότητα

B4.

- Γλωσσικές επιλογές: συγκινησιακός λόγος (φονικής αρρώστιας), σημεία στίξης («δαμόκλειο σπάθη»), μεταφορές (να γκρεμίσουμε τα τείχη).
- Χρήση α' προσώπου: προσδίδει ζωντάνια, αμεσότητα, οικειότητα και δείχνει τη συμμετοχή του συγγραφέα στο πρόβλημα.
- Μήνυμα: μόνο μέσα απ' την αποβολή του εγωκεντρισμού και με την καλλιέργεια της αλληλεγγύης μπορούν οι άνθρωποι να αντιμετωπίσουν τη φονική πανδημία και να βρουν λύσεις.

B5. Αναπτύσσει τη θέση του με παραδείγματα. Τα παραδείγματα είναι πειστικά γιατί αποτελούν τεκμήρια, χειροπιαστές αποδείξεις και η πληθώρα που παραθέτει ο συγγραφέας κάνει τη θέση του πειστική.

Γ. Το κύριο θέμα του ποιήματος είναι ο ακούσιος εγκλωβισμός του ποιητή που αισθάνεται πως τα «τείχη» που κάποιοι άλλοι έχουν υψώσει γύρω του τον αποκλείουν απ' τη συνέχιση της καθημερινής φυσιολογικής του ζωής.

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό και γ' πληθυντικό

- **Α' ενικό**: προσδίδει στο ποίημα εξομολογητικό τόνο. Βοηθά τον ποιητή να κάνει μια κατάθεση ψυχής και το ποίημα αποκτά βαθιά οικειότητα με τον αναγνώστη και αμεσότητα.
- **Γ' πληθυντικό**: μιλώντας αόριστα γι' αυτούς που τον εγκλώβισαν τους επιρρίπτει την ευθύνη χωρίς να τους κατονομάζει.

Δ. Παραγωγή λόγου

Επικοινωνιακό πλαίσιο : ομιλία

Τα θετικά της καραντίνας

- Βαθιά ενδοσκόπηση και γνωριμία με τον εσώτερο εαυτό μας.
- Ανακάλυψη και καλλιέργεια ιδιαίτερων δεξιοτήτων.
- Απόκτηση ελεύθερου χρόνου.
- Διάβασμα βιβλίων, παρακολούθηση ταινιών, διαδικτυακών παραστάσεων που δεν είχαμε το χρόνο ή την ευκαιρία να απολαύσουμε.
- Παραγωγικός και ουσιαστικός χρόνος με την οικογένεια και σύσφιξη σχέσεων.
- Άθληση.
- Καλλιέργεια διάφορων ενασχολήσεων, όπως κατασκευές, κηπουρική, κ.λπ.

Επιμέλεια: Τσιάκαλου Μαρία

12^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.

- Το θέμα του κειμένου είναι αν στα χρόνια μας ο άνθρωπος είναι πιο διεφθαρμένος ή τιμιότερος.
- Η θέση του συγγραφέα είναι ότι ο κυνισμός και η ειρωνεία είναι τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της ανηθικότητας της εποχής μας και ότι περιφρονούμε τους νόμους περισσότερο από ποτέ άλλοτε

Β1.

- Ηθική διαφθορά υπήρχε σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες.
- Σήμερα το πρόβλημα της ηθικής διαφθοράς προβάλλει πιο έντονο γιατί υποτίθεται ότι ζούμε σε ανθρωπιστικές κοινωνίες.
- Δεν υπάρχει αίσθημα ντροπής αλλά κυνισμός αφού επικρατεί το δόγμα ότι ο σκοπός αγιάζει τα μέσα.
- Στη σύγχρονη εποχή η ένταση του φαινομένου είναι πιο έντονη, γεγονός απαράδεκτο αν σκεφτούμε ότι έχει βελτιωθεί το βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπου.
- Έχει χαθεί η έννοια της δικαιοσύνης, η οποία υπήρχε σε όλες τις εποχές και κοινωνίες, ερμηνευόμενη με διαφορετικό τρόπο.
- Σήμερα η ηθική έχει αντικατασταθεί από την ιδιοτέλεια και την ανελέητη κερδοσκοπία.
- Άρα, σήμερα η ηθική διαφθορά είναι περισσότερο κατακριτέα από ποτέ άλλοτε.

Β2.

- **έκλυση:** η έκλυση ηθών της εποχής μας οδηγεί στην απαξίωση των ανθρωπιστικών ιδεωδών.
- **κερδοσκοπία:** η κερδοσκοπία των τραπεζών ζημιώνει τους πολίτες που έχουν συνάψει δάνεια με αυτές.
- **αποτίμηση:** η αποτίμηση της οικονομικής κατάστασης της χώρας μας είναι τραγική γιατί τα χρέη είναι υπέρογκα.

- **παρεκτροπές:** οι παρεκτροπές ορισμένων βουλευτών κατά τη συνεδρίαση της Βουλής αποδεικνύουν ότι δεν έχουν δημοκρατική συνείδηση.
- **κυνισμός:** αντιμετώπισε την τραγωδία με πρωτοφανή κυνισμό, ούτε ένα δάκρυ δεν έτρεξε από τα μάτια του.

B3.

Η συνοχή μεταξύ των περιόδων της δεύτερης παραγράφου επιτυγχάνεται με τη χρήση των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων:

- **Όμως** = αντίθεση
- **Βέβαια** = επιβεβαίωση
- **Αλλά** = αντίθεση
- **Έπειτα** = προσθήκη
- **Εάν** = υπόθεση

B4.

Η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας είναι πειστική, γιατί τεκμηριώνει την άποψή του με αυθεντία. Το μέσο πειθούς που χρησιμοποιείται είναι η άποψη του Θουκυδίδη, που θεωρείται άτομο κύρους. Έτσι, το επιχειρήμα του αποκτά ισχύ και αξιοπιστία.

Γ. Το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει την ικανοποίησή του για την αυτόνομη και ασυμβίβαστη στάση ζωής που τήρησε. Η χαρά αυτή τον γεμίζει με πληρότητα και γαλήνη καθώς δεν ενδιαφέρεται για την άποψη των άλλων, των πολλών, των συμβιβασμένων, αλλά αρκείται στη συνέπεια που έδειξε σε μια αντικορφορμιστική στάση ζωής. Δεν υποτάχτηκε στα κοινωνικά στερεότυπα, δεν μαζοποιήθηκε, δεν εξετάζει αν έζησε ευτυχισμένος ή ευτυχισμένος εξαιτίας αυτής της στάσης. Αρκείται στη χαρά που του δίνει η αξιοπρεπής στάση ζωής και ο αυτοσεβασμός.

Σήμερα, η μαζοποίηση και η υποταγή στα κοινωνικές συμβάσεις χαρακτηρίζουν τους περισσότερους ανθρώπους, οι οποίοι κυριαρχούνται από τα καταναλωτικά – υλιστικά πρότυπα. Διέπονται από την αντίληψη ότι η ευτυχία απορρέει από τα υλικά αγαθά, δεν ενδιαφέρονται για την καλλιέργεια της προσωπικότητάς τους, γίνονται αναξιοπρεπείς όταν ασπάζονται το δόγμα ότι «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».

Δ. ΑΙΤΙΑ ΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

- Τα οικονομικά συμφέροντα που έχουν οδηγήσει στη θυσία του ανθρωπισμού στο βωμό του κέρδους.
- Η αλαζονεία και η ματαιοδοξία του ανθρώπου, που θέλει να κερδίζει συνεχώς περισσότερα με οποιονδήποτε τρόπο.
- Η επικράτηση των υλιστικών προτύπων και η αδυναμία του ανθρώπου να αντισταθεί στον καταναλωτισμό και στις διαρκώς αυξανόμενες υλικές ανάγκες του.
- Η έλλειψη ανθρωποκεντρικής παιδείας και κριτικής σκέψης, με αποτέλεσμα ο άνθρωπος να μην μπορεί να ιεραρχήσει τις αξίες και τις ανάγκες του.
- Η δυσλειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, η ψηφοθηρία, η εξουσιομανία των πολιτικών.
- Τα ΜΜΕ αναπαράγουν διαρκώς τα κυρίαρχα καταναλωτικά πρότυπα και αποτελματώνουν την κριτική σκέψη λειτουργώντας ως προπαγανδιστικοί μηχανισμοί.
- Η λανθασμένη χρήση της τεχνολογίας, η οποία σε πολλές περιπτώσεις έχει υποκαταστήσει την ανθρώπινη δραστηριότητα.
- Η παθητικότητα και η αδιαφορία των περισσότερων ανθρώπων για το συνάνθρωπό τους.
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα, αν και είναι θεσμικά κατοχυρωμένα, διαρκώς παραβιάζονται κατά καιρούς και κατά τόπους.
- Υποκρισία κρατών και κυβερνήσεων για τον ανθρωπιστικό και δημοκρατικό χαρακτήρα τους, ενώ στην πραγματικότητα συχνά χρησιμοποιούν αυταρχικές μεθόδους.
- Απαξίωση κάθε παραδοσιακού στοιχείου ως αναχρονιστικό, ακόμη και των ηθικών αναστολών.
- Απουσία πνευματικών ανθρώπων, οι οποίοι με το έργο τους και τις πράξεις τους μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα προς μίμηση για την κοινή γνώμη.

ΠΩΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΘΑ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΟΝ ΕΠΑΝΑΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΜΑΣ

- Ο δάσκαλος οφείλει να μεταλαμπαδεύσει στα παιδιά τις αξίες του ανθρωπισμού και την αντίληψη ότι τα υλικά αγαθά δεν είναι αυτοσκοπός και χρειάζεται μέτρο σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής.
- Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να αποκτήσει επιτέλους ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό. Οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, να δίνεται έμφαση στην κριτική σκέψη, στη συνεργασία, στο διάλογο, στην καλλιτεχνική και αθλητική παιδεία, στα προγράμματα ανταλλαγής μαθητών, στη γνωριμία με άλλους λαούς και πολιτισμούς. Πρέπει να σταματήσει η μηχανιστική μάθηση, η βαθμοθηρία και ο ανταγωνισμός.
- Εθελοντικές δράσεις για ενίσχυση του αισθήματος της αλληλεγγύης και της ανιδιοτέλειας (βοήθεια σε αναξιοπαθούντες, οικολογικές δράσεις, συνδρομή σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως οι πρόσφυγες, οι χρονίως πάσχοντες, παιδιά που ζουν σε ιδρύματα κτλ).
- Κοινωνική αγωγή: σωστή οδηγική συμπεριφορά, τήρηση των κανόνων υγιεινής, προτεραιότητα σε ηλικιωμένους και ΑΜΕΑ, σεβασμός στη διαφορετική άποψη, ενεργή συμμετοχή στα κοινά μέσω μαθητικών συμβουλίων.

Επιμέλεια: Φλέγκας Κωνσταντίνος

13^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.

- Οι δυσλειτουργίες διοικητικών τομέων του κράτους οφείλονται στην άγνοια και την ασυνεννοησία.
- Στην σημερινή εποχή στην άσκηση της εξουσίας πρέπει εκτός από τον σύγχρονο ηγέτη να συμμετέχουν επιχειρηματίες, επιστήμονες και η ενημερωμένη κοινή γνώμη, ώστε να διευρυνθεί η βάση άσκησης της εξουσίας.
- Η αυξανόμενη αποχή από τις εκλογές σχετίζεται με την αδιαφορία, την αμφισβήτηση και την απαξίωση των πολιτικών κομμάτων, τα οποία δεν μπορούν να επιλύσουν τα τρέχοντα προβλήματα.

B1.

- Α → Σωστό
- Β → Σωστό
- Γ → Σωστό
- Δ → Λάθος
- Ε → Λάθος

B2.

Ο κειμενογράφος υποστηρίζει τις απόψεις του με κοινά αποδεκτές αλήθειες, οι οποίες συνιστούν τεκμηριωμένο λόγο («οι δυτικές δημοκρατίες διαπιστώνουν πλέον την τυπική παρακμή τους και η κοινή γνώμη απομακρύνεται από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους»). Αναπτύσσει τις απόψεις του με αίτιο – αποτέλεσμα (Στρατηγική και τακτική φαίνονται πιο σημαντικές από τον προσδιορισμό συγκεκριμένων στόχων. Έτσι, οι δυτικές δημοκρατίες διαπιστώνουν πλέον την τυπική παρακμή τους και η κοινή γνώμη απομακρύνεται από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους) και σύγκριση – αντίθεση (Η κρίση, όμως, του σύγχρονου δημοκρατικού συστήματος δεν μπορεί να αποτελέσει δικαιολογία για την απόρριψη της ίδιας της δημοκρατίας). Χρησιμοποιούνται οι διαρθρωτικές λέξεις «έτσι» και «όμως».

B3.

- α. «Η πλήρης κατανόηση και ο πλήρης έλεγχος της τεράστιας ποσότητας των πληροφοριών πριν από τη λήψη των αποφάσεων καθίστανται αναγκαία από την αυξανόμενη πολυπλοκότητα του κόσμου και τα προβλήματά του». Με τη χρήση της παθητικής σύνταξης το ύφος γίνεται απρόσωπο και δίνεται έμφαση στην πράξη.
- β. Το καθήκον της εκπαίδευσης είναι να διαμορφώνει άρτιες προσωπικότητες με ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό. Το πρόβλημα εστιάζεται στην αδυναμία κατανόησης των δεδομένων.
Προτάσσεται η σκέψη και έπεται ο λόγος.
Ο παθητικοποιημένος πολίτης απεμπολεί την κριτική του σκέψη.
Ο χρόνος επιβραδύνει τη ροή του όταν βρίσκομαι στη φύση.

B4.

Χρησιμοποιούνται δεοντολογική διατύπωση («πρέπει») και το επίρρημα «φυσικά» που ενδυναμώνει το επιχείρημά του. Επίσης, χρησιμοποιεί α πληθυντικό για να αποδώσει την κοινή ανάγκη όλων μας οι εξουσίες να αποκτήσουν νέα χαρακτηριστικά

Γ.

Εργασιακές σχέσεις:

- Απόλυτος διαχωρισμός μεταξύ ντόπιων –ξένων (Ευρωπαίων), έγχρωμων - λευκών στον εργασιακό χώρο.
- Οι ντόπιοι αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους πάντες – Διάκριση ακόμα και στα εργατικά σωματεία και στο συνδικαλισμό.
- Ταξικός διαχωρισμός μεταξύ των λευκών (αφεντικά-υπάλληλοι).

Κοινωνικές σχέσεις:

- Ρατσιστικές αντιλήψεις Διονύση, Σταμάτη, Ευρωπαίων: Κοινωνικός αποκλεισμός των ντόπιων
- Ανθρωπιστική προσέγγιση Αριάγνης: απόρροια λαϊκής σοφίας – πηγαίας ανθρωπιάς.
- Στάση αλληλεγγύης υπέρ των αδυνάτων που απορρέει από ιδεολογική συνειδητοποίηση και τοποθέτηση (Ξένος – Μιχάλης).

Κειμενικοί δείκτες:

- Ο διάλογος αναδεικνύει ανάγλυφα τις παραβιάσεις εργασιακών δικαιωμάτων με ζωντάνια και παραστατικότητα.
- Τα ερωτήματα στο τέλος του αποσπάσματος δηλώνουν την απορία και τον προβληματισμό σχετικά με τις διακρίσεις ανθρώπων και την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Δ.**Καλός πολίτης:**

- Ενεργή συμμετοχή στα κοινά και άσκηση κριτικής στην εξουσία.
- Διάλογος με χρήση επιχειρημάτων και σεβασμό στη διαφορετική άποψη.
- Ενημέρωση και διασταύρωση των πληροφοριών μέσα από τις νέες τεχνολογίες.
- Κοινωνική ευθύνη και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Εθελοντικές δράσεις, άρση προκαταλήψεων και στερεοτύπων

Καλός ηγέτης:

- Εντιμότητα, ηθική ακεραιότητα, αντίσταση σε πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα.
- Απαρέγκλιτη τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Διάλογος και σεβασμός των πολιτικών αντιπάλων
- Όχι στο φανατισμό και στις επιθέσεις στο ήθος του αντιπάλου, αντιπαράθεση με επιχειρήματα και όχι με τον λαϊκισμό.
- Εξυπηρέτηση λαϊκών συμφερόντων.
- Προστασία του περιβάλλοντος, της παράδοσης, των ελευθεριών κάθε ατόμου.

Επιμέλεια: Φλέγκας Κωνσταντίνος